

**T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

ARAÇ (KASTAMONU) İLÇESİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hüsameddin ECE**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT**

**Karabük
Temmuz-2019**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİSİ.....	11
ARCHIVE RECORD INFORMATION	12
KISALTMALAR	13
GİRİŞ	15
ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	16
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ALT AMAÇLARI	18
ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ, ÖNEMİ VE SINIRLILIKLARI	18
ARAŞTIRMANIN MATERYALİ VE YÖNTEMİ	19
ARAŞTIRMA ALANINDA YAPILMIŞ OLAN ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	20
I. BÖLÜM.....	22
DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ	22
1.1. Jeolojik Özellikler	22
1.2. Jeomorfolojik Özellikler	24
1.2.1. Yükselti.....	26
1.2.2. Eğim	27
1.2.3. Bakı	30
1.3. İklim Özellikleri	33
1.3.1. Güneş Işınlmasının Düşme Açısı	34
1.3.2. Sıcaklık	34
1.3.3. Yağış.....	37
1.3.4. Bağıl Nem	39
1.3.5. Don Olaylı Günler Sayısı	40
1.3.6. Dolulu Günler Sayısı	41
1.3.7. Bulutlu, Kapalı ve Açık Günler.....	41
1.3.8. Basınç ve Rüzgârlar	42

1.3.9. İklim Sınıflandırmaları	44
1.4. Toprak Özellikleri.....	46
1.5. Bitki Örtüsü Özellikleri	47
1.6. Hidrografik Özellikler	53
II. BÖLÜM	58
ARAÇ (KASTAMONU) İLÇESİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ	58
2.1. Nüfusun Miktarındaki Değişimler.....	58
2.2. Nüfus Hareketleri.....	65
2.2.1. Doğumlar ve Ölümler.....	66
2.2.2. Göçler.....	66
2.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı	68
2.4. Nüfusun Eğitim Özellikleri.....	72
III. BÖLÜM.....	75
ARAÇ İLÇESİNİN YERLEŞME ÖZELLİKLERİ	75
3.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi	75
3.2. Yerleşme Adları.....	75
3.3. Yerleşme Şekilleri.....	80
3.3.1. Kır Yerleşmeleri	80
3.3.1.1. Devamlı Kır Yerleşmeleri	81
3.3.1.1.1. Köy Yerleşmeleri.....	81
3.3.1.1.1.1. Kuruluş Yerlerine Göre Köyler	81
3.3.1.1.1.2. Yükselti Basamaklarına Göre Köyler	85
3.3.1.1.1.3. Yerleşme Dokularına Göre Köyler	86
3.3.1.1.1.4. Yüzölçümü Büyüklüklerine Göre Köyler	88
3.3.1.1.1.5. Nüfus Büyüklüğüne Göre Köyler.....	90
3.3.1.2. Geçici Kır Yerleşmeleri	92
3.3.1.2.1. Yayla Yerleşmeleri.....	92
3.3.2. Kasaba Yerleşmesi.....	94
3.3.2.1. Araç Kasabası	94
3.4. Meskenler	96
3.4.1. Kır Meskenleri.....	96
3.4.2. Kasaba Meskenleri	99

3.5. Yerleşme Alanlarının Yerleşmeye Uygunlukları Açısından Değerlendirilmesi	101
IV. BÖLÜM	105
ARAZİ KULLANIM KABİLİYET SINIFLARI	105
4.1. Arazi Kabiliyet Sınıfları	105
4.2. Arazi Kullanım Sınıfları	108
V. BÖLÜM	111
EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	111
5.1. Tarım	111
5.1.1. Bitkisel Üretim	111
5.1.2. Hayvansal Üretim	117
5.1.2.1. Büyükbaş Hayvancılık.....	117
5.1.2.2. Küçükbaş Hayvancılık	119
5.1.2.3. Yük ve Çeki Hayvanı Varlığı.....	123
5.1.2.4. Kümes Hayvancılığı	124
5.1.2.5. Arıcılık	126
5.1.3. Ormancılık	129
5.2. Sanayi ve Ticaret	132
5.3. Ulaşım.....	134
5.4. Sağlık ve Spor	137
5.5. Kültür ve Turizm	139
SONUÇ VE ÖNERİLER	151
KAYNAKÇA	155
HARİTALAR LİSTESİ	159
TABLolar LİSTESİ	160
ŞEKİLLER LİSTESİ	161
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	163
ÖZGEÇMİŞ	166

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Hüsameddin ECE'ye ait "Araç (Kastamonu) İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Tezli Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR	
Danışman Üye	: Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT	
Üye	: Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT	
Üye	: Doç. Dr. Mehmet DENİZ	

Tez Sınavı Tarihi: 05/07/2019

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

05/07/2019

Hüsameddin ECE

ÖNSÖZ

Araştırma alanı Araç ilçe idari sınırlarını kapsamaktadır. Konu kapsamı; Araç İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası olarak belirlenmiştir. Tez çalışması ile araştırma alanında insan odaklı, doğal ortam ile nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerin ilişkisini incelemek amaçlanmaktadır.

Araştırma, giriş kısmı haricinde beş bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde jeoloji, jeomorfoloji, toprak, iklim, bitki örtüsü ve hidrografya özellikleri açıklanmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde Araç ilçesinin (Kastamonu) nüfus özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırma alanının yerleşme özellikleri incelenmiş ve çok kriterli karar verme yöntemi ile yerleşme alanları yerleşmeye uygunlukları açısından değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde araştırma alanının arazi kabiliyet ve arazi kullanım sınıflandırması incelenmiştir. Beşinci bölümde araştırma alanının ekonomik coğrafya özelliklerine yer verilmiştir. Son olarak sonuç ve öneriler anlatılarak tez tamamlanmıştır.

Lisans öğrenimim sırasında bizlerin yetişmesinde emekleri olan Karabük Üniversitesi Coğrafya Bölümündeki tüm hocalarıma, yüksek lisans öğrenim sürecim ile tez konumun belirlenmesinden sonuç aşamasına kadar çalışmamın her safhasında bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım danışmanım Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT'e teşekkür ederim. Araştırmama katkı sağlayan arkadaşım Muhammet ÖZTEKİNCİ'ye; arazi çalışmalarım sırasında yanımda olan Ferhat TOPRAK'a; çalışmamın teknik kısımlarında destek veren Enes TAŞOĞLU'na; isimlerini tek tek yazamadığım gerek yüz yüze görüşme yaptığım, gerekse çeşitli iletişim organları aracılığı ile katkı sağlayanlara ve değerli aileme, teşekkür ederim.

Hüsameddin ECE

Karabük, 2019

ÖZ

Araştırmanın konusu Araç İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası olarak belirlenmiştir. Araştırma alanı olarak Araç ilçe idari sınırları seçilmiştir. Tez çalışması ile araştırma alanında insan odaklı, doğal ortam ile nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerin ilişkisini belirleyerek kalkınmaya olan etkilerini incelemek amaçlanmaktadır.

Çalışma sahasının doğal ortam-insan ilişkisini kurabilmek için alanın ekolojik özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle jeolojik ve jeomorfolojik özellikler toprak, iklim, bitki örtüsü ve hidrografya özellikleri açıklanmıştır. Çalışmaya ait tablo ve şekillerin oluşturulmasında Microsoft Word, Microsoft Excel 2010 ile Paint.net programlarından yararlanılmıştır. Araştırmanın kartografik unsurları ArcGIS 10.4.1 programı ile hazırlanmıştır.

Araç, Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz Bölümünde, Kastamonu İline bağlı 1.442,3 km² yüzölçümüne sahip 119 köy yerleşmesi bulunan 18.863 nüfuslu bir ilçedir. Araç İlçesinin kuzeyde Eflani ve Daday; doğuda İhsangazi ve Kastamonu/Merkez; güneyde Ilgaz, Kurşunlu ve Bayramören; batıda ise Ovacık ve Safranbolu ilçeleri ile sınırları bulunmaktadır.

Araştırma alanında yükselti 400m ile 1964m arasında değişmektedir. Sahanın 100 m aralıklı yükselti frekans histogramında en fazla alan %13.55 ile 900-1000 m aralığında bulunan yükselti basamağı kaplamaktadır. Araştırma alanında %15 eğimden fazla olan sahalar geniş yer kaplamaktadır. Yükselti basamaklarına göre sıcaklığın değişimi düşünüldüğünde ortalama sıcaklıkların 5 ile 12.6 °C arasında değiştiği düşünülmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 528.8 mm'dir. Aylık ortalama yağış miktarları değerlendirildiğinde en fazla ve en az yağış alan aylar arasında 39.4 mm kadar bir fark oluşmaktadır.

Araştırma alanının büyük bölümü ormanlar ile kaplıdır. İlçede tarım alanları kısıtlı olmakla beraber mevcut alanlarda zirai faaliyetlerin terk edildiği alanlar artmaktadır. İlçede tarım alanlarının önemli bir bölümünde buğday üretilmektedir.

Sanayi ve turizm faaliyetlerinin halkı doğdukları yerde geçimlerini sağlamakta yetersiz kaldığı ilçede genç nüfusun önemli bir bölümü göç olayına katılmıştır.

Özellikle kır nüfusun çoğunluğu 40 yaşın üzerindedir. Bu durum doğurganlık oranının düşmesine ve nüfusun azalmasına neden olmaktadır.

Tarım alanlarında uygulanan mevcut miras hukukunun yeniden düzenlenmesi ve tarımsal faaliyetlerde bulunan işletmelerin yeterli arazi varlığının korunması vatandaşların arazilerini terk etmelerinin önüne geçeceği düşünülmektedir. İlçe arazisinin topografik yapısı ile arazi kullanımı gözlemlendiğinde uyumsuzluklar bulunmaktadır. Tarıma uygun az eğimli alanların orman olarak değerlendirilmesi buna karşın özellikle Soğanlı Çayı vadisinde yüksek eğimli alanlarda mera alanlarının yaygınlaşması arazinin verimli kullanılmasının önüne geçmektedir. Kırsal alanlarda ormancılığın arazi kabiliyetine göre düzenlenmesi bu alanlarda ziraat ve hayvancılık alanlarının gelişimi açısından önemli görülmektedir. Ayrıca ortamın ekolojik koşullarına uygun ürünlerin çeşitlenmesi ve işlenmesine yönelik yatırımların teşvik edilmesi halkın ekonomik ve sosyal gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Araç İlçesi, Beşeri Coğrafya, Ekonomik Coğrafya, Coğrafya

ABSTRACT

The subject of the research is determined as the human and economic geography of the Araç district. Araç district administrative boundaries were selected as research areas. The aim of this course is to examine the effects of human-oriented, natural environment and population, settlement and economic activities on development by determining the relationship between research and research.

In order to establish the natural environment-human relationship of the working area, ecological characteristics of the area need to be determined. Therefore, geological and geomorphological properties soil, climate, vegetation and hydrographic properties are explained. With Microsoft Word 2010, you can create tables and shapes of the work with Microsoft Excel 2010. Paint.net programs have been utilized. The cartographic elements of the study were prepared by ArcGIS 10.4.1 program.

Araç in the Black Sea region of the Western Black Sea region, Kastamonu province 1.442,3 km² with a surface area of 119 villages with population of 18863. There are Eflani and Daday in the North; Ihsangazi and Kastamonu in the East; Ilgaz in the South; Kurşunlu and bayramören in the West; and saffron in the plain and Safranbolu in the West.

The area of research has risen from 400m to 1964 m. In the 100 m interval elevation frequency histogram of the site, the maximum area is covered by the elevation step between 13.55% and 900-1000 m. Areas with more than 15% slope in the research area take up a lot of space. Considering the change of temperature according to the rise steps, it is thought that the average temperature varies between 5 and 12.6 °C. Annual average rainfall is 528.8 mm. When the average monthly rainfall amounts are evaluated, there is a difference of 39.4 mm between the maximum and minimum rainfall months.

A large part of the research area is covered with forests. Although there are limited agricultural areas in the Araç district, the areas where agricultural activities are abandoned are increasing. Wheat is produced in a significant part of agricultural areas in the Araç district.

The people of industrial and tourism activities were unable to make their livelihoods where they were born, and a significant part of the young population was involved in migration. The majority of the rural population is over 40 years old. This leads to a decrease in fertility rate and a decrease in the population.

It is thought that the rearrangement of the existing heritage law applied in the fields of Agriculture and the protection of sufficient land for the enterprises engaged in agricultural activities will prevent citizens from abandoning their lands. There are discrepancies when the use of land is observed with the topographic structure of the Araç district land. The evaluation of the areas suitable for agriculture as a forest, however, especially in the valley of soğanlı stream in high-sloping areas in the field of the spreading of fields prevents the efficient use of the land. The arrangement of Forestry in rural areas according to land capability is important in terms of the development of agricultural and animal husbandry areas in these areas. In addition, it is thought that promoting investment in the diversification and processing of products suitable for the ecological conditions of the environment will contribute to the economic and social development of the people.

Keywords: Araç District, Human Geography, Economic Geography, Geography

ARŞİV KAYIT BİLGİSİ

Tezin Adı	Araç (Kastamonu) İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası
Tezin Yazarı	Hüsameddin ECE
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	05.07.2019
Tezin Alanı	Coğrafya
Tezin Yeri	Karabük Üniversitesi
Tezin Sayfa Sayısı	165
Anahtar Kelimeler	Araç İlçesi, Beşeri Coğrafya, Ekonomik Coğrafya, Coğrafya

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Human and economic geography of Araç District (Kastamonu)
Author of the Thesis	Hüsameddin ECE
Advisor of the Thesis	Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT
Status of the Thesis	Master's Degree
Date of the Thesis	05.07.2019
Field of the Thesis	Department of Geography
Place of the Thesis	Karabuk University
Total Page Number	165
Keywords	Araç District, Human Geography , Economic Geography, Geography

KISALTMALAR

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

B: Batı

D: Doğu

DEM: Digital Elevation Model

DSİ: Devlet Su İşleri

G: Güney

GB: Güneybatı

GD: Güneydoğu

ha: Hektar

hm³: Hektometreküp

hPa: Hektopaskal

İBBS: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması

IMRAD: İngilizce ‘‘I: Introduction; M: Methods; R: Results; A: and; D: Discussion’’
kelimelerinin birleşmesinden oluşan yazı bölümleri sistemi

K: Kuzey

KB: Kuzeybatı

KD: Kuzeydoğu

kg: Kilogram

km: Kilometre

km²: Kilometrekare

KUZKA: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı

m: Metre

m³: Metreküp

mm: Milimetre

MÖ: Milattan Önce

MTA: Maden Tetkik Arama

PTT: Posta Telgraf ve Teşkilatı

sn: Saniye

TL: Türk Lirası

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

vb: Ve benzeri

GİRİŞ

Araştırmanın alansal kapsamını oluşturan Araç İlçesi, İğdir ve Yeşilova köyleri dışında az nüfuslu 119 köy yerleşmesi ve ilçe merkezi konumunda olan beş mahalleli Araç kasaba yerleşmesinden oluşmaktadır. 2018 ADNKS verilerine göre 18863 nüfuslu Araç İlçesi'nin aritmetik nüfus yoğunluğu 13 (km²/kişi sayısı) olarak hesaplanmıştır. Köy yerleşmelerinde yaşlanmakta olan orta yaş ve üzeri nüfusun sayısı artmaktadır. Düşük nüfus yoğunluğunun olduğu ilçede sarp arazi koşulları tarım alanlarını sınırlandırmaktadır. Ormanlar geniş alan kaplaması yönüyle sahada en önemli doğal kaynak olarak görülmektedir. Sanayi ve turizm faaliyetlerinin potansiyelin altında kalması nedeniyle yeterli istihdam alanının oluşmamasına sebep olmaktadır.

Araç ilçesinin doğal ortam koşullarının beşeri faaliyetlere olan etkilerinin belirlenmesi ve alanın kalkınmasıyla olan ilişkisindeki eğilimi tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik olarak gerekli alan yazın taraması tamamlandıktan sonra ihtiyaç duyulan veriler temin edilmiştir. Arazi gözlemleri ve büro çalışmalarına ek olarak çok kriterli karar verme yöntemiyle elde edilen araştırma alanının yerleşme uygunluk analizleri hazırlanmış ve kartografik malzemeler üretilmiştir. Tüm bunların birleştirilmesiyle bir yöntemden ziyade birçok yöntemin bir arada kullanıldığı karma araştırma metodu ile tez çalışması yürütülmüştür.

Araştırma alanında beşeri faaliyetler üzerinde fiziki koşulların etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca yapılan gözlemlerde arazi kabiliyet ve kullanımlarında uyumsuzluklar olduğu tespit edilmiştir. Tarımsal faaliyetlere uygun alanlara orman kurulumu sahada daralmış durumda bulunan tarım alanlarını daha da sınırlandırmıştır. Tarım alanlarının miras hukukunun yeniden düzenlenmesi ve arazi kabiliyetine göre kullanım planının yapılması etkin alan kullanımına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca odun dışı orman ürünlerinin çeşitlendirilmesi özellikle kuzugöbeği ve trüf mantarına yönelik eylem planlarının hazırlanması ve uygulanması yöre halkına ek gelir sağlanması önerilmektedir. İlçede yerel ürünlere dayalı sanayi kollarına yatırım ve teşvikte bulunulması istihdamı ve dolayısı ile kalkınmayı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma Beşeri Coğrafya alanında hazırlanmıştır. Konu kapsamı; Araç (Kastamonu) İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası olarak belirlenmiŐtır.

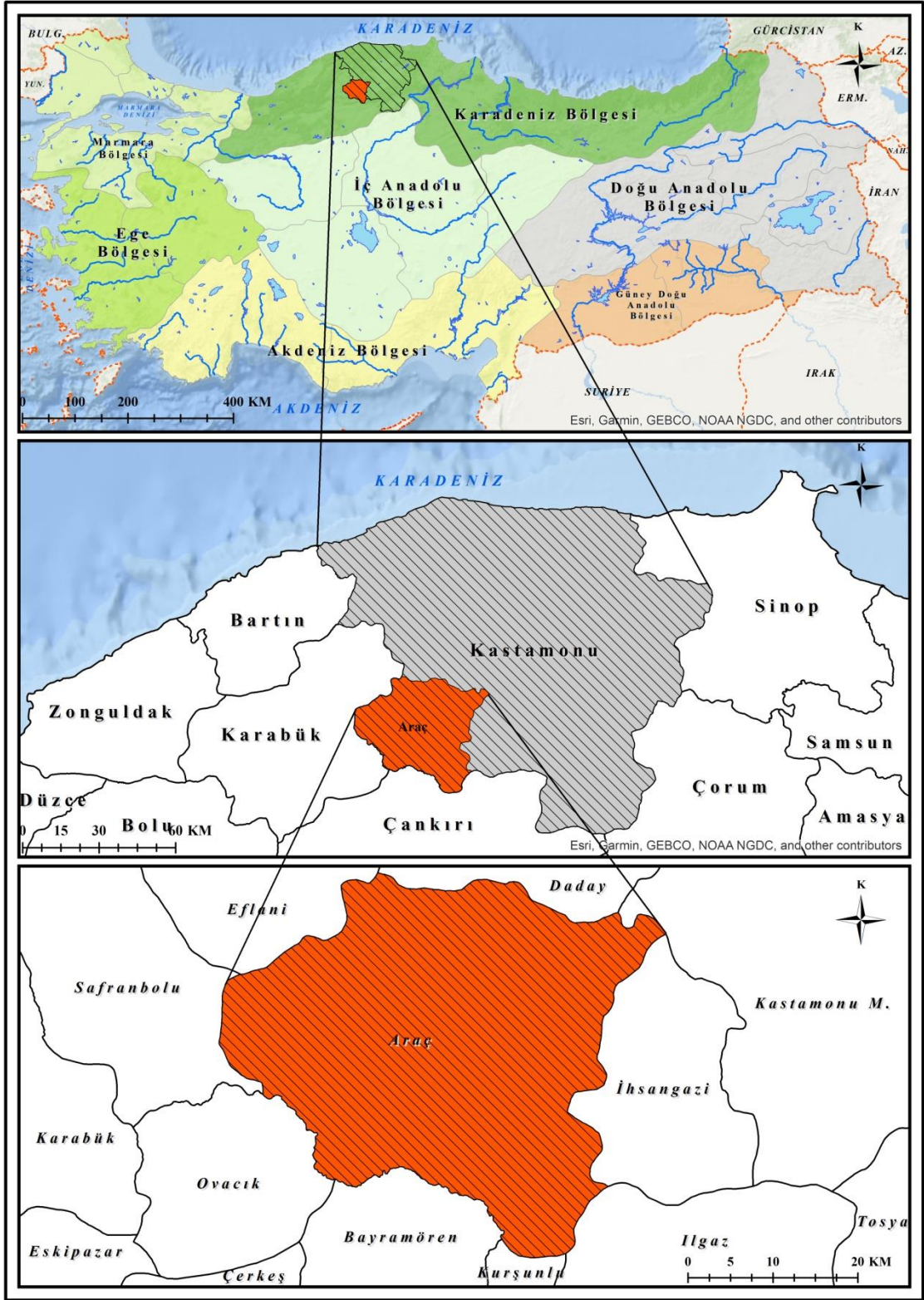
Araştırmanın alan kapsamı; Karadeniz Bölgesinin Batı Karadeniz Bölümünde, Kastamonu İline bağlı Araç ilçe idari sınırını içermektedir (Fotoğraf 1). Araç İlçesi kuzeyde Eflani ve Daday; doğuda İhsangazi ve Kastamonu/Merkez; güneyde Ilgaz, Kurşunlu ve Bayramören; batıda ise Ovacık ve Safranbolu ilçeleri ile sınırları bulunmaktadır (Harita 1).

Çalışma sahası Türkiye İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Sistemine (İBBS) göre Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansının (KUZKA) faaliyet alanı olan TR8 kodlu Batı Karadeniz Düzey1 bölgesinin TR82 kodlu Kastamonu Düzey2 alt bölgesinin Kastamonu Düzey3 bölgesinin sınırları içerisinde kalmaktadır.

Araştırma alanının toplam büyüklüğü 1442,3 km²'dir. Araştırma alanı 1/25.000 ölçekli Türkiye topografya haritasında; F29b3, F29c2, F30a2, F30a3, F30a4, F30b1, F30b3, F30b4, F30c1, F30c2, F30c3, F30c4, F30d1, F30d2, F30d3, F30d4, F31a4, G30b1 ve G30b2 numaralı pafta sınırlarında yer almaktadır.

Fotoğraf 1. Araç ilçe merkezinin batı yönünden görünümü.

Harita 1. Araştırma Alanının Lokasyon Haritası

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ALT AMAÇLARI

Coğrafya biliminin temel prensipleri içerisinde araştırma alanında insan odaklı, doğal ortam ile nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerin ilişkisini inceleyerek kalkınmaya olan etkilerini incelemek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda aşağıdaki alt amaçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

- Araştırma alanının geri kalmışlığının nedenleri nelerdir?
- Araştırma alanının kalkınamamasının temel sebepleri nelerdir?
- Doğal ortam ile beşeri faaliyetlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan sorunlar nelerdir?
- Araştırma alanının potansiyel zenginlikleri ve kalkınmasını sağlayacak yerel kaynakları nelerdir?
- Yerleşme alanlarının yerleşmeye uygunlukları nasıldır?

ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ, ÖNEMİ VE SINIRLILIKLARI

Ülkenin topyekûn kalkınmasına katkı sağlanabilmesi için vatanın en ücre köşelerine varıncaya kadar yapılacak olan her türlü bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu Yüksek Lisans Tezinde ülkenin geri kalmış sahalarından biri olan ve yüksek oranda göç veren bir idari birim olan Araç ilçesinin çalışılmasına karar verilmiştir. Araştırma kapsamında fiziki coğrafya ile insan ilişkisi temelinde yerel kaynakların doğru ve etkin kullanımını sağlayarak çevreye saygılı bir kalkınmaya katkı sağlayabilecek bilgi kaynağı sunulması yönüyle önemli görülmektedir.

- Beşeri ve ekonomik coğrafya açısından daha önce çalışılmamış olması,
- İlçenin alansal olarak büyük bir yüzölçümüne sahip olması ve köy sayısının 119 olması ve bunların dışında köyden küçük yerleşmelerin olması çalışmayı zorlaştırmıştır.
- İklim verilerinin parçalı ve kısa süreli oluşu,
- Köylerde yaşayan insan sayısının az olması ve bu yüzden gerekli bilginin edinilememesi,

- Ticaret ve hizmet sektörlerine ait verilerin temininde yaşanan güçlükler araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN MATERYALİ VE YÖNTEMİ

Araştırma bilimsel yayın ve eser oluşturma kuralı olarak kabul edilen IMRAD (I: Introduction; M: Methods; R: Results; A: and; D: Discussion) kalıbına uygun olarak hazırlanmıştır (Altay, 1996; Tiryaki, 2014). Araştırmanın güçlü olabilmesi için iyi bir alan yazın taramasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla araştırma konusu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Çalışmayı güçlendireceği düşünülen bilgiler kaynağı uygun şekilde belirtilerek kullanılmıştır.

Araştırma alanına ait ihtiyaç duyulan kartografik malzemelerinin hazırlanmasında ArcGIS 10.4.1 (Geography Information System) programından yararlanılmıştır. ArcGIS'den elde edilen verilerden yararlanarak Microsoft Excel 2010 programında yükselti, eğim ve bakı grafikleri oluşturulmuştur.

Araştırma alanı içerisinde yer alan Araç Meteoroloji istasyonuna ait ikincil veriler Microsoft Excel 2010 programı kullanılarak işlenmiştir. Elde edilen bu veriler kullanılarak çalışmada ihtiyaç duyulan tablo ve şekiller oluşturulmuştur. Ürünler için gerekli görülen düzenlemelerde Paint.net programından yararlanılmıştır.

İklim verileri kullanılarak araştırma alanının yağış etkinliğini göstermek amacıyla Erinç formülü (Erinç, 1996); su bilançosunu oluşturmak için ise Thornthwaite formülünden (Dönmez, 1984) yararlanılmıştır.

Çalışma sahasına ait nüfus, tarım ve hayvancılık ile ilgili veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) resmi internet sayfasından alınmış olup amaca uygun olarak düzenlenmiştir.

Araştırmanın metodolojisini, betimsel araştırma yöntemleri ile çok kriterli karar verme yöntemleri oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır.

ARAŞTIRMA ALANINDA YAPILMIŞ OLAN ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Çalışma sahasıyla ilgili yapılmış mevcut çalışmalar tarih sırasına göre eskiden yeniye doğru sıralanmıőtır.

Kurter (1971) tarafından gerçekteőtirilen ‘‘Kastamonu ve Çevresinin İklim’’ adlı araştırmada Kastamonu ve çevresinin iklim özellikleri incelenmekte ve alanın iklim karakteri hakkında açıklamalar yapılmaktadır.

Kurter (1982), ‘‘Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü’’ isimli çalışma yapmıştır. Alanın doğal ortam özelliklerinden jeomorfoloji, toprak, su ve bitki örtüsü özellikleri ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir.

Boztuğ (1992) tarafından ‘‘Daday-Devrekani Masifi Güneybatı Kesiminin Litostratigrafi Birimleri ve Tektoniği’’ ismiyle yaptığı araştırma alanını da kapsayan araştırmada Daday-Devrekani masifinin güneybatı kesiminin tektonik özellikleri incelenmekte ve alanın minerolojik, jeokimyasal ve petrografisi hakkında değerlendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca, Daday-Devrekani masifi güneybatı kesiminde yüzeylenen metamorfik, magmatik ve sedimanter kayalar 12 litostratigrafi birimi halinde tanımlanarak haritalanması yapılmıştır.

Kurt (1992) tarafından yüksek lisans tezi düzeyinde ‘‘Köklüce Dağı (Kastamonu)'nın Bitki Sosyolojisi Bakımından Araştırılması’’ adlı çalışma yapılmıştır. Çalıőmasında alanın yarı-kurak soğuk, çok soğuk ve buzlu Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğünü tespit etmekte ve sahada geniş yapraklılardan oluşan orman birliği ve ibrelilere ait birlikler hakkında bilgiler verilmektedir.

Avcı (1996)'nın yapmıő olduğu ‘‘Ilgaz Dağları ve Yakın Çevresinin Bitki Coğrafyası’’ adlı çalışmada Ilgaz Dağı ve çevresinin bitki örtüsü özellikleri değerlendirilmektedir. Çalışmada bitki toplulukların ortam koşulları incelenerek bitki toplulukları hakkında bilgi verilmektedir.

Aydal (2000) ‘‘Araç Masifinin Jeodinamik Süreçleri, Batı Pontidler, Kastamonu, Türkiye’’ isimli çalışma yapmıştır. Araőtırmasında sahanın jeolojik ve

litolojik birimleri hakkında bilgilere yer verilmekte olup minerolojik ve jeokimyasal incelemelerde bulunmaktadır.

Akman ve Calay (2010)'ın ‘‘Kastamonu İli Araç İlçesi’ndeki Adak Yerleri ve Bu Yerler ile İlgili İnanışlar’’ını konu edinen çalışmada yöre halkının inançsal olarak değer verdikleri veli, dağ, ağaç, taş, su kültürü gibi alanlar hakkında bilgiler verilmektedir.

Kolcu (2011) tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan ‘‘Zala (Araç, Kastamonu) Hidroelektrik Santrali Yerindeki Kaya Kütlelerinin Jeoteknik Özelliklerinin Araştırılması’’ adlı çalışmada Zala Hes Regülâtörü santral alanının jeolojik ve jeoteknik özellikleri açıklanmaktadır.

Bulut (2013) tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan ‘‘Kastamonu İli Merkez ve Güney İlçeleri’ndeki Orun ve Bazı Cadde, Sokak Adları Üzerine Bir İnceleme’’ adlı çalışma Araç ilçesini de kapsamakta olup ilçede ki orun, bazı cadde ve sokak adları leksik/semantik ve yapısal olarak değerlendirilmektedir. Bu isimlerin kökenleri hakkında bilgiler verilmektedir.

Önlem (2015) tarafından yüksek lisans tezi düzeyinde ‘‘Kastamonu Araç İlçesinde Yetişen Yaşlı Ceviz Ağaçlarının Belirlenmesi’’ adlı çalışma yapılmıştır. Araştırmada Çavuş, Dereçatı, Yenice, Yurttepe, Huruçören, Doğanca ve Toygaören Köylerinde asırlık ceviz ağaçları bulunmuş ve kayıt altına alınmıştır. Bu Köylerde yüz yaşını aşkın 46 adet ceviz ağacı belirlendiğinden bahsedilmektedir.

Sarıcı (2015) tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan ‘‘Araç İlçesinin Fiziki Coğrafyası’’ adlı çalışmada araştırma alanının doğal ortam özellikleri yedi bölüm olarak incelenmektedir. Birinci bölümde jeolojik özellikler; ikinci bölümde alanın jeomorfolojik özellikleri; üçüncü bölümde iklim; dördüncü bölümde hidrografya; beşinci bölümde toprak; altıncı bölümde bitki örtüsü özellikleri; yedinci bölümde ise insan ve doğal çevre ilişkileri incelenmektedir.

I. BÖLÜM

DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

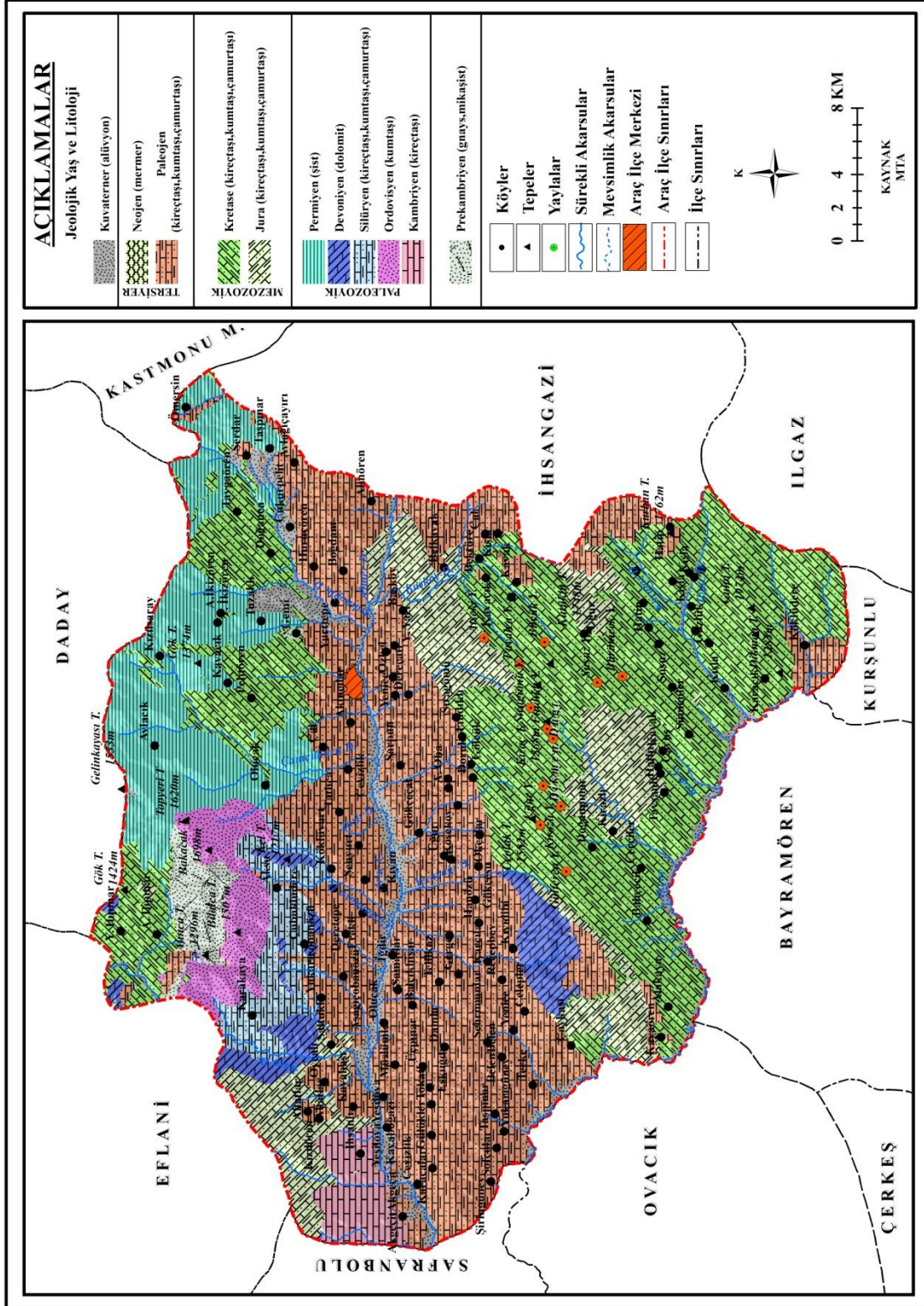
1.1. Jeolojik Özellikler

Araç ilçe sınırları içerisinde Prekambriyen döneminden günümüze kadar farklı jeolojik devirlere ait farklı litolojik birimlere rastlanılmaktadır (Harita 2). Araştırma alanının kuzeybatısında Aşağılıpınar Köyü'nün güneyinde prekambriyen yaşlı metamorfik şist kayaçlar görülmektedir. Bu alanı doğu-batı ve güneyden ordovisyen yaşlı kum taşları çevrelemektedir.

Araştırma alanının Safranbolu sınırında Akgeçit Köyü'nün kuzeyinde kambriyen yaşlı kireç taşları yüzeylenmektedir. Karakaya, Çubukludere, Aksu civarında silüryen yaşlı kireçtaşı ve kumtaşı birlikteliği görülmektedir. Kıyıdibi güneyi ile muhtelif yerlerde devoniyen döneminde oluşmuş dolomitik kireçtaşları yüzeylenmektedir.

Çalışma sahasının kuzeyinde Avlacık, Kızılsaray, Ömersin civarında yaygın olarak permiyen yaşlı şistler bulunmaktadır. Özellikle araştırma alanının kuzeyinde paleozoyik yaşlı birimlerin yaygın olması alanın Daday masifinin uzantıları olduğunu göstermektedir.

Başköy güneyi ve Kirazlı çevresinde Jura yaşlı kireçtaşı ile kumtaşı ardaşmaları yüzeylenmektedir. Araştırma alanının güney kesiminde Dikmen Dağları civarında kretase yaşlı kireçtaşları ile kumtaşlarından oluşan litolojik birimler geniş alanlar kaplamaktadır.

Harita 2. Araştırma Alanının Jeoloji Haritası

Çalışma sahasında geniş alan kaplayan diğer bir birim ise paleojen yaşlı kireçtaşı, kumtaşı birimleridir. Bu litolojik birimler Araç Çayı vadisinin her iki yamacında yaygındır. Araç Çayı ile Soğanlı Çayı vadi tabanlarında kuvaterner döneminde oluşmuş alüvyal birikintiler bulunmaktadır.

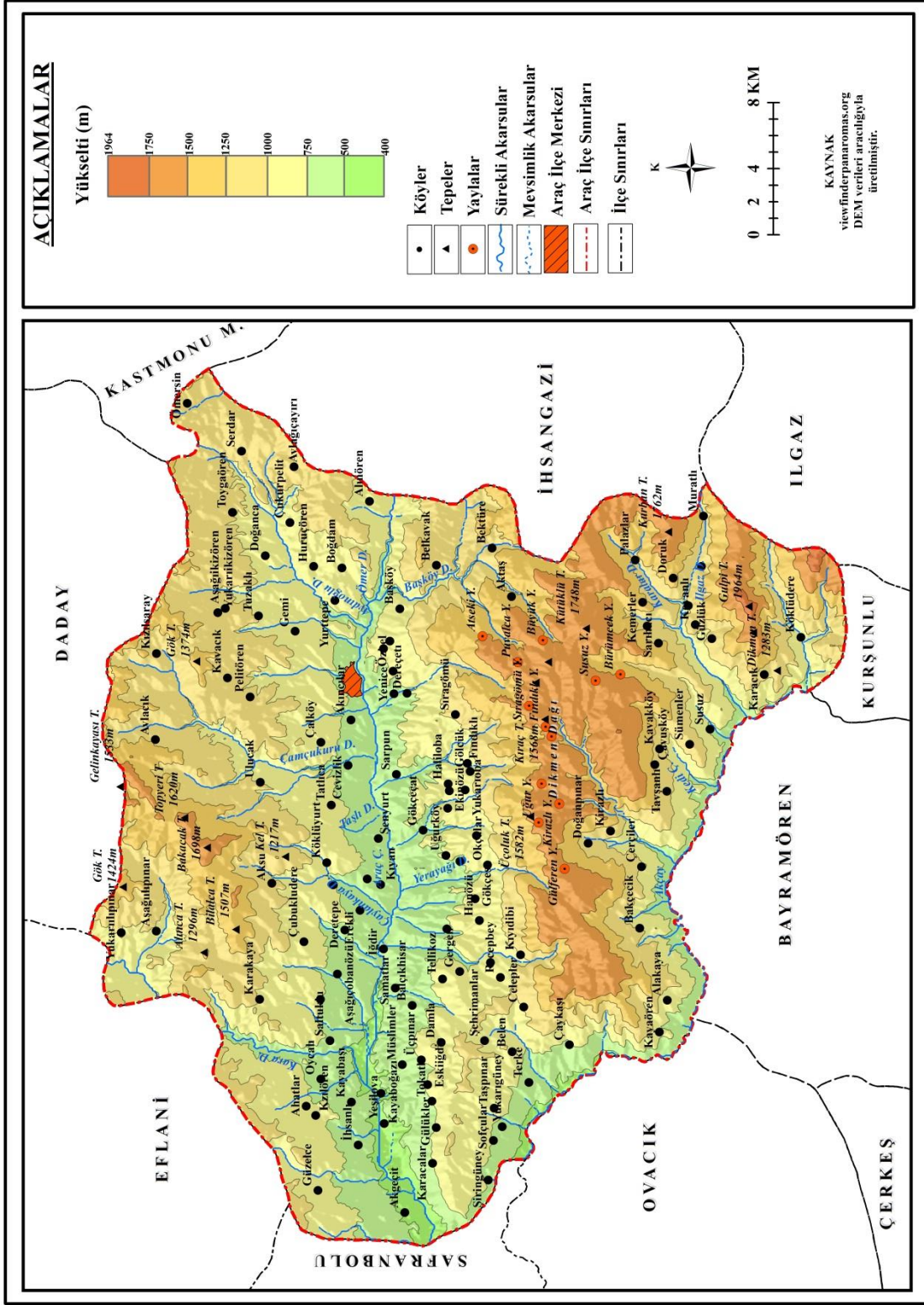
1.2. Jeomorfolojik Özellikler

Araştırma alanında yüksekliğin arttığı yerler, KD-GB yönünde sahanın kuzey ve güney kesimlerinde uzanan dağlık alanlardır. Sahanın kuzey kesimlerini kapsayan dağlık kütle Küre Dağları'nın uzantılarıdır. Güneyde yer alan dağlık alanlar ise Ilgaz Dağları'dır.

Küre Dağları'nın araştırma sınırı içerisindeki en yüksek noktasını 1698 m yükseltisi ile Bakacak Tepe oluşturmaktadır. Diğer önemli yükseltisi ise Topyeri Tepesi'dir (1620m). Sahada yükseltinin daha fazla olduğu kesim güneyde yer alan Ilgaz Dağları'nın bulunduğu alandır. Bu kesimde yer alan Gulpi Tepesi, 1964 metre ile çalışma sahasının en önemli yükseltisini oluşturmaktadır (Harita 3).

Çalışma sahasında yükseltinin en düşük olduğu kesimler Araç ilçe merkezinin de kurulduğu Ilgaz ve Küre Dağları'nın arasında kabaca KD-GB yönlü uzanan tektonik kökenli olup, flüvyal süreçler ile şekillenen oluk hattı boyunca uzanmaktadır. Ilgaz Dağlarından kaynağını alan Araç Çayı bu oluktan akmaktadır. Araç Çayı'nın ilçe sınırını terk ettiği batı sınırı bu kesimin en alçak (400m) noktasıdır. Araştırma alanının güney sınırını oluşturan Soğanlı Çayı'nın yan kollarının aşındırdığı saha diğer düşük rakımlı alanlara karşılık gelmektedir.

Çalışma sahasında yukarıda adı geçen dağlık alanların yamaçlarında eğim değerlerinin çok yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu değer bazı alanlarda %40'ın üzerine çıkmakla beraber büyük bölümünde %15'ten daha fazladır. Eğimin azaldığı kesimler, Araç Çayı vadi tabanı düzlükleri ile Kurter (1982)'in ifade ettiği plato sahasında yer yer de dağlık kesimlerdeki sırtlar boyunca olduğu görülmektedir.

Harita 3. Araştırma Alanının Fiziki Haritası

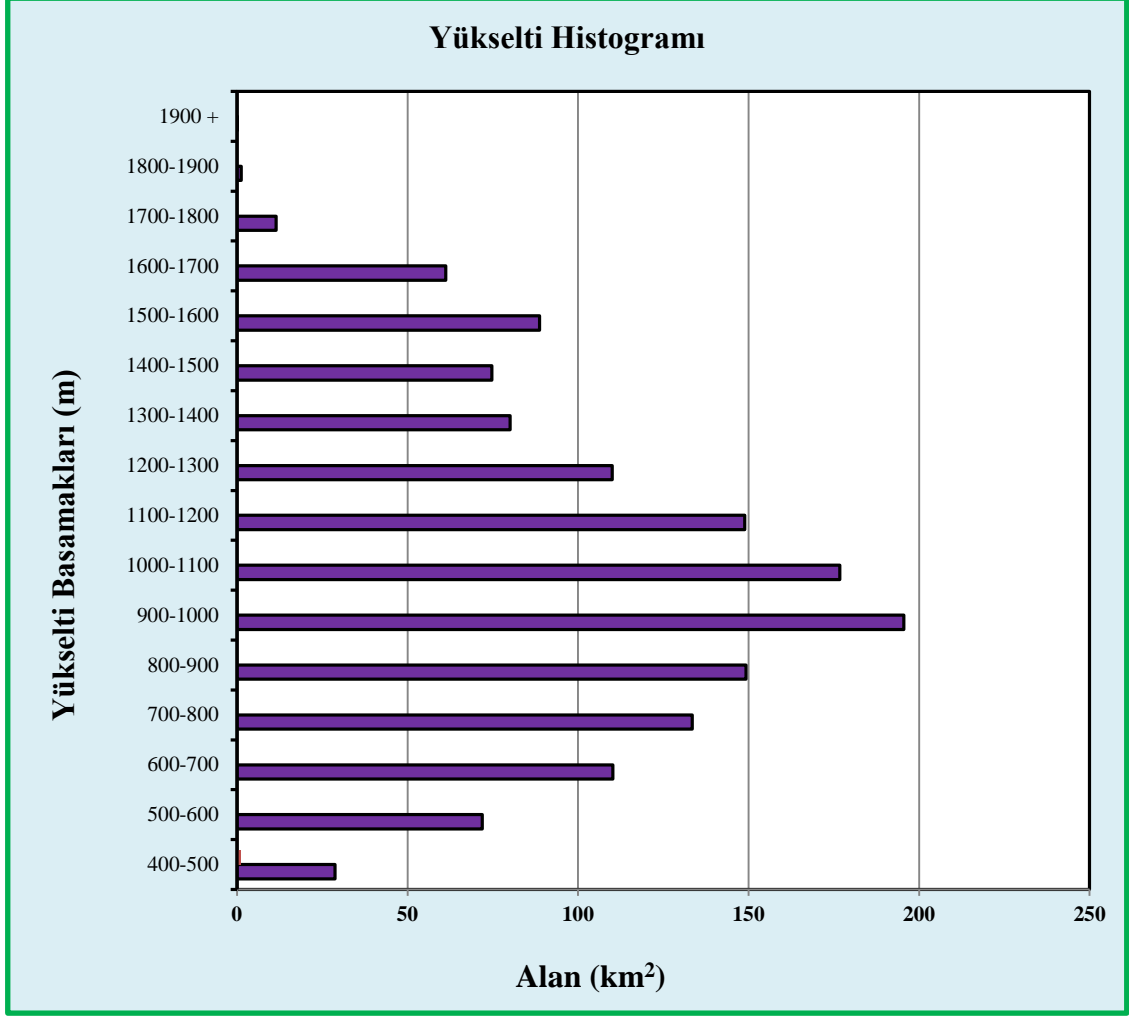
Çalışma sahasında arazinin flüvyal etkilerle çokça yarılmış olduğu görülmektedir. Genel doğrultuda KD-GB yönünde uzanan dağ silsileleri ve oluk bakı faktörünün oluşmasında temel etkeni oluşturmakla beraber arazinin akarsular tarafından çokça yarılmış olması dar alanlarda bakı faktörünü çeşitlendirmektedir. Bakı alanının en fazla olduğu yön güneydir. Güney bakılar toplamda araştırma alanının %56'sını oluşturmaktadır.

1.2.1. Yükselti

Araştırma alanında yükselti 400 ile 1964 metre arasında değişmektedir. Alanda 1564 metre yükselti farkı bulunmaktadır. Alansal olarak değerlendirildiğinde, çalışma sahasının 195.5 km² ile %13.55'i 900-1000 metre aralığında bulunmaktadır. 1000-1100 metre aralığı ikinci sırada yer almakta olup, 176.8 km² ile sahanın %12.26'sına karşılık gelmektedir. Çalışma sahasının 800-1200 metre aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Araştırma alanında 1000 metrenin altında 689.1 km²'lik alan bulunmaktadır. 1000-1500 metre aralığında 590.5 km², 1500 metrenin üzerinde ise 162.7 km² alan yer almaktadır. Bu durumda araştırma alanının %52.22'si (753.2 km²) 1000 metrenin üzerindedir (Tablo 1; Şekil 1). Sıcaklık ve yağış üzerinde belirleyici olan yükselti beşeri faaliyetleri de etkilemektedir.

Tablo 1. Yükselti Basamaklarına Göre Alansal Dağılım

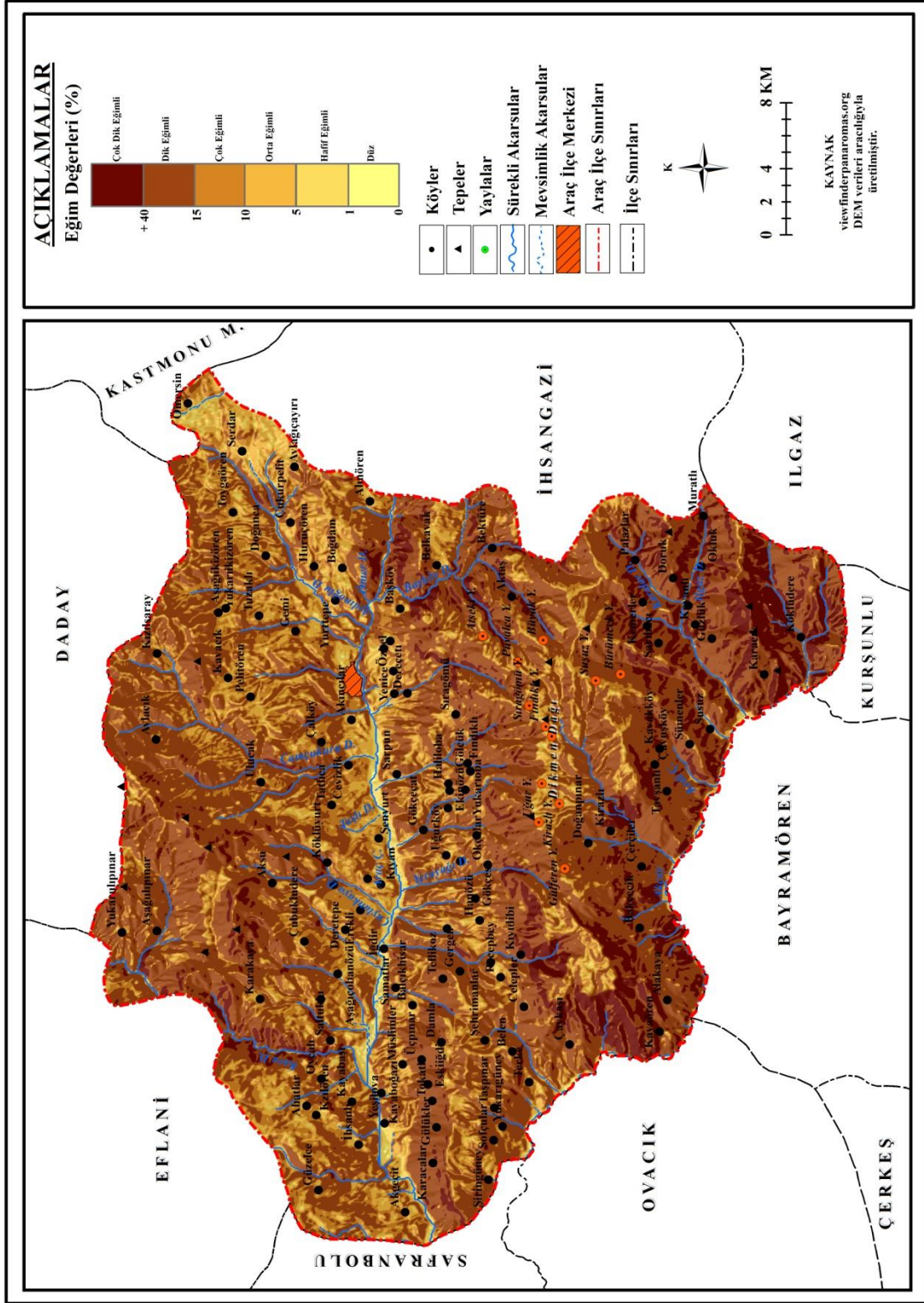
Yükselti Basamakları	Alan (km²)	%
1900 +	0,1	0,006
1800-1900	1,2	0,084
1700-1800	11,5	0,8
1600-1700	61,2	4,24
1500-1600	88,7	6,15
1400-1500	74,7	5,18
1300-1400	80,1	5,55
1200-1300	110	7,63
1100-1200	148,9	10,32
1000-1100	176,8	12,26
900-1000	195,5	13,55
800-900	149,3	10,35
700-800	133,5	9,26
600-700	110,2	7,64
500-600	71,9	4,99
400-500	28,7	1,99
Toplam	1442,3	100

Şekil 1. Araştırma Alanının 100 metre Aralıklı Yükselti Frekans Histogramı

1.2.2. Eğim

Araştırma alanı eğimin yüksek olduğu bir sahadır. Araç Çayı'nın kuzeyinde Karakaya, Aksu, Avlacık köyü hattının kuzeyinde kalan bölümde eğimin arttığı görülmektedir. Ayrıca akarsuların yukarı ve orta çığırlarında, vadi yamaçlarının eğimi artmaktadır. Araç Çayı'na yaklaştıkça genel olarak eğim azalmakta ve vadi tabanında minimize olmaktadır. Araç Çayı'nın güneyinde araştırma alanının güneydoğusu eğimli alanların geniş yer kapladığı kesimdir. Kayaören ve Çaykaşı köyleri arası çok dik eğimli yamaçlar görülmektedir. Genel uzanımı D-B yönlü olan Dikmen Dağı'nın her iki yamacında eğim artmaktadır. Yüksek plato görünümünde olan bu kesimdeki sırtlarda eğim azalmaktadır (Harita 4).

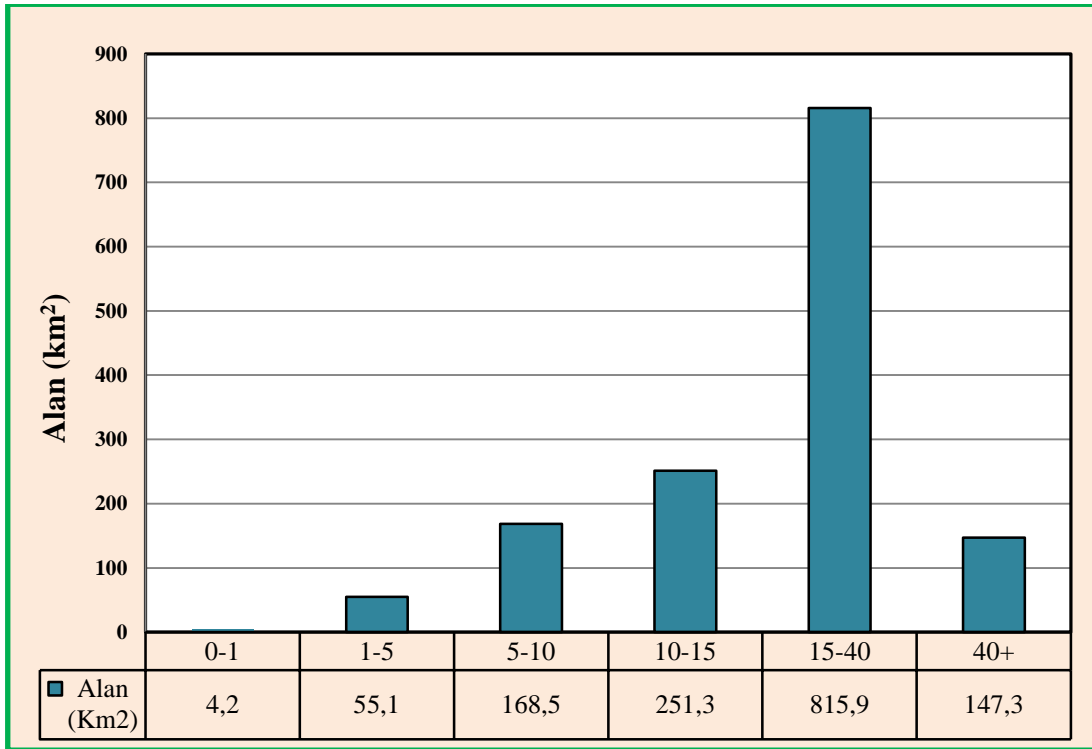

Harita 4. Araştırma Alanının Eğim Haritası

Eğimi %1'den az olan yerler d¼z alan olarak kabul edilmektedir. Araştırma alanında oldukça sınırlı olan d¼z alanlar 4.2 km² ile sahada %0.3 oranında bulunmaktadır. Eğimin %1-5 arasında olan sahalar az eğimli d¼zl¼k alanlara karşılık gelmektedir. Çalışma sahasında 55.1 km² (%3.8) az eğimli alan yer almaktadır. Hafif dalgalı orta eğimli sahalar eğimin %5-10 arasında olduğu yerlerdir. Araştırma sahasının %11,7'sini (168.5 km²) orta eğimli alanlar oluşturmaktadır. Eğim oranının %15'i geçtiği yerler dik eğimli alanlardır. Sahanın %66.8'i dik eğimli alanlardan meydana gelmektedir (Tablo 2; Şekil 2).

Tablo 2. Araştırma Alanında Eğim Gruplarının Dağılışı

Eğim Grubu (%)	Alan (Km ²)	%
0-1	4.2	0.3
1-5	55.1	3.8
5-10	168.5	11.7
10-15	251.3	17.4
15-40	815.9	56.6
40+	147.3	10.2
Toplam Alan	1442.3	100

Şekil 2. Araştırma Alanında Eğim Gruplarının Alansal Dağılışı

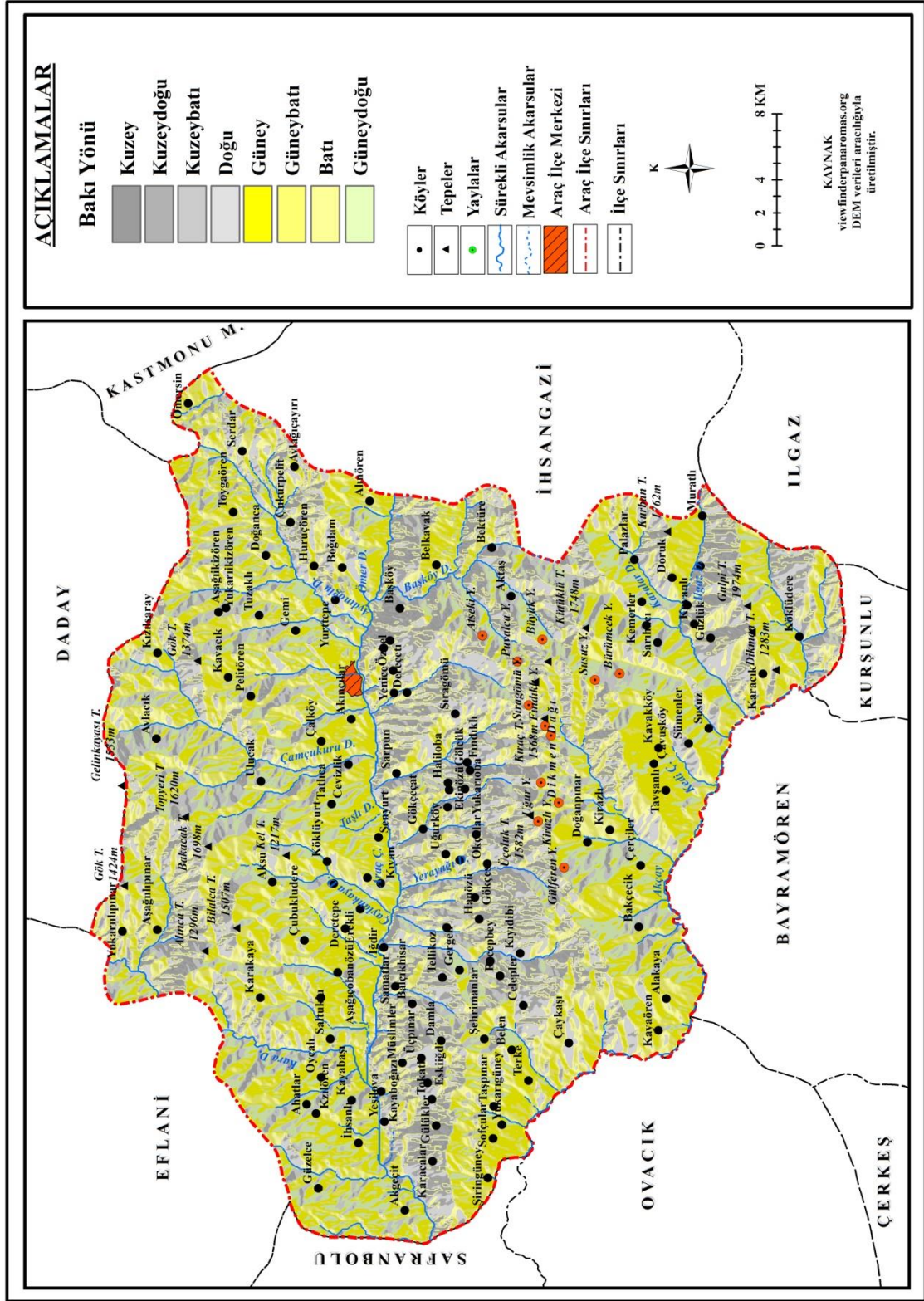
Eğim durumu özellikle arazi kullanımı açısından belirleyici olmaktadır. Eğimin %15'i geçtiği yerler sadece orman olarak değerlendirilebilmektedir. Araştırma sahasında orman alanlarının fazla yer kaplaması topografik şartların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer ekolojik faktörlerin dışında tek başına eğim değeri çalışma sahasında tarla ve bahçe tarım alanlarının sınırlandırılmasına doğrudan etki eden unsuru oluşturmaktadır. Eğim yerleşme alanlarının kuruluş alanlarını etkilemektedir. Ayrıca eğimin arttığı yerlerde yol yapım maliyetlerinin artması ulaşım ağlarının kısıtlanmasına neden olmaktadır (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2. Araştırma alanının güney kesimini (Kışlaköy ve çevresi) Araç'a bağlayan yolun yüksek eğimli sahadan geçtiği bölümde yol yapım çalışmaları

1.2.3. Bakı

Araştırma alanında tektonik kökenli oluğun ve Araç Çayı'nın D-B yönünde uzanması genel bakı yönlerinin K ve G yönlü olmasına neden olmuştur. Araç Çayı'nın kuzeyinde güney bakı hâkimken, çayın güneyinde kuzey bakı yönü daha fazla alan kaplamaktadır (Harita 5).

Harita 5. Araştırma Alanının Baki Haritası

Bir alanın güneşe göre baktığı yön sahanın güneşlenme ve evapotranspirasyon gibi ortamın ekolojik unsurlarını etkilemektedir. Güney bakılı alanlarda sıcaklık daha yüksek olurken bu durum özellikle ısınma amaçlı enerji tüketimi üzerinde avantaj sağlamaktadır. Ayrıca ışık isteyen bitkiler içinde uygun ortamları oluşturmaktadır (Fotoğraf 3). Ancak sıcaklığın yüksek olması buharlaşmayı artırmaktadır. Bu durum suya olan ihtiyacı arttırmakta ve su kaynakları üzerinde baskı oluşturmaktadır. Kuzey bakılı yamaçlarda ise bu durum tersine dönmektedir.

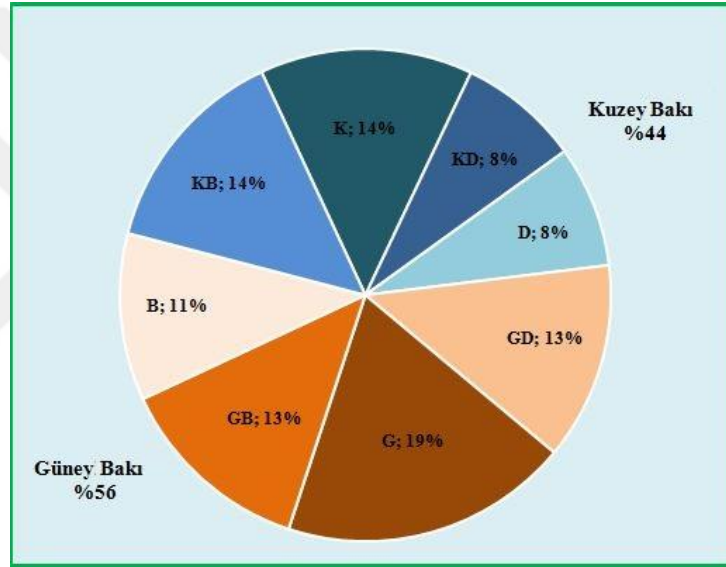

Fotoğraf 3. Araştırma alanında güneyli bakılarda artan ışık oranı ve sıcaklık nedeniyle buharlaşmanın etkisiyle bitki örtüsünde ışık isteği olan ve kuraklığa dayanıklı türlerin ortama yayılışı

Araştırma alanının genel bakı yönünün güney olduğu görülmektedir. Sahanın %19'u güney (275.9 km^2) bakılıdır. İkinci sırada ise %14 (207.8 km^2) ile kuzey bakıdır. Çalışma sahasında en az alan kaplayan bakı %8 (112 km^2) ile doğu bakıdır. Araştırma alanında KB, K, KD ve D bakıdan oluşan kuzey yönlü bakılar %44 oranında yer kaplarken GD, G, GB ve B bakıdan oluşan güney yönlü bakı oranı %56 olarak hesaplanmıştır (Tablo 3; Şekil 3).

Tablo 3. Araştırma Alanında Bakı Yönlerinin Alansal Dağılışı

Yönler	Alan (km2)	%
K	207,8	14
KD	112,7	8
D	112,0	8
GD	191,0	13
G	275,9	19
GB	191,1	13
B	155,5	11
KB	196,3	14
Toplam	1442,3	100

Şekil 3. Araştırma Alanının Bakı Yönlerinin Oransal Dağılımı

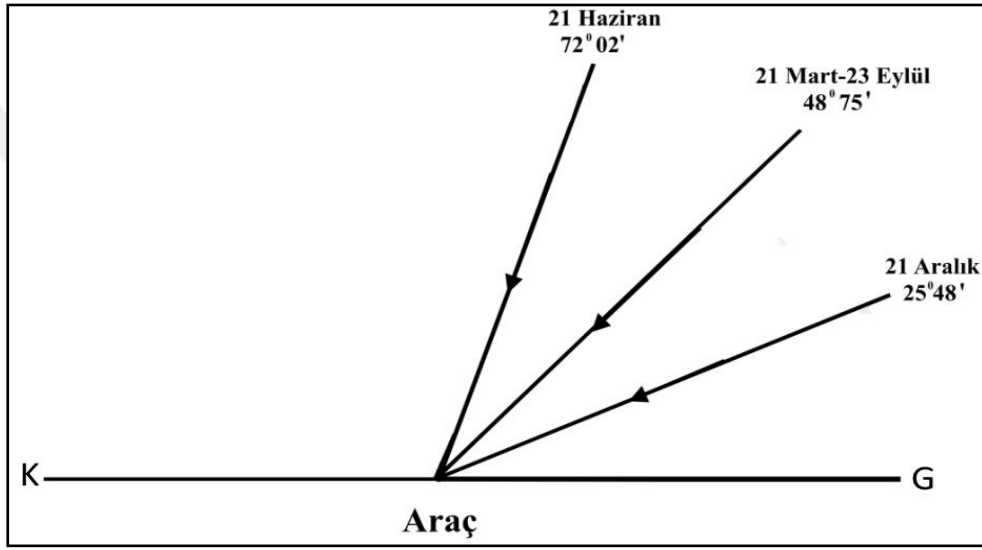
1.3. İklim Özellikleri

Bir sahanın iklim özellikleri, o alandaki topografyanın gelişimindeki süreçlere, akarsu rejimine, tarımsal üretime, yerleşmelerin dokusuna, meskenlerin özelliklerine, alanlarda yapılacak kalkınma planlarına kadar daha birçok konuda temel belirleyici rol oynamaktadır.

İklim özellikleri başlığı altında araştırma alanında güneş ışınlarının düşme açıları, sıcaklık, yağış, bağıl nem, don olaylı günler sayısı, dolulu günler sayısı, bulutlu, kapalı ve açık günler sayısı, basınç ve rüzgârlar ile iklim sınıflandırmalarına değinilmiştir.

1.3.1. Güneş Işıklarının Düşme Açısı

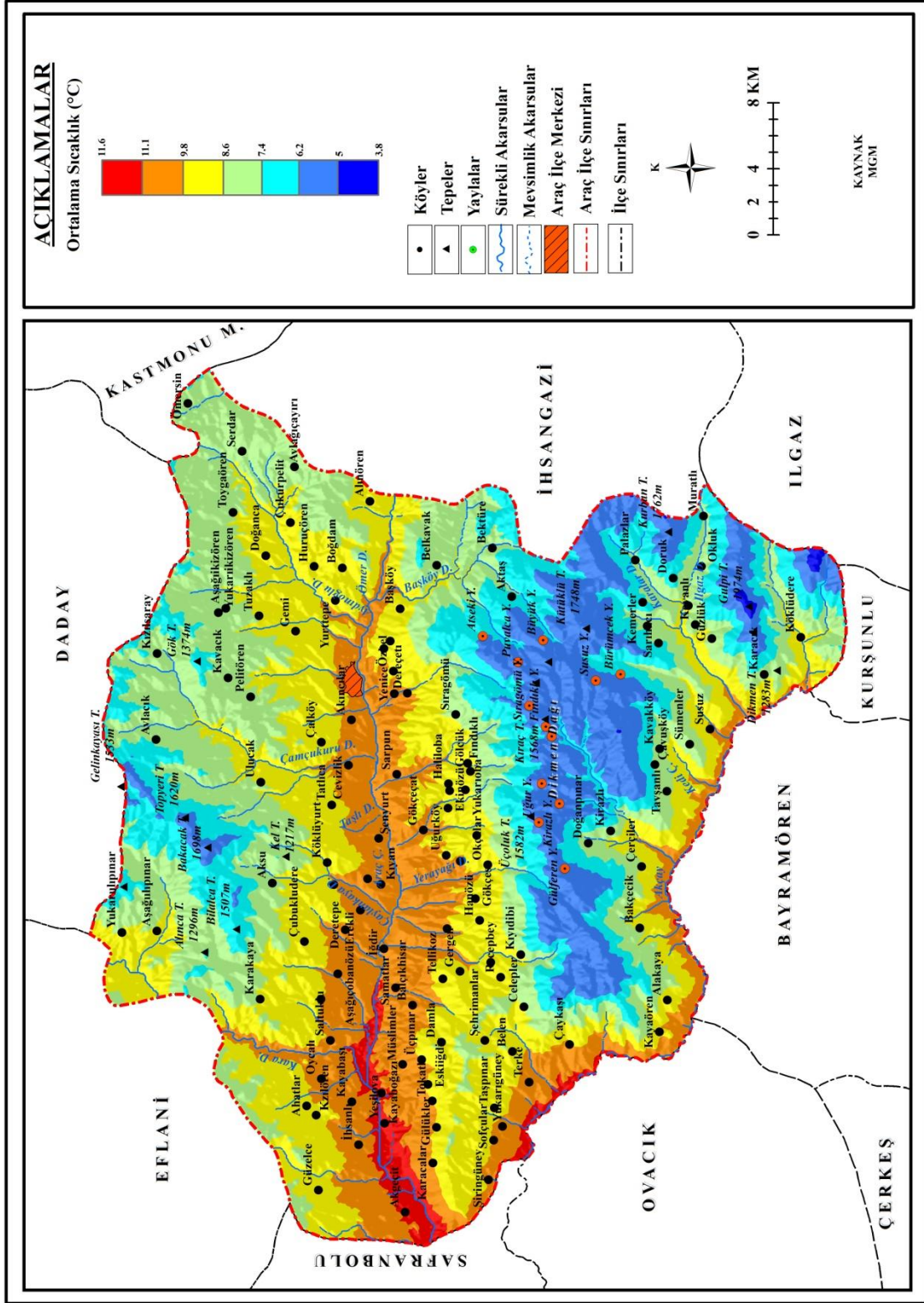
Araştırma alanında yerkürenin yıllık hareketine bağlı olarak güneş ışıklarının geliş açıları değişmektedir. Coğrafi konumu nedeni ile Türkiye'ye güneş ışıkları yılın hiçbir döneminde dik açı ile gelmemektedir. Güneş ışıklarının Kuzey Yarım Küre'de en dik açı ile geldiği 21 Haziran tarihinde araştırma alanına $72^{\circ} 02'$ lık bir açı ile ulaşmaktadır. Ekinoks tarihlerinde bu açı $48^{\circ} 75'$ olarak gerçekleşmektedir. Güneş ışıklarının en eğik açılar ile düştüğü 21 Aralık tarihinde ise araştırma alanında $25^{\circ} 48'$ bir açı oluşmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Araştırma Alanına Belirli Tarihlerde Güneş Işıklarının Düşme Açıları

1.3.2. Sıcaklık

Araştırma alanında ortalama sıcaklıkların en yüksek olduğu yer Araç Çayı'nın çalışma sahasının batısında ilçe sınırını terk ettiği alandır. Bu kesimde sıcaklıklar 12.6°C civarında seyretmektedir. Ortalama sıcaklıkların düşük olduğu yerler ise Ilgaz Dağarı'nın uzantıları üzerinde $5-6^{\circ}\text{C}$ seviyelerindedir. Araştırma alanında yıllık ortalama sıcaklıklarında 7.8°C civarında sıcaklık farkı görülmektedir (Harita 6). Sarıcı (2015), araştırma alanının "Orta Kuşak Kontinental Termik Rejim Tipi" özelliği gösterdiğini ifade etmektedir.

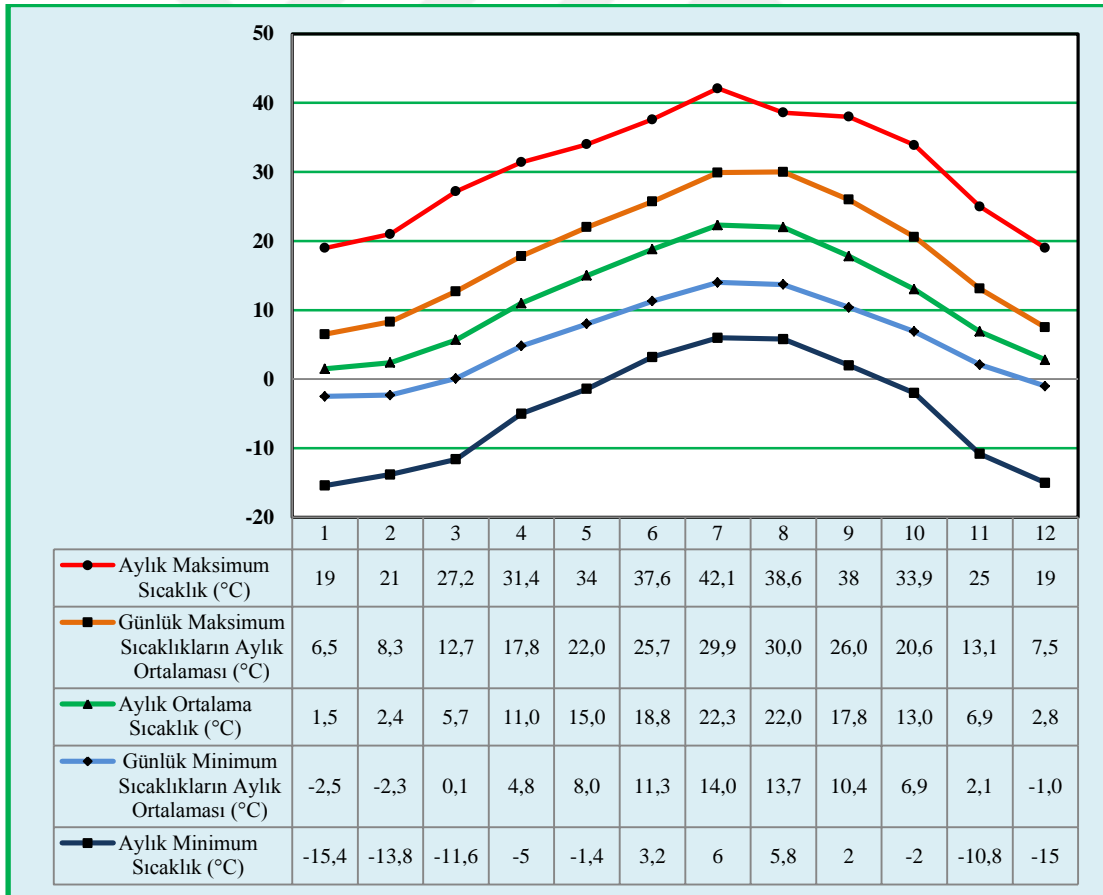
Harita 6. Araştırma Alanının Yıllık Ortalama Sıcaklık Haritası

Araştırma alanının sıcaklık değerleri incelendiğinde sonuçlar şöyledir (Şekil 5):

Araç istasyonunda (650m) 1986-2003 yıllarını kapsayan ölçüm periyodunda yıllık sıcaklık ortalaması 11.6 °C olarak gerçekleşmiştir. Ortalama en sıcak ay ile en soğuk ay arasındaki sıcaklık farkı (Amplitüd) 21.8 °C dir. Temmuz ayı 22.3 °C ile araştırma alanının en sıcak ayı olurken ocak ayı 1.5 °C ile en soğuk aydır.

Maksimum sıcaklıkların aylık ortalamaları incelendiğinde ağustos ayı (30 °C) en sıcak ay, ocak ayı (6.5 °C) ise en soğuk aya karşılık gelmektedir. Minimum sıcaklıkların aylık ortalamaları değerlendirildiğinde temmuz ayı (14 °C) en sıcak, ocak ayı (-2.5 °C) ise en soğuk aydır.

Ekstrem maksimum sıcaklıklara temmuz ayında ulaşıldığı görülmektedir. Ölçülen en yüksek sıcaklık değeri 42.1 °C olarak gerçekleşmiştir. Ekstrem minimum sıcaklarda en düşük değer ocak ayında -15.4 °C olarak ölçülmüştür.

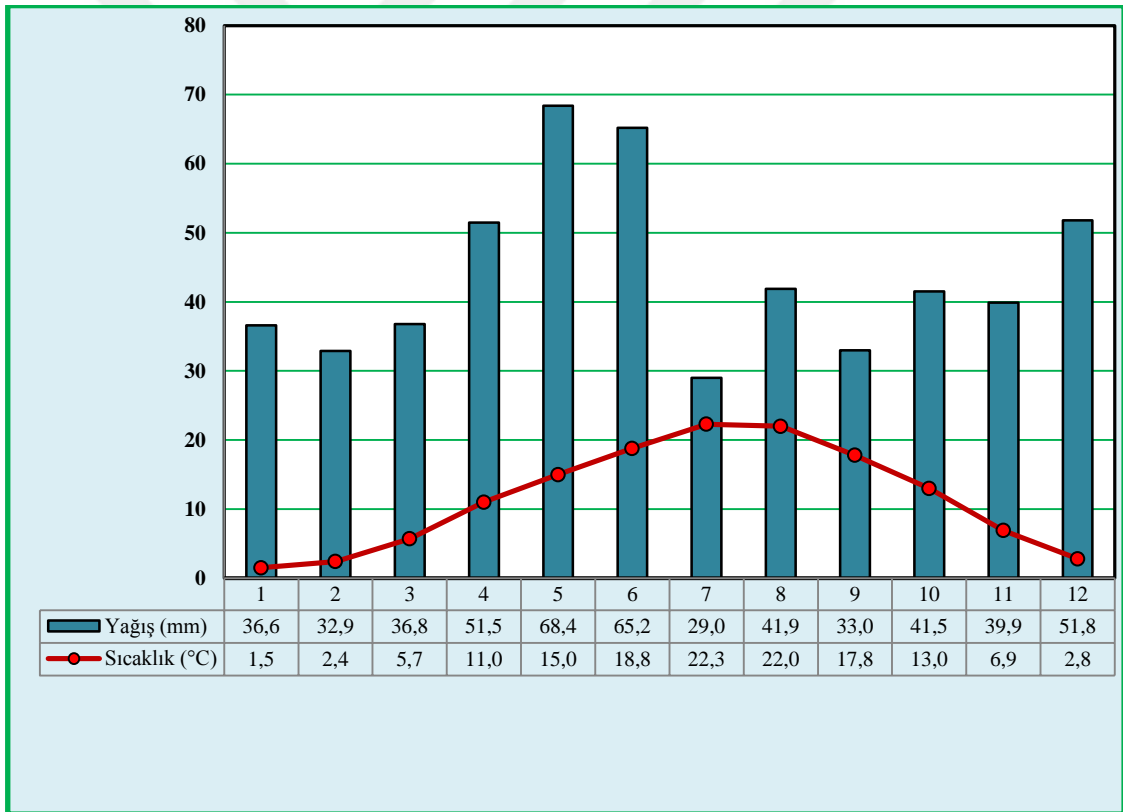

Şekil 5. Çeşitli Parametrelere Göre Aylık Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM, 2018)

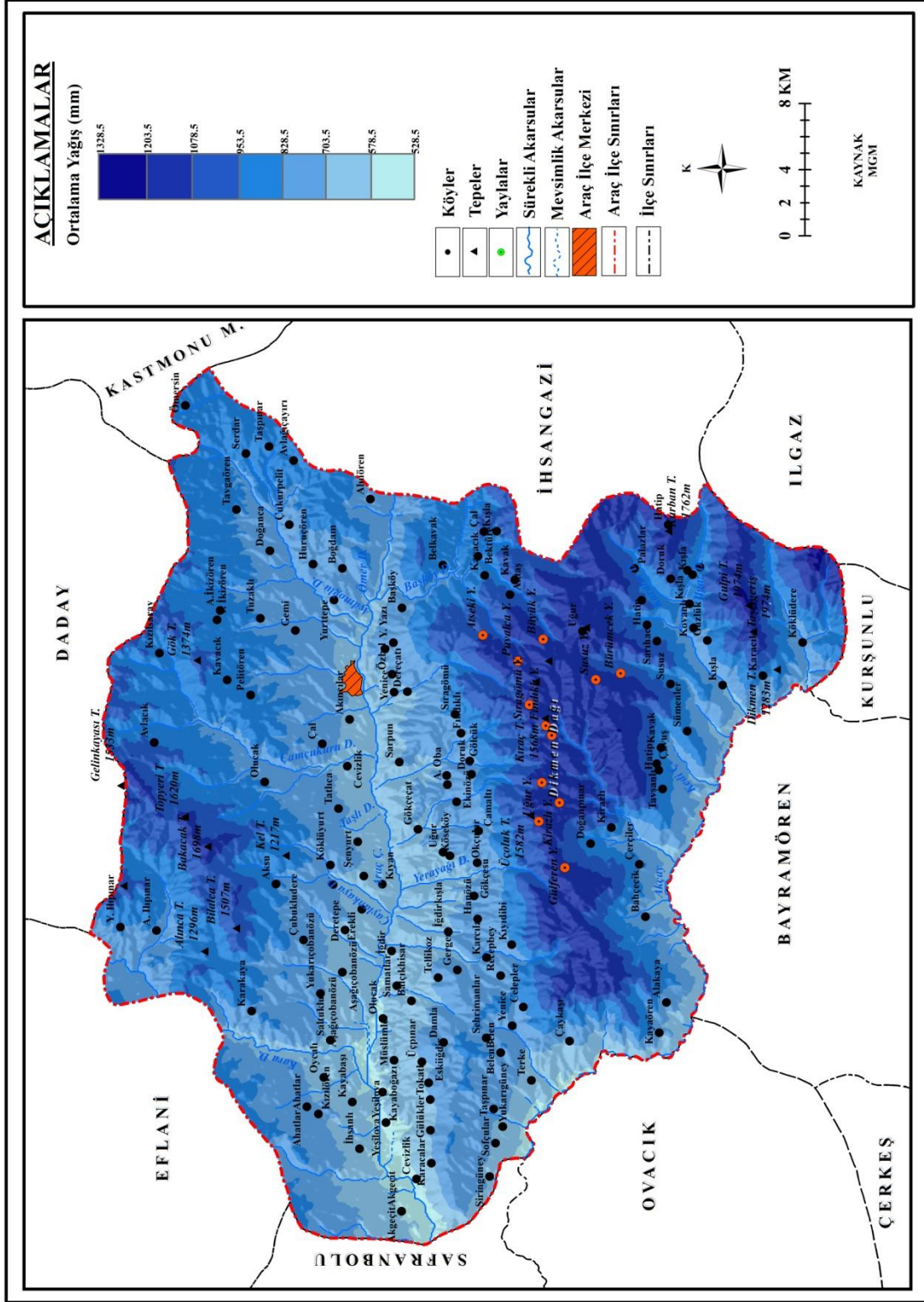
1.3.3. Yağış

İlçede yağış en fazla araştırma alanının kuzey ve güneyinde yer alan yükseltisi fazla olan alanlara düşmektedir. Yükseltinin azaldığı Araç Çayı vadisi ile güneyde yer alan Soğanlı Çayı vadilerinin alçak kesimlerinde yağış azalmaktadır (Harita 7).

Araştırma alanında yıllık ortalama yağış miktarı 528.5 mm olarak ölçülmüştür. Yağışın en fazla olduğu ay ile en az olduğu ay arasında 39.4 mm kadar bir fark bulunmaktadır. En fazla yağış ortalaması mayıs ayında 68.4 mm olarak ölçülmüştür. En az ise temmuz ayında 29 mm olarak düşmektedir (Şekil 6). Araştırma alanına en fazla yağışın mayıs ve haziran aylarında düşmesi ortamda karasal etkinin varlığını göstermektedir. Kurter (1971) ve Sarıcı (2015)'nin çalışmaları da bu durumu desteklemektedir.

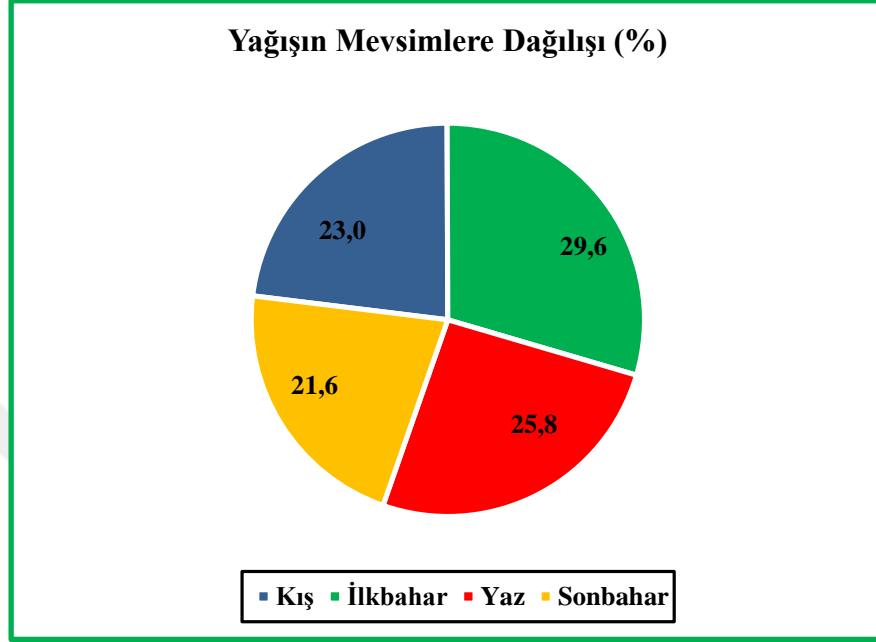

Şekil 6. Araç İstasyonunun Aylık Yağış Miktarı (mm) (Kaynak: MGM, 2018)

Harita 7. Araç İlçesinin Yıllık Ortalama Yağış Haritası

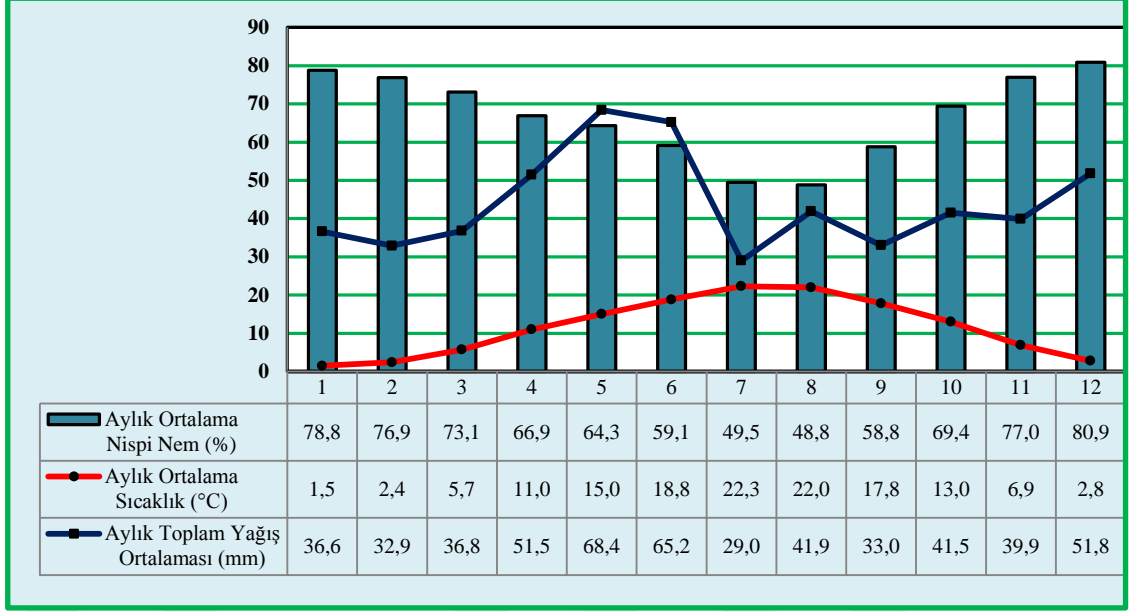
Çalışma sahasında mevsimlik yağış verileri incelendiğinde en fazla yağışın ilkbahar mevsiminde %29.6 oranında düştüğü görülmektedir. En az ise %21.6 oranıyla sonbaharda yağmaktadır. Alana yaz mevsiminde %25.8 oranında, kış mevsiminde ise %23 oranında yağış düşmektedir (Şekil 7).

Şekil 7. Araştırma Alanında Yağışın Mevsimlere Dağılışı (%)

1.3.4. Bağlı Nem

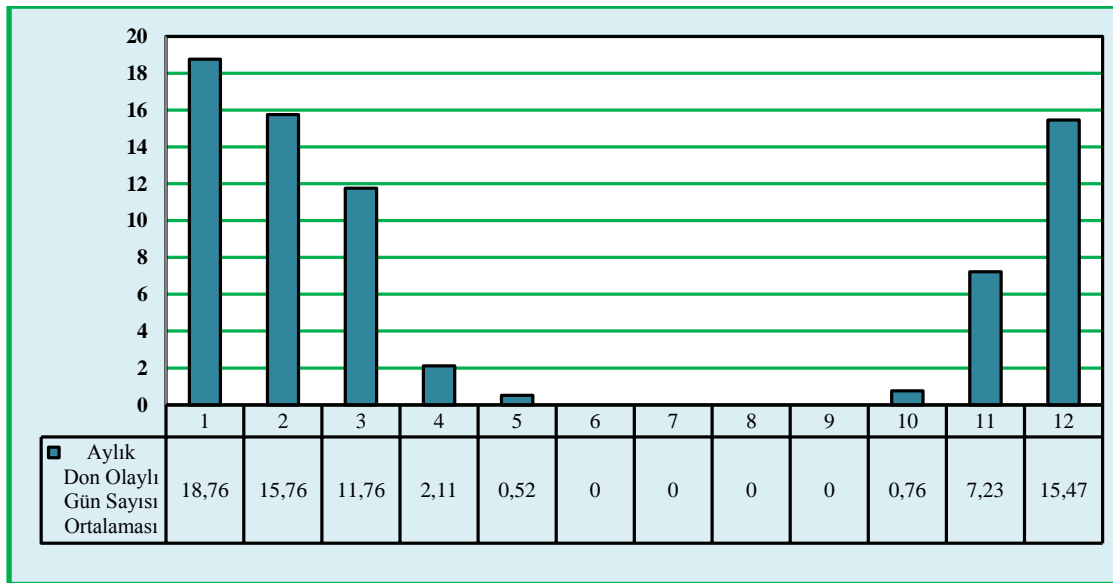
Havada bulunan su buharı miktarının, aynı sıcaklıktaki havanın kazanabileceği en fazla su buharı miktarı arasındaki oranı bağlı nem olarak tanımlanmaktadır (Dönmez, 1984). Havadaki bağlı nem oranının yüksek olduğu durumlarda ortamda buharlaşma etkisi azalmakta buna karşın bağlı nemin düşük olması evapotranspirasyonu güçlendirmektedir (Atalay, 2008; 2014; Atalay ve Efe, 2015). Çalışma sahasının uzun yıllar bağlı nem ortalaması %67 olarak ölçülmüştür. Bağlı nem ortalamasının %80.9 ile en yüksek olduğu ay aralık'tır. Yaz döneminde sıcaklığın artışına bağlı olarak düşen bağlı nem oranı %48.8 ile ağustos ayında en düşük seviyeye indiği görülmektedir (Şekil 8). Temmuz ve ağustos ayında yağış ve bağlı nemin azaldığı, sıcaklığın ise en yüksek seviyelere çıkması kuraklık faktörünün daha da belirginleşmesine neden olmaktadır. Bu durum tarımsal üretimden yer içi ve yer üstü su miktarlarına kadar belirleyici olmaktadır. Ekonomik fonksiyonların bu şartlara uygun olarak inşa edilmesi gereklilik kazanmaktadır.

Şekil 8. Araştırma Alanında Nispi Nemin Aylara Dağılışı (Kaynak: MGM, 2018)

1.3.5. Don Olaylı Günler Sayısı

Donlu günlerin aylara dağılışı incelendiğinde olayın ekim, kasım, aralık, ocak, şubat, mart, nisan hatta mayıs ayında bile gerçekleştiği görülmektedir. İlkbahar geç donlarının mayıs ayına kadar sarkmasının nedeni inversiyon olaylarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırma alanında donlu gün sayısı ortalama 72 gün olarak gerçekleşmekte olup hadise en fazla ocak ayında meydana gelmektedir (Şekil 9).

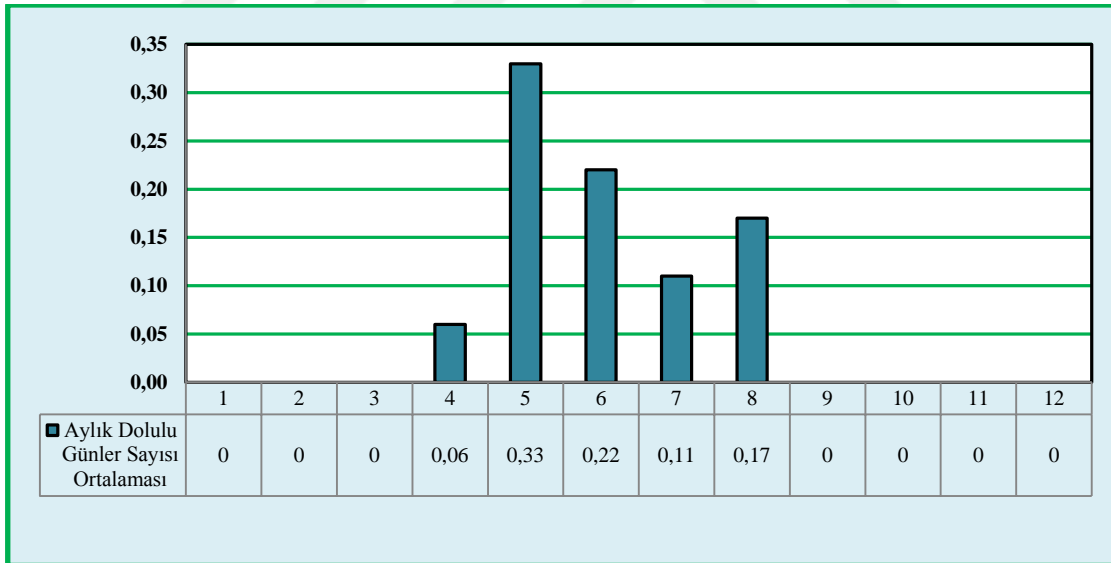
Şekil 9. Araştırma Alanında Don Olaylı Günler Sayıları (Kaynak: MGM, 2018)

1.3.6. Dolulu Günler Sayısı

Dolu sert, küçük topaklar, toplar ya da düzensiz yumru şeklindeki buz parçacıkları olarak tanımlanmaktadır. Dolu, hava kütlelerinin dikey yönde hava burgacına uğramasıyla oluşmaktadır. Olayın birkaç kez dikey yönde tekrarlanması dolu tanelerinin irileşmesine neden olmaktadır (Atalay, 2010). Bu durum, dolunun tesir etkisini artırarak daha fazla zarar oluşturmaya yol açmaktadır.

Dolu yağışının vejetasyon süresi içerisinde meydana gelmesinden dolayı tarım ürünlerine oldukça fazla zarar vermektedir. Sadece tarımsal açıdan değil, aynı zamanda darbeye hassas her şey üzerinde risk oluşturmaktadır. Örneğin güçlü bir dolu yağışı motorlu taşıtların cam ve kaportaları başta olmak üzere, evlerin camlarından sera örtülerine kadar birçok nesneye ve canlıya zarar vermektedir.

Araştırma alanında dolu yağışlarının nisan, mayıs, haziran, temmuz ve ağustos aylarında yaşandığı görülmektedir. En fazla dolu yağışı mayıs ayında gerçekleşmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Araştırma Alanında Aylık Dolulu Günler Sayıları (Kaynak: MGM, 2018)

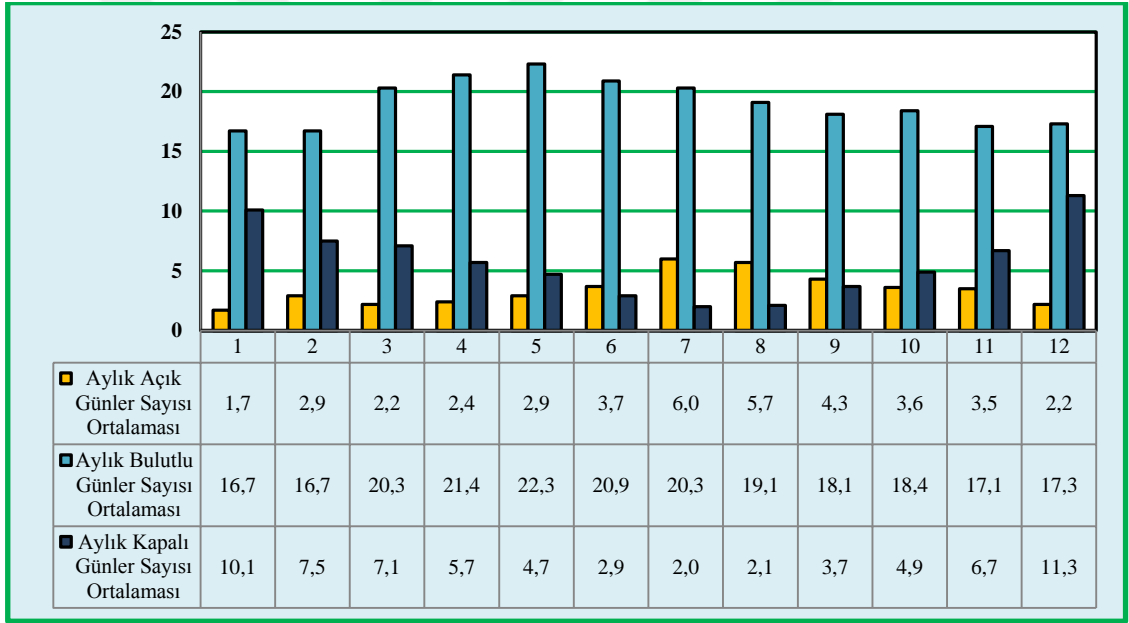
1.3.7. Bulutlu, Kapalı ve Açık Günler

Gökyüzünün tamamı 10/10 kabul edilir ve 0'dan 10'a kadar bir ıskala yapılmıştır. Bu ıskalaya göre 0 bulutsuz bir gökyüzünü, buna karşılık 10 tamamen bulutlarla kaplanmış bir gökyüzünü temsil etmektedir. Gece ise yıldızların bulutlar tarafından örtülmesi oranına göre bulutluluk miktarı tespit edilmektedir (Yalçın,

Demircan, Ulupınar, ve Bulut, 2005). Şekil 11 incelendiğinde araştırma alanında gökyüzünün tamamının bulutlarla örtülü olma durumunu ifade eden kapalı gün sayısı 68.7 gün olarak ölçülmüştür. Kapalı gün sayısının en az olduğu ay ortalama 2 gün ile temmuzdur. Aralık ise 11,3 gün ile en çok olduğu aydır.

Araştırma alanında gökyüzünün tamamının açık olma durumunu ifade eden açık günler sayısı toplamı 41,1 gündür. Açık gün sayısının en az olduğu ay ortalama 1.7 gün ile aralıktır. Temmuz ise 6 gün ile en çok olduğu aydır.

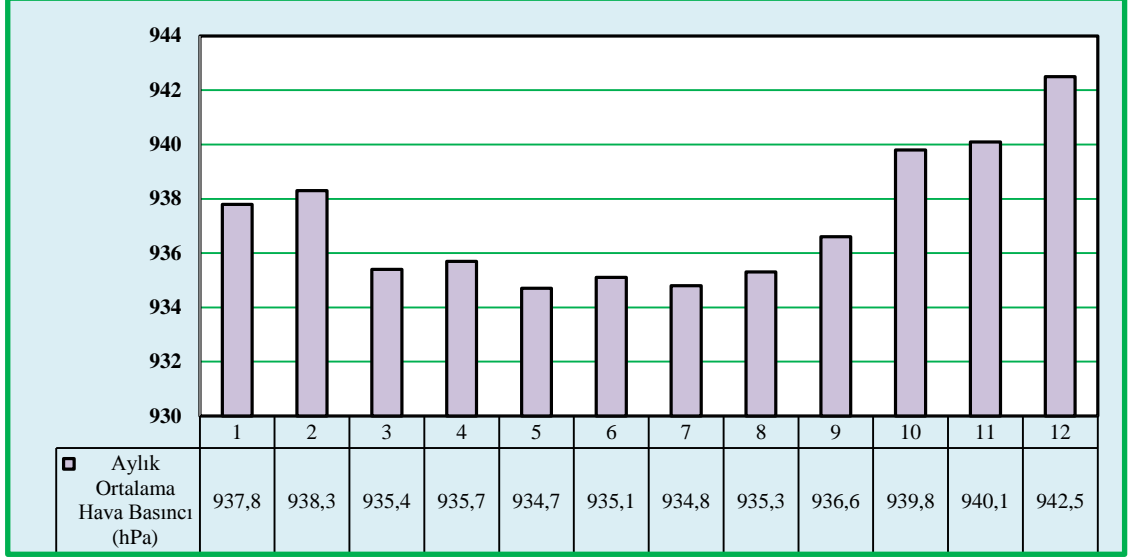
Çalışma sahasında açık günler ile kapalı günler arasında olma durumunu ifade eden bulutlu günler sayısı toplamı 228.6 gün olarak ölçülmüştür. Bulutlu gün sayısının en az olduğu ay ortalama 16.7 gün ile ocak ve şubatır. Mayıs ise 22.3 gün ile en çok olduğu aydır.

Şekil 11. Araştırma Alanında Bulutlu, Kapalı ve Açık Günler Sayıları (Kaynak: MGM, 2018)

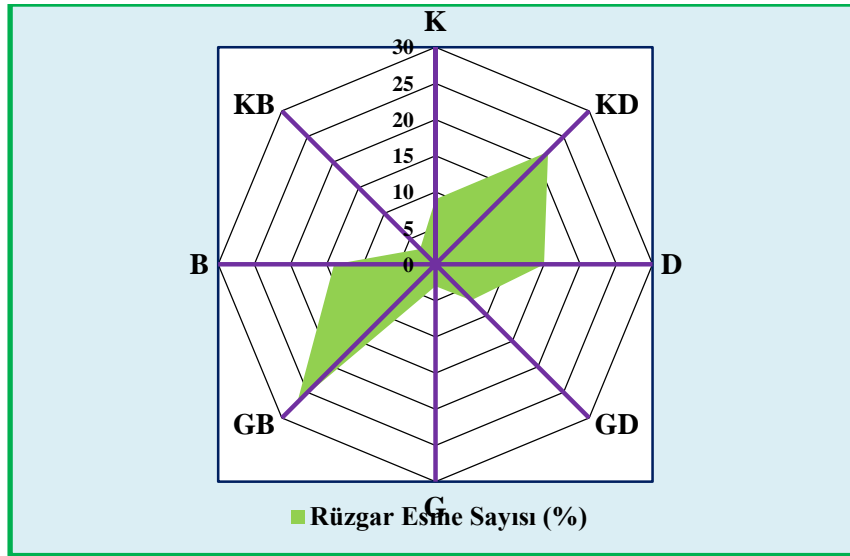
1.3.8. Basınç ve Rüzgârlar

Ölçüm yılları itibariyle araştırma alanının ortalama basınç değeri 937.2 hPa olarak hesaplanmıştır. Basınç değerinin en yüksek olduğu ay 942.5 hPa ile aralık ayıdır. Mayıs ise 934.7 hPa ile basıncın en düşük olduğu aydır. Alanda ekim, kasım, aralık, ocak ve şubat ayları yıllık ortalama basınç değerinin üzerinde seyrederken, diğer aylar ortalamanın altında kaldığı görülmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Araştırma Alanında Aylık Ortalama Hava Basıncı (Kaynak: MGM, 2018)

Çalışma sahasına rüzgârın gelme yönleri değerlendirildiğinde, %9 oranında K, %22 ile KD, %15 ile D, %7 ile GD, %3 ile G, %27 ile GB, %14 ile B ve %3 ile KB yönlü olduğu görülmektedir. Bu durumda araştırma alanında iki hâkim yön belirlemektedir. En güçlü hâkim rüzgâr yönü %27 ile GB olurken, ikinci hâkim yön %22 ile KD olmaktadır. Hâkim rüzgâr yönleri ile topografya yüzeyi arasında güçlü bir bağ olduğu ortaya çıkmaktadır. Araştırma alanı kabaca KD-GB yönünde uzanan kuzeyde Küre Dağları ile güneyde Ilgaz Dağları arasında yer alan bir oluk üzerinde yer almaktadır. Bu durum rüzgâr esiş yönlerini topografik şartların belirleyici olduğunu göstermektedir (Şekil 13).

Şekil 13. Araç İstasyonunun Yıllık Rüzgâr Gülü (Kaynak: MGM, 2018)

1.3.9. İklim Sınıflandırmaları

İklim özelliklerinin genel karakterini vermek amacıyla birçok sınıflandırma metodu geliştirilmiştir. Bu metotlardan Erinç ve Thornthwaite iklim sınıflandırma yöntemleri araştırma sahası içinde daha isabetli sonuçlar verebileceği düşüncesi ile tercih edilmiştir.

Erinç İklim Sınıflandırmasına göre indeks değeri şu şekilde hesaplanmaktadır.

$$Im = P/Tom$$

Im: Yağış etkinlik indeksi

P: Yıllık Toplam Yağış (mm)

Tom: Yıllık Ortalama Maksimum Sıcaklık (°C)

Erinç metoduna göre yıllık indis değeri 28.9 olarak hesaplanmıştır. Bu değer araştırma alanının **yarı nemli** bir iklim özelliği taşıdığını göstermektedir. Araç istasyonunun yağış etkinliği aylara göre incelendiğinde; aralık ve ocak ayı **çok nemli**, şubat **nemli**, mart, nisan, mayıs, haziran, ekim ve kasım ayları **yarı nemli**, ağustos ve eylül **yarı kurak**, temmuz ayı ise **kurak** özellik göstermektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Erinç Formülüne Göre Aylık ve Yıllık İndis Değerleri

İstasyon	Aylar												YILLIK
	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	
Araç	67,6	47,6	34,8	34,7	37,3	30,4	11,6	16,8	15,2	24,2	36,5	82,9	28,9
	ÇN	N	YN	YN	YN	YN	K	YK	YK	YN	YN	ÇN	YN
	ÇN	Çok Nemli	N	Nemli	YN	Yarı Nemli	YK	Yarı Kurak	K	Kurak			

Thornthwaite iklim sınıflandırmasına göre Araç istasyonu **kurak-az nemli, su fazlası olmayan veya pek az olan tali iklim** grubunda yer almaktadır (Tablo 5).

Araştırma alanında yıllık 214,08 mm su açığı oluşmakta olup bu durum ağustos ayında en şiddetli seviyesine ulaşmaktadır. Temmuz ayında başlayan kurak dönem ekim ayına kadar sürmektedir. Şubat, mart ve nisan ayında toplamda 47,13 mm kadar su fazlası bulunmaktadır. Yağış ve evapotranspirasyon ilişkisine göre 695,45 mm evapotranspirasyon potansiyeli oluşmasına karşın bu rakam 481,37 mm olarak

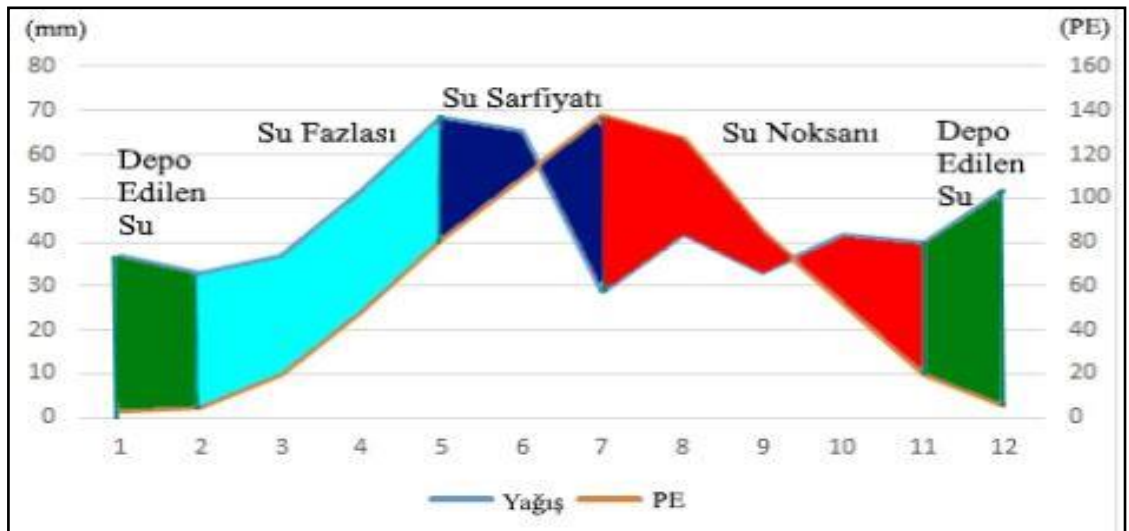
gerçekleşmektedir. Yaz döneminde suya olan ihtiyacın artması sulama yönüyle tarımsal faaliyetleri, düşen akım nedeniyle enerji üretimini etkilediği gibi doğal bitki örtüsünü de etkilemektedir. Araç ve Akçay vadi tabanlarında su isteği az olan türlerin yayılması bu durum ile ilgilidir.

Tablo 5. Araç İstasyonuna Ait Thornthwaite Su Bilançosu

Bilanço Elemanları	AYLAR												Yıllık
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Sıcaklık °C	1,5	2,4	5,7	11	15	18,8	22,3	22	17,8	13	6,9	2,8	11,6
Sıcaklık İndisi	0,16	0,33	1,22	3,3	5,28	7,43	9,62	9,42	6,84	4,25	1,63	0,42	49,9
Düzeltilmemiş PE	3,44	6,28	19	44	65,35	87,2	108,5	106,6	81,3	54,4	24,2	7,64	
Güneşlenme Katsayısı	0,83	0,83	1,03	1,11	1,25	1,26	1,27	1,19	1,04	0,96	0,82	0,8	
Düzeltilmiş PE	2,86	5,21	19,5	48,8	81,69	110	137,8	126,9	84,6	52,2	19,9	6,11	695,45
Yağış (mm)	36,6	32,9	36,8	51,5	68,4	65,2	29	41,9	33	41,5	39,9	51,8	528,5
Depo Değişikliği	33,7	27,7	0	0	-13,3	-44,7	-42,01	0	0	0	20,1	45,7	
Depolama	99,5	100	100	100	86,71	42	0	0	0	0	20,1	65,7	
Gerçek EVA	2,86	5,21	19,5	48,8	81,69	110	71,01	41,9	33	41,5	19,9	6,11	481,37
Su Noksanı	0	0	0	0	0	0	66,77	84,99	51,6	10,7	0	0	214,08
Su Fazlası	0	27,2	17,3	2,7	0	0	0	0	0	0	0	0	47,13
Yüzeysel Akış	0	13,6	15,4	9,06	4,53	2,26	1,13	0,56	0,28	0,14	0,07	0	47,03
Nemlilik Oranı	11,8	5,31	0,88	0,06	-0,16	-0,41	-0,79	-0,67	-0,61	-0,21	1,01	7,48	23,69

Kaynak: MGM verilerinden üretilmiştir.

Araç istasyonu Thornthwaite su bilançosu diyagramına göre; **su fazlası şubat, mart, nisan aylarında yaşanırken, su noksanı temmuz, ağustos, eylül, ekim aylarında yaşanmaktadır (Şekil 14).**

Şekil 14. Araç İstasyonu Thornthwaite Su Bilançosu Diyagramı

1.4. Toprak Özellikleri

İnsan faaliyetlerine olanak sağlayan toprak örtüsü, tarımsal üretimin temel ortamıdır. İklim etkisi altında oluşan zonal topraklar, ana materyalin etkisindeki intrazonal topraklar, taşınmış ana materyaller üzerinde gelişen azonal topraklar üç büyük toprak grubunu oluşturmaktadır. Ayrıca bu gruplar altında çok sayıda toprak türü bulunmaktadır. Her toprak türünün ekolojisi de farklılık göstermektedir. Toprak türlerinin farklılaşması, üzerinde gelişen doğal bitki türleri ile kültür bitkilerinin de değişikliğe uğraması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Toprak, tarımsal faaliyetlerde temel belirleyicilerden olmasının yanında bir alandaki kütle hareketleri ile taşkın olayları üzerinde de etkili olmaktadır. Eğimli yüzeylerde killi bünyeye sahip topraklar, killerin su aldığı hızla hızla şişerek yağış sularının sızmasını engelleme özelliğinden dolayı, yağış suları hızla yüzeysel akışa geçmektedir. Bu durum taşkın riskini artırıcı etkiye neden olmaktadır.

Araştırma alanında en fazla alan kaplayan toprak grubu kahverengi orman toprağıdır. Alanın %69'unu örtmektedir. Araç istasyonunun 528,5 mm yağış alması yıkanma için yeterli olmadığını göstermektedir. Kestane rengi topraklar alanda %19 oranı ile ikinci en fazla yer tutan topraktır. Kırmızımsı kestane rengi topraklar %6 oranında bulunmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6. Araştırma Alanında Yer Alan Toprakların Oransal Dağılımı

Toprak Grubu		% Oranı
Zonal Topraklar	Kahverengi Orman Toprakları	69
	Kestane Rengi Topraklar	19
	Kırmızımsı Kestane Rengi Topraklar	6
	Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları	2
Azonal Topraklar	Alüvyal Topraklar	1
	Kolivyal Topraklar	1
Diğer		2
Toplam		100

Kaynak: Sarıcı (2015)'dan alınmıştır.

Yükseltiye bağılı olarak araştırma alanında yükseklerle çıkıldıkça yağış artmakta buharlaşmanın etkisi azalmaktadır. Kireçsiz kahverengi orman topraklarının (%2) bulunuşu bu durum ile ilişkilidir.

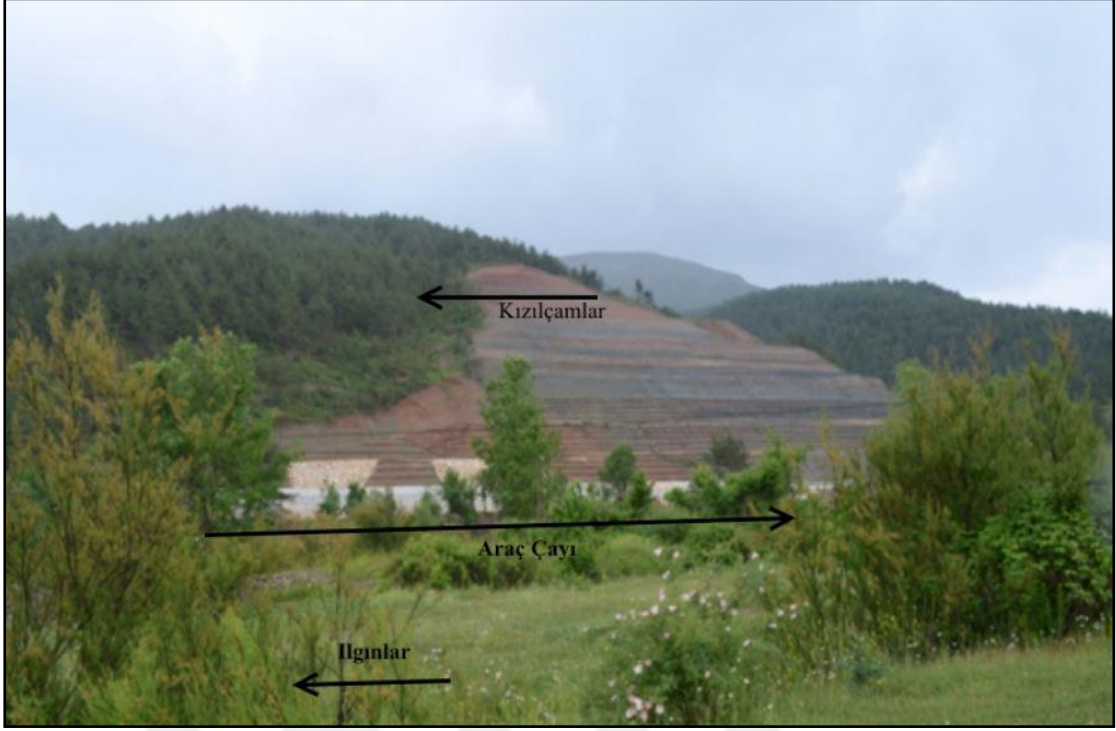
Araştırma alanının %1 i civarında Araç Çayı vadi tabanında alüvyal topraklar yer almaktadır. Eğimli yamaçlar boyunca yer yer kolüvyal topraklara (%1) rastlanılmaktadır. Araştırma alanında %2 oranında taşlık kayalıklardan oluşan çıplak yüzeyler bulunmaktadır.

1.5. Bitki Örtüsü Özellikleri

Araştırma alanı Avrupa-Sibirya fitocoğrafya bölgesinin Öksin flora grubunda yer almakla beraber çalışma sahasında Araç ve Akçay vadilerinde Akdeniz Fitocoğrafya bölgelerine ait elemanların yayılış alanları bulunmaktadır. Ayrıca karaçam ormanlarının yer yer geniş yapraklılar ile yer yerde diğer ibrelilerle karışık ormanlar oluşturması alanda geçiş iklimlerinin yansıması olan geçiş kuşaklarının olduğunu göstermektedir. Bu durum araştırma alanında üç farklı ekolojik ortamın varlığını ortaya çıkarmaktadır.

Araştırma alanında Araç ve Akçay vadilerinin alçak yamaçlarında kızılçamlar (*Pinus brutia*) yayılış göstermektedir. Dar yayılış alanına sahip olan kızılçamları (*Pinus brutia*) meşe (*Quercus sup.*) ve karaçam (*Pinus nigra*) ağaçlarından oluşan topluluklar çevrelemektedir. Bu topluluklarda orman altında menengiç (*Pistacia terebinthus*), akçakesme (*Phillyrea latifolia*), katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), boylu ardıç (*Juniperus excelsa*) yaygın olarak görülmektedir.

Araç Çayı vadi tabanında yüksek taban suyu ılgınlar (*Tamarix tetrandra palas*) için uygun alanlar oluşturmaktadır. Alanda ayrıca çitlembik (*Celtis australis*), patlangaç çalısı (*Colutea cilicica*), boyacı sumacı (*Cotinus coggygia*), karamuk (*Berberis vulgaris*), ateş dikenini (*Cotoneaster pyracantha*), kuşburnu (*Rosa canina*) gibi türler orman altına eşlik etmektedir (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4. Akgeçit köyü mevkiinde önde Araç Çayı vadi tabanında ılgın (*Tamarix tetrandra palas*) arkada kuzey bakıda kızılçam (*Pinus brutia*) ormanları

Araştırma alanının batı kesiminde Araç Çayı'nın kuzeyinde güneyli bakılı alçak yamaçlarında kızılçamlara (*Pinus brutia*) yaklaşık 700-800 m yükseltilere kadar rastlanılmaktadır. Meşe (*Quercus sup.*) toplulukları vadinin güneyli yamacında yaygın olarak görülmektedir. Üst yamaçlara doğru yükseldikçe karaçam (*Pinus nigra*) hâkim konuma geçmektedir. Alanda 1500 m yükseltilerinden itibaren sarıçamlar (*Pinus sylvestris L.*) görülmekle beraber ancak lokal alanlarda topluluk oluşturabilmektedir. Yüksek kesimlerde daha çok sarıçam (*Pinus sylvestris L.*), göknar (*Abies bornmülleriana*) ve kayınlardan (*Fagus orientalis*) oluşan karışık ormanlar bulunmaktadır. Bu ormanlara yer yer titrek kavaklar (*Populus tremula*) karışmaktadır.

Araç-Kışla köy yolunun üçüncü kilometresinde meşe (*Quercus sup.*) ve karaçam (*Pinus nigra*) toplulukları yayılmaktadır (Fotoğraf 5). Bu alanda orman altında katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), boyacı sumacı (*Cotinus coggygria*), kızılçık (*Cornus mas*) gibi çalılar yer almaktadır. Yol üzerinde yaklaşık 900 m yükseltide saf karaçam ormanları bulunmaktadır. Çalı katı ise katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), patlangaç çalısı (*Colutea cilicica*), defneyapraklı laden (*Cistus laurifolius*) türlerinden oluşmaktadır (Fotoğraf 6). Dere içlerinde gürgen (*Carpinus betulus*) ve fındıklara (*Corylus avellana*) rastlanılmaktadır (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 5. Araç-Kışla Köy yolu üçüncü kilometresinde karaçam (*Pinus nigra*) ve meşelerden (*Quercus sups.*) oluşan karışık ormanlar

Fotoğraf 6. Karaçam ormanlarına çalı katında eşlik eden patlangaç çalısı (*Colutea cilicica*), defneyapraklı laden (*Cistus laurifolius*)

Fotoğraf 7. Karaçam ormanlarının bulunduğu sahada vadi içlerine yerleşen adi gürgen (*Carpinus betulus*) ve fındıklar (*Corylus avellana*)

Araç Çayı'nın kuzeye bakan yamaçlarında yaklaşık 1400m yükseltilerde göknarlar (*Abies bornmülleriana*) hâkim türü oluşturmaktadır (Fotoğraf 8). Bu seviyelerde sarıçam ve kayınlar (*Pinus sylvestris* L.- *Fagus orientalis*) tek ağaçlar halinde göknarlara (*Abies bornmülleriana*) eşlik etmektedir.

Fotoğraf 8. Önde karaçam (*Pinus nigra*) ormanlarından arkada göknar (*Abies bornmülleriana*) topluluklarına geçiş hattı

Susuz Yaylası çevresinde kuzeyli bakıda difüz radyasyon koşulları altında saf göknar (*Abies bornmülleriana*) ağaçlarından oluşan orman toplulukları yer almaktadır. Alanın düz ve güneyli bakılarında artan ışık oranı sarıçamların (*Pinus sylvestris L.*) gelişmesine uygun koşullar oluşturmaktadır. Sarıçamların (*Pinus sylvestris L.*) oldukça prodüktif topluluklar oluşturduğu bu saha gen koruma alanı olarak koruma altına alınmıştır (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 9. Susuz Yaylasının çevresinde gen koruma alanı olarak seçilen verimli sarıçam (*Pinus sylvestris L.*) ormanları yer almaktadır. Ancak göknar (*Abies bornmülleriana*) gençlikleri orman altını kaplamış durumdadır.

Araştırma alanının güney kesiminde Akçay vadisinin güneye bakan üst yamaçlarında karaçam (*Pinus nigra*) toplulukları yayılış göstermektedir. Vadi tabanına doğru alçaldıkça artan sıcaklık koşulları nedeniyle karaçamların yerini meşeler (*Quercus sup.*) almaktadır (Fotoğraf 10-11).

Fotoğraf 10. Akçay vadisinin güneye bakan üst yamaçlarında Karaçam (*Pinus nigra*) toplulukları yayılış göstermektedir.

Fotoğraf 11. Sümenler mevkiinde Akçay vadisine doğru alçaldıkça meşeler (*Quercus sup.*) yaygınlaşmaktadır.

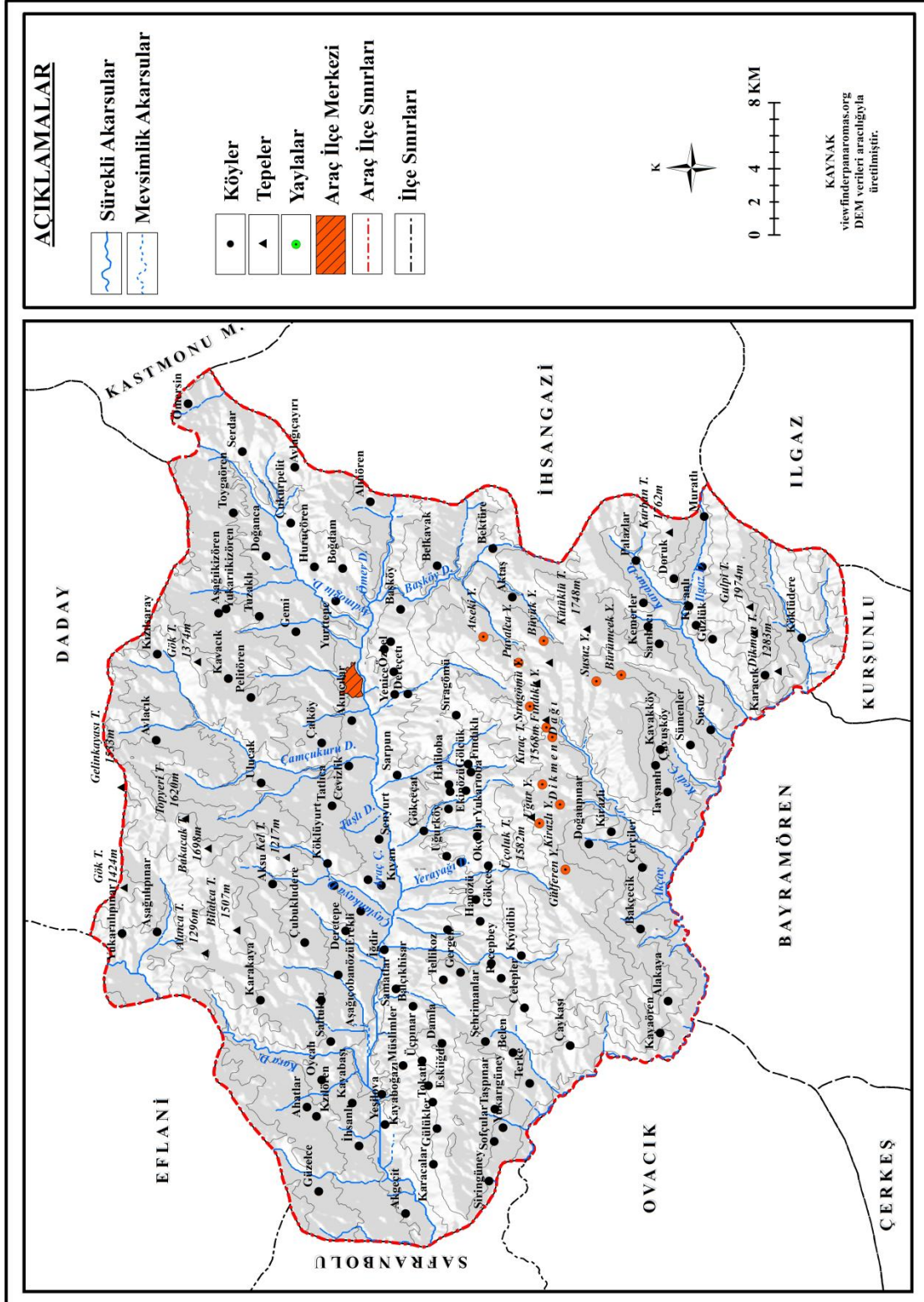
1.6. Hidrografik Özellikler

Araştırma alanındaki tüm yer üstü suları Araç ve Soğanlı çaylarına bağlanmaktadır. Araç Çayı'na kuzeyden Ömer, Aydınoğlu, Çamçukuru, Taşlı, Çaylankaya, Karadere ve Beyas dereleri bağlanmaktadır. Başköy, Suludere, Sıraşan, Aşağıoba, Yerayağı ve Çengelli, Araç Çayı'na güneyden bağlanan önemli derelerdir. Araştırma alanının güney sınırını oluşturan Soğanlı Çayı'nın bir kolu olan Akçay sahanın sularını toplamaktadır. Bu çaya kuzeyden bağlanan önemli akarsular Boyalı Deresi, Kavşak Deresi, Kedi Deresi, Ova Dere, Kayılmaz Deresi ve Değirmen Dere'dir (Harita 8).

Araç Çayı araştırma alanında doğudan batıya doğru bir uçtan diğer uca akmaktadır. Araç Çayı tarafından oluşturulan vadinin yer yer genişleyip yer yer dar boğaz halinde geçtiği alanlar bulunmaktadır. Yatağın genişlediği alanlarda İğdir ve Yeşilova gibi yerleşmeler kurulmuştur (Fotoğraf 12-13).

Fotoğraf 12. Araç çayının Kayaboğazı mevkiinde kireç taşlarından oluşan arazi üzerinde dar bir boğazdan geçtiği alan.

Harita 8. Araştırma Alanının Hidrografi Haritası

Fotoğraf 13. Araç Çayı'nın vadisinin genişlediği bir yerde kurulan Yeşilova Köyü

Araştırma alanında Tuzaklı mevkiinde yer alan Tuzaklı Göleti, metamorfik kayalardan oluşan (fillat, serpantin) zemin üzerinde Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından 1993-2002 yılları arasında sulama amaçlı olarak yapılmıştır (Fotoğraf 14). Tuzaklı Göleti'ni besleyen en önemli kaynak, Gavur Deresi'dir. Temelden yüksekliği 33 m'dir. Su depolama hacmi ise 1,10 hm³'tür. Göletin 229 ha alanı sulama kapasitesi bulunmaktadır (Sarıcı, 2015).

Araştırma alanında Araç Çayı üzerinde iki adet akım gözlem istasyonu bulunmaktadır. Tefer istasyonu (Kayaboğazı mevki) verilerine göre (1985-2007) aylık akım değerinin en yüksek olduğu ay 52,191 hm³ ile marttır. Mart ayını 52,009 hm³ ile nisan; 37,134 hm³ ile mayıs ayı izlemektedir. Aylık akım verilerinin en düşük olduğu ay ise 3,233 hm³ ile ağustostur. Ölçüm yılları arasında eksik yıllar olmakla beraber akımın en güçlü olduğu yıl 2000'dir (Tablo 7). Araştırma alanında en fazla yağış mayıs ayında düşmesine karşılık en fazla akım değerinde mart ayında ulaşılması akarsuyun havzasına kış mevsiminde yağışın kar olarak düşmesi ve mart ayında eriyen suların akımı güçlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Mayıs-haziran aylarında yağış fazla olmakla beraber artan sıcaklıklar ile canlıların suya olan ihtiyacının artması bu

dönemde akışın havzaya düşen yağışa oranla düşük olmasının nedenini oluşturmaktadır.

Fotoğraf 14. Araştırma alanında DSİ tarafından sulama amaçlı yapılan Tuzaklı Göleti.

Tablo 7. Kayaboğazı mevkiinde Araç Çayı üzerinde yer alan Tefer akım gözlem istasyonuna (460 m) ait aylık ortalama (m^3/sn) akım (hm^3) değerleri

Yıllar	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Toplam
1985	4,780	7,470	5,990	15,600	34,600	51,700	59,800	36,200	16,300	3,120	1,250	1,280	238,090
1986	5,060	17,100	20,800	49,600	38,900	40,200	23,000	39,600	34,700	5,500	1,130	8,270	283,860
1987	5,200	5,700	7,350	38,500	37,300	35,500	72,400	48,000	34,600	10,400	6,610	2,210	303,770
1988	5,016	7,115	16,370	16,340	18,780	53,040	71,760	55,770	53,400	16,560	7,512	6,782	328,445
1989	17,200	31,300	48,700	28,500	41,100	84,500	27,200	25,300	26,100	7,980	2,360	3,760	344,000
1990	8,170	31,600	33,800	15,200	14,400	33,500	62,800	75,600	17,000	4,620	4,450	5,170	306,310
1991	6,650	8,540	12,500	10,600	14,900	28,500	41,200	40,400	53,700	4,790	1,870	2,970	226,620
1992	3,930	3,940	7,470	8,150	13,200	65,400	75,300	23,600	26,500	25,700	3,290	1,740	258,220
1993	5,010	13,500	23,700	22,900	34,400	76,500	59,500	68,800	23,400	2,970	6,450	2,570	339,700
1994	2,540	3,340	6,350	8,190	9,630	17,400	13,500	22,000	1,670	0,007	0,000	0,000	84,627
1999	7,100	10,600	13,100	5,650	31,100	47,600	51,800	17,200	32,100	7,480	9,420	19,000	252,150
2000	9,900	16,900	30,200	25,900	40,500	71,000	75,300	29,100	71,200	1,270	3,220	2,390	376,880
2003	4,610	5,350	3,420	13,200	12,300	20,400	55,200	20,900	4,300	0,160	0,864	1,930	142,634
2004	2,650	4,520	6,340	17,000	37,900	66,200	57,700	24,500	24,400	5,700	4,610	4,870	256,000
2005	2,250	2,740	7,260	9,210	18,900	81,900	79,600	57,000	45,500	10,700	1,690	2,750	320,000
2006	5,070	9,190	8,910	11,900	45,000	74,100	31,600	26,000	5,720	0,917	0,135	1,160	220,000
2007	8,020	8,070	6,210	14,900	36,300	39,800	26,500	21,300	9,760	0,344	0,103	0,183	171,000
Ort. Akım	6,068	10,999	15,204	18,314	28,189	52,191	52,009	37,134	28,256	6,366	3,233	3,943	261,900
Anlık Ort.	2,266	4,243	5,677	6,838	11,549	19,486	20,065	13,864	10,901	2,377	1,207	1,521	8,333

Kaynak: Polat, 2019.

Araç ilçe merkezinde yer alan akım gözlem istasyonu (620m) verilerine göre (2001-2016) aylık akım değerinin en yüksek olduğu ay 29,513 hm³ ile marttır. Mart ayını 29,102 hm³ ile mayıs; 28,540 hm³ ile nisan ayı izlemektedir. Aylık akım verilerinin en düşük olduğu ay ise 2,130 hm³ ile ağustostur. Ölçüm yılları arasında eksik yıllar olmakla beraber akımın en güçlü olduğu yıl 2004'tür (Tablo 8). Ölçüm istasyonu Araç Çayı'nın doğu kesiminin sularının toplandığı bir noktada kurulmuştur. İlçesin doğu kesimin ortalama yükseltisi batı yarısına göre daha yüksektir. Bu durum sıcaklık ve yağış koşullarıyla ilgili olarak akım verilerinin araştırma alanı içerisinde farklılık göstermesine neden olmaktadır. Batıda en düşük akım değerine ağustos ayında ulaşılırken doğuda bu durum eylül ayında gerçekleşmesi bu durumun sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8. Araç ilçe merkezinde Araç Çayı üzerinde yer alan akım gözlem istasyonuna ait aylık ortalama (m³/sn) akım (hm³) değerleri

Yıllar	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Toplam
2001	2,48	2,76	2,97	2,84	2,14	10,6	22,8	93,1	33,7	50,4	22	2,8	249
2004	1,95	3,66	5,36	19,1	37,6	76	65,4	25,3	19,3	4,96	2,48	4,87	265,98
2005	2,42	2,24	3,91	4,61	6,74	42,7	52,1	37,3	17	6,11	1,9	1,75	178,78
2006	2,59	5,2	5,7	6,77	11,9	26	17,1	16,4	5,95	4,17	1,14	2,51	105,43
2007	25,2	14,3	0,613	4,65	27	13,1	15,3	13,2	5,18	1,38	1,01	0,893	121,826
2008	0,975	2,38	2,77	2,44	2,956	31,86	26,3	21,14	5,595	1,455	1	1,757	100,628
2009	3,064	8,617	17,92	31,847	19,245	33,74	41,56	31,88	8,424	15,243	3,148	2,098	216,786
2010	1,816	2,799	4,086	5,636	24,179	33,407	20,34	12,775	13,509	11,029	4,068	2,191	135,835
2013	1,54	1,904	2,661	4,401	4,955	18,934	26,671	15,942	7,827	1,95	0,851	0,921	88,557
2014	1,391	1,311	1,463	1,672	2,418	5,719	7,303	15,289	22,085	2,691	1,32	7,34	70,002
2015	13,4	13,4	23,3	26,9	30,1	39,8	31,3	21,1	34,9	14	3,7	2,79	255
2016	4,59	6,2	7,53	20,2	28,8	22,3	16,3	45,8	25,5	8,81	3,36	2,13	191,52
Ort. Akım	5,118	5,398	6,524	10,922	16,503	29,513	28,54	29,102	16,581	10,183	3,831	2,671	171,783
Anlık Ort.	1,911	2,082	2,436	4,078	6,761	11,019	11,011	10,866	6,397	3,802	1,43	1,03	5,235

Kaynak: Polat, 2019.

II. BÖLÜM

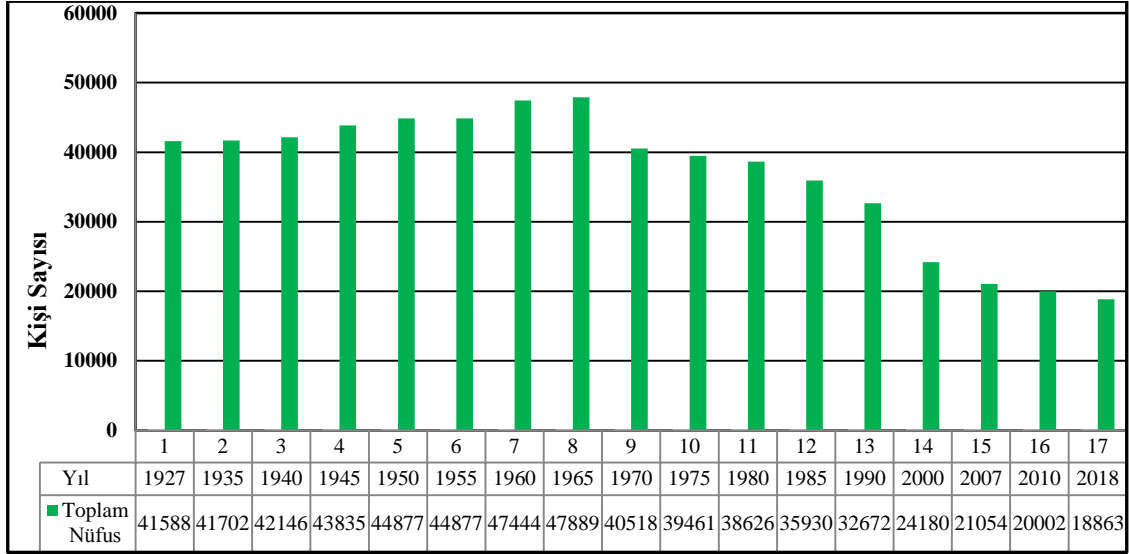
ARAÇ (KASTAMONU) İLÇESİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Nüfus, birey veya toplum olarak görülmektedir. Geniş anlamda nüfus, belli bir sayım gününde, belli bir mekânda belirlenen toplam insan sayısı olarak tanımlanmaktadır (Doğanay, 1991). Nüfus Coğrafya biliminin temel konularından birini oluşturmaktadır. Bu bölümde nüfusun dağılışı, özellikleri ve nüfusun yapısı, hareketleri ve diğer özellikleri incelenecektir.

2.1. Nüfusun Miktarındaki Değişimler

Araştırma alanında 1927 genel nüfus sayımı ile 2018 ADNKS verileri arasında geçen döneme ait veriler Kastamonu Türkiye İstatistik Kurumu ve TÜİK sistemi üzerinden temin edilerek amaca uygun olarak derlenmiştir. Sonuçlar şöyledir:

Araç ilçesinin 1927 yılındaki nüfusu 41.588 kişi olup 1965 yılına kadar ilçede nüfus artışı yaşanmıştır. 1965 genel sayımına göre nüfusu 47.889 kişidir. İlçede 2018 ADNKS verilerine göre ise 18.863 kişi ikamet etmektedir. 1965 yılından itibaren geçen 53 yıllık dönemde nüfusun önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. Adı geçen dönemde nüfusun %60.61 oranında azaldığı hesaplanmıştır. Çalışma sahasının, doğal ortamının olumsuzlukları, ekonomik alanda yetersizlikler ve ulaşım konusundaki sıkıntılar da eklenince ilçede göç ve dolayısıyla nüfus azalması söz konusu olmuştur (Yiğit, 2011). 1965 yılından 1980 yılına kadar geçen onbeş yıllık dönemde nüfus 38.626 kişiye düşmüştür. 1990 genel sayımında nüfus, 32.672 kişi, 2000 yılında 24.180 kişi, 2010 yılında 20.002 kişi olurken 2018 yılında 18.863 kişiden oluşmaktadır. Nüfusun, uzun yıllık periyotta her geçen dönem azalma eğiliminde olduğu görülmektedir (Şekil 15). 2007 yılından itibaren ADNKS ne geçilmiş olmasından dolayı verilere yıllık düzeyde ulaşılabilme imkânı doğmuştur.

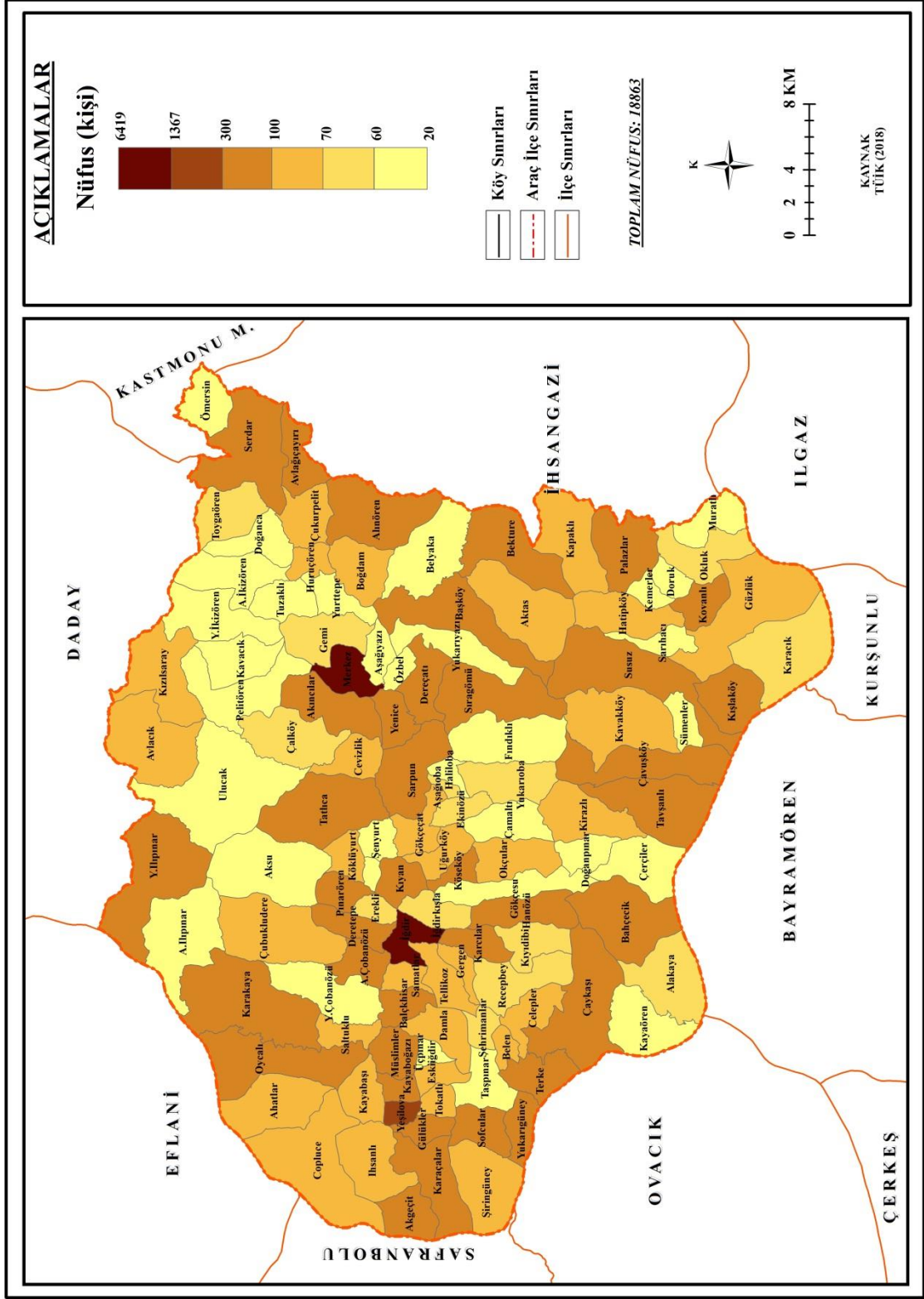

Şekil 15. Araştırma Alanında Nüfusun Yıllara Göre Değişimi (Kaynak: TÜİK, 2019)

Yıllık düzeyde nüfus verileri değerlendirildiğinde 2007 yılından 2018 yılına kadar nüfusun yine azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. 2018 yılında ise bir önceki yıla (18.402) göre 461 kişi (%2.5) artmıştır. 2018 yılında gerçekleşen bu artış, doğal nüfus artışına tezat olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde nüfusun artmasının sebebi 31 Mart 2019 yerel seçimlerinin olduğu düşünülmektedir. Farklı şehirlerde ikamet eden Araçlıların yerel seçimlere Araç ilçesinde katılma arzusunun nüfus hareketlerini etkilediği görülmektedir (Tablo 9).

Araştırma alanında mülki idari birimi olarak Araç İlçesine bağlı 119 köy yerleşmesi bulunmaktadır (Harita 9). İlçenin 5 köy yerleşmesinde 2007 yılından sonra isim değişikliği yapılmıştır. Buğdam yerleşmesi Boğdam, Cevizli Köyü Cevizlik, Çöplüce yerleşmesi Güzelce, Olucak Köyü Ulucak, Uğruköy yerleşmesi ise Uğurköy olarak değiştirilmiştir. İlçenin toplam nüfusunda olduğu gibi köylerin nüfusu da azalma eğilimindedir. Yıllar itibariyle değerlendirildiğinde yerel seçim yıllarına denk gelen 2008 ve 2018 yıllarında bir önceki yıllara göre nüfusun arttığı tespit edilirken, 2013 yerel seçim yılında ise genel azalma eğilimin bir sonraki yıla göre minimum seviyede olduğu belirlenmiştir (Tablo 9).

Araç ilçe merkezinin 2007 nüfusu 6.284 kişidir. Bir sonraki yıl nüfus 5.824 kişiye düşmüştür. 2009 yılında nüfusun azalması (5.776 kişi) devam etmiştir. Sonraki yıllarda ise nüfusun artma eğiliminde olduğu saptanmış ancak köy nüfuslarının aksine tüm yerel seçim yıllarında nüfusunun azaldığı belirlenmiştir.

Harita 9. Araştırma Alanında 2018 Yılında Nüfusun Yerleşmelere Dağılışı Haritası (TÜİK, 2019)

Tablo 9. Araştırma Alanında Nüfusun Yerleşmelere ve Yıllara Göre Değişimi (2007-2018)

Sayı	Yerleşme Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Ahatlar	104	100	97	97	104	94	91	88	86	86	78	78
2	Akgeçit	126	125	130	134	133	130	118	131	130	126	122	140
3	Akıncılar	201	202	196	185	176	174	167	163	160	147	155	155
4	Aksu	72	72	70	74	66	67	66	68	57	57	56	58
5	Aktaş	109	119	118	114	106	96	82	87	82	71	73	73
6	Alakaya	102	97	87	90	90	80	83	82	77	68	72	66
7	Alınören	188	175	170	162	164	142	136	127	123	108	101	116
8	Aşağıçobanözü	198	195	183	171	165	152	151	143	138	136	131	124
9	Aşağıılıpınar	86	83	73	74	75	64	63	58	60	61	54	54
10	Aşağıkizören	85	84	82	78	73	73	70	66	49	48	51	51
11	Aşağıoba	62	62	56	54	54	60	58	54	58	52	49	63
12	Aşağıyazı	37	61	49	52	49	49	48	44	36	38	41	47
13	Avlaçık	95	104	107	105	99	108	115	112	98	93	87	87
14	Avlağıçayırı	126	125	128	124	124	119	117	123	119	112	113	105
15	Bahçecik	146	172	164	155	155	150	160	152	136	136	134	161
16	Balçıkhisar	227	231	228	225	224	207	201	203	201	183	176	198
17	Başköy	155	165	158	149	146	146	147	144	142	131	124	120
18	Bektüre	281	278	275	259	239	224	209	196	194	190	181	166
19	Belen	105	116	114	107	102	95	93	86	83	72	73	79
20	Belkavak	153	155	150	152	141	139	138	126	127	131	126	125
21	Buğdam/Boğdam	77	80	79	70	77	80	74	76	74	75	68	73
22	Celepeler	103	103	96	93	92	92	93	86	79	74	76	92
23	Cevizli/Cevizlik	100	129	124	121	107	104	117	113	101	113	100	92
24	Çalköy	55	60	62	56	56	62	60	57	58	60	55	67
25	Çamaltı	48	50	57	55	49	50	52	50	50	50	42	55
26	Çavuş köy	130	127	118	117	122	114	122	121	112	114	108	107
27	Çaykaşı	165	164	154	151	147	139	151	146	137	129	119	146
28	Çerçiler Köy	26	36	32	25	27	29	27	26	26	23	23	29
29	Çöplüce/Güzelce	70	60	54	59	55	58	47	43	38	40	35	34
30	Çubukludere	147	149	131	122	122	114	121	121	113	103	99	91
31	Çukurpelit	104	104	107	105	105	97	92	97	92	90	86	95
32	Damla	98	107	104	89	86	72	68	80	73	65	60	79
33	Değirmençay	16	16	15	16	18	18	18	20	18	17	18	20
34	Dereçatı	173	182	181	175	173	155	139	159	154	141	148	158
35	Deretepe	154	152	148	139	139	148	148	154	146	133	137	154
36	Doğanca	23	25	24	22	24	22	27	29	28	31	28	30
37	Doğanpınar	26	30	29	34	32	28	23	23	24	18	18	28
38	Doruk	40	38	32	33	27	23	24	18	24	27	26	31

Tablo 9. Devam

Sayı	Yerleşme Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
39	Ekinözü	76	78	73	79	72	71	69	68	61	56	54	64
40	Erekli	61	66	67	74	68	66	67	64	60	62	63	66
41	Eskiiğdir	122	110	108	91	85	81	82	79	74	71	67	71
42	Fındıklı	47	51	45	49	47	38	38	41	41	43	39	44
43	Gemi	48	52	54	49	48	47	54	47	51	56	58	66
44	Gergen	82	81	82	89	88	82	85	86	73	78	75	83
45	Gökçeçat	96	101	97	101	98	102	101	109	103	96	95	99
46	Gökçesu	55	54	43	42	46	41	53	48	46	41	42	44
47	Gölcük	49	46	45	42	42	41	42	41	36	37	34	36
48	Gülükler	148	141	132	131	129	120	118	112	109	102	97	102
49	Güzlük	163	145	125	122	119	111	108	109	103	102	94	95
50	Haliloba	43	43	45	40	41	31	33	35	29	22	25	30
51	Hanözü	65	68	67	71	74	88	92	100	98	96	93	119
52	Hatıpköy	89	81	86	87	94	87	93	95	81	79	84	89
53	Huruçören	142	137	133	117	111	102	98	100	96	94	91	100
54	İğdir	1547	1561	1541	1534	1517	1505	1503	1485	1465	1499	1512	1421
55	İğdirkişla	38	42	41	32	35	32	34	35	36	37	44	62
56	İhsanlı	100	105	94	98	96	99	106	106	94	85	76	77
57	Karacalar	170	167	144	143	141	127	130	127	122	117	115	111
58	Karacık	112	93	83	76	70	72	71	62	58	57	58	66
59	Karakaya	147	140	151	146	141	146	142	126	120	113	117	122
60	Karcılar	118	120	112	109	110	105	93	99	100	95	93	103
61	Kavacık	47	47	49	48	38	40	44	44	40	35	31	34
62	Kavakköy	51	58	73	72	70	71	64	82	73	72	75	83
63	Kayabaşı	98	98	93	92	90	89	94	91	87	83	78	85
64	Kayaboğazı	94	91	93	89	92	99	118	96	98	102	106	135
65	Kayaören	44	42	41	42	38	36	31	31	26	26	26	29
66	Kemerler	51	47	45	45	45	44	44	36	41	34	33	34
67	Kışlaköy	203	177	177	166	138	133	154	113	109	108	105	110
68	Kıyan	123	124	129	128	119	116	122	127	112	119	120	125
69	Kıydibi	67	76	67	63	60	60	62	61	61	67	57	64
70	Kızılören	87	86	85	83	77	75	74	79	75	63	64	69
71	Kızılsaray	90	99	98	101	97	105	94	85	82	80	72	81
72	Kirazlı	35	66	68	66	62	63	63	72	56	59	61	80
73	Kovanlı	176	172	167	166	163	159	158	151	149	148	141	139
74	Köklüdere	211	219	214	209	177	158	155	140	144	145	142	150
75	Köklüyurt	85	81	76	80	70	69	69	70	75	74	77	77
76	Köseköy	123	125	121	119	120	120	121	132	130	127	120	168

Tablo 9. Devam

Sayı	Yerleşme Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
77	Muratlı	45	45	50	44	43	50	56	62	58	48	50	57
78	Müslimler	166	161	145	142	135	133	131	126	124	113	110	110
79	Okçular	45	48	49	49	58	65	56	75	60	59	53	77
80	Okluk	108	112	107	100	81	76	80	69	75	64	70	70
81	Olucak/Ulucak	65	71	71	72	67	70	68	68	63	47	40	50
82	Oycalı	190	185	180	169	165	163	156	159	151	154	149	163
83	Ömersin	76	77	73	71	75	75	70	68	60	68	60	54
84	Özbel	56	57	55	52	55	53	54	53	56	51	46	52
85	Palazlar	162	151	148	148	141	136	133	130	116	106	106	101
86	Pelitören	56	68	61	55	59	58	61	49	43	42	43	58
87	Pınarören	96	111	113	122	115	110	119	112	107	104	102	117
88	Recepbey	101	95	95	90	77	75	77	71	68	69	66	66
89	Saltuklu	98	89	93	92	90	84	82	84	75	76	75	73
90	Samatlar	151	122	124	113	114	105	100	89	94	82	84	76
91	Sarıhacı	62	50	51	54	54	61	58	52	48	43	43	60
92	Sarpun	225	224	222	218	202	197	203	188	181	175	172	166
93	Serdar	237	232	236	210	204	186	185	180	168	168	164	172
94	Sıragözü	119	114	113	112	117	110	115	111	111	108	109	111
95	Sofçular	135	128	125	126	124	122	122	119	108	115	115	114
96	Susuz	256	234	219	219	216	210	218	221	213	208	231	212
97	Sümenler	23	30	34	32	32	32	31	34	33	34	34	44
98	Şehrimanlar	129	117	113	123	112	108	88	77	74	71	67	69
99	Şenyurt	38	38	40	45	45	42	39	34	36	32	31	29
100	Şiringüney	76	84	85	86	84	84	82	80	73	72	72	73
101	Taşpınar	55	59	52	49	48	54	46	50	43	39	39	52
102	Tatlıca	179	186	173	170	171	161	153	142	133	124	126	115
103	Tavşanlı	155	141	143	143	134	128	134	137	116	107	99	105
104	Tellikoz	114	111	104	101	104	100	97	87	95	91	86	88
105	Terke	240	226	220	206	206	179	180	168	175	154	160	189
106	Tokatlı	155	142	123	125	121	108	101	90	89	80	82	80
107	Toygaören	91	98	93	93	106	101	91	87	80	77	75	70
108	Tuzaklı	72	70	69	67	73	71	73	72	60	61	63	59
109	Uğruköy/Uğurköy	76	83	88	87	84	79	77	70	71	70	73	72
110	Üçpınar	17	22	21	22	26	21	20	20	21	16	16	22
111	Yenice	193	183	173	175	169	159	147	139	132	127	121	130
112	Yeşilova	718	708	768	798	746	777	798	775	750	797	765	826
113	Yukarıçobanozü	94	95	93	88	87	83	76	76	69	63	63	57
114	Yukarıgüney	139	147	142	129	121	128	125	121	115	114	108	106

Tablo 9. Devam

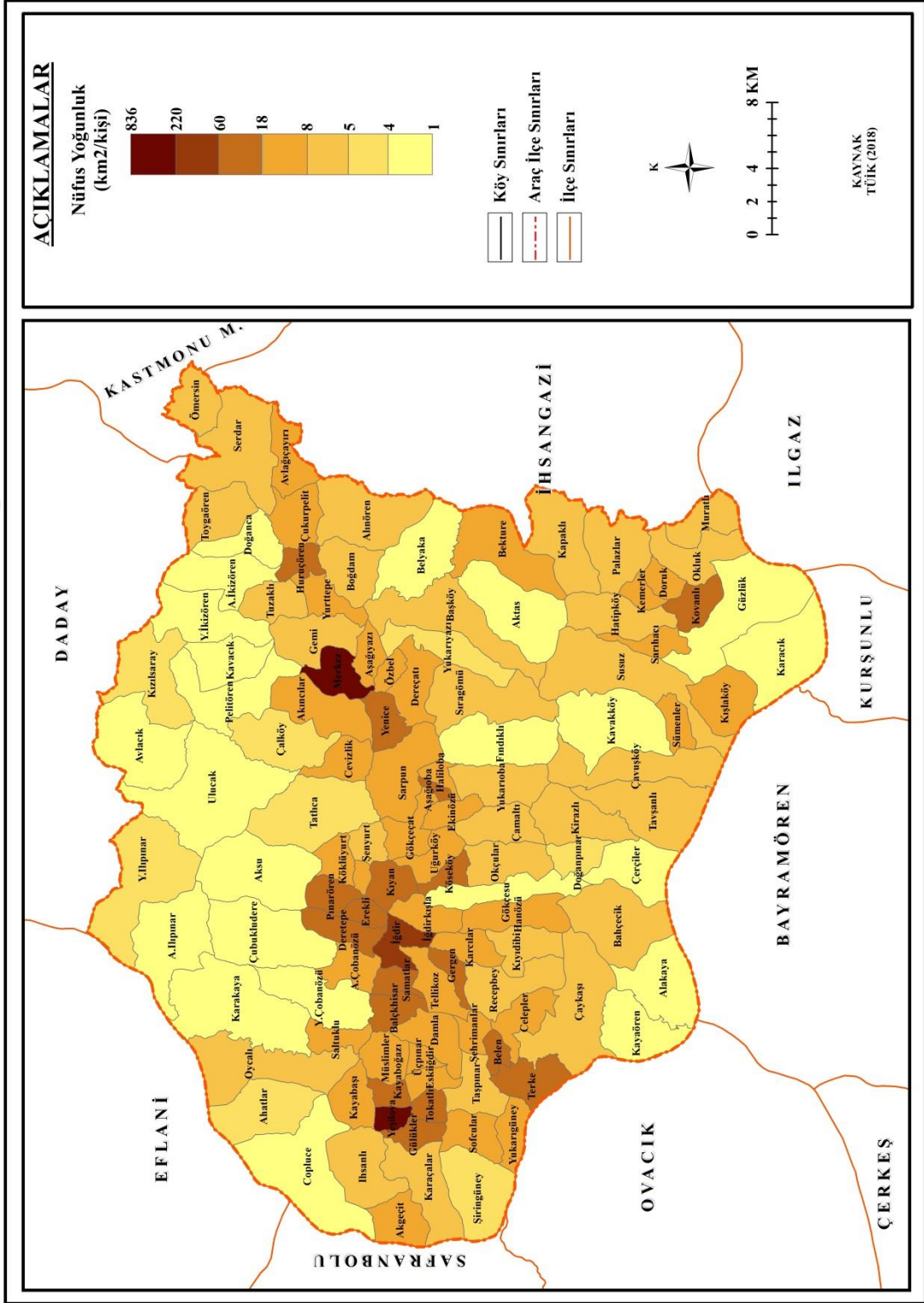
Sayı	Yerleşme Adı	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
115	Yukarılıpınar	205	191	188	190	185	174	170	154	150	145	124	123
116	Yukarıkizören	35	39	36	33	35	35	34	23	19	23	23	21
117	Yukarıoba	81	84	73	71	71	71	70	73	69	67	63	65
118	Yukarıyazı	52	54	47	48	53	54	49	51	56	52	55	53
119	Yurttepe	68	69	71	69	55	58	56	54	50	49	51	57
Toplam Köy Nüfusu		14770	14774	14425	14142	13731	13351	13276	12956	12405	12094	11861	12444
120	Araç	6284	5824	5776	5860	5908	5986	5938	6082	6456	6537	6541	6419
Toplam Nüfus		21054	20598	20201	20002	19639	19337	19214	19038	18861	18631	18402	18863

Kaynak: TÜİK, 2019.

Yerleşme alanlarında kişi sayısının, sahanın yüzölçümüne bölünmesiyle (kişi sayısı/yüzölçümü (km²)) elde edilen aritmetik nüfus yoğunluğu verilerine göre alanda nüfus yoğunluğunun fazla olduğu köy km² ye 289.6 kişi ile Yeşilova Köyü'dür. İğdir Köyü 216.5 kişi ile ikinci sıradadır. Yoğunluğun en düşük olduğu yerleşmeler ise yaklaşık 1.3 kişi ile Yukarıkizören ve Ulucak köyleridir. Çalışma sahasında yer alan köy yerleşmelerinin yüzölçümü büyüklükleri ile nüfus yoğunlukları arasında belirgin bir ilişki bulunmaktadır. Yerleşme alanları büyüdükçe genel olarak nüfus yoğunluğu azalmaktadır.

Araştırma alanında aritmetik nüfus yoğunluğu oldukça düşüktür. İlçede aritmetik nüfus yoğunluğu 13 kişi olarak hesaplanmıştır. Nüfus yoğunluğu Araç Çayı vadisinde artmaktadır (Harita 10).

Alanın topografya şartları incelendiğinde Araç Çayı vadisinin alt yamaçlarının yerleşme ve tarımsal faaliyetler açısından daha elverişli olduğu görülmektedir. Bu kesimde kurulmuş olan yerleşmeler alansal olarak daha küçük yüzölçümüne sahip olmakla beraber nüfusları daha fazladır. Bu durum nüfus yoğunluğunun dağılımı etkilemektedir.

Harita 10. Araştırma Alanının 2018 Yılı Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (TÜİK, 2019)

2.2. Nüfus Hareketleri

Nüfus kitlelerinin oluşumu temelde doğum oranının ölüm oranından fazla olmasına dayanmaktadır. Sağlık koşulları, beslenme ve göç olgusu nüfus kitlelerinin

meydana gelmesinde etkili olan diğer belirleyicilerdir. Bir alandaki nüfus hareketleri o alanın gelişme durumu hakkında bazı ipuçları vermektedir. Doğum-ölüm oranları ile göçler incelenerek araştırma alanının mevcut durumunun tespit edilmesi ve bu durum ile ilişkili olan etmenler netleştirilmeye çalışılmıştır.

2.2.1. Doğumlar ve Ölümler

Doğal nüfus artışı doğumlar ve ölümler arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Sınırları belli bir alanda doğum sayısının ölüm sayısından fazla olması nüfusun arttığını göstermektedir. Bir yerleşme biriminin nüfusunun gelişiminde doğum ve ölüm oranlarının yanı sıra göç alıp verme durumu, ortalama yaşam süresi gibi parametreler belirleyici olmaktadır. Araştırma alanında yıllar arasında salınımlar olmakla beraber genel eğilim nüfusun azaldığı yönündedir.

Araştırma alanında TÜİK verilerine göre 2017 yılında 152 kişi doğmuştur. Aynı yıl ölenlerin sayısı ise 227 kişidir. Araç ilçesinin 2017 yılı ham doğum oranı %8.26; ölüm oranı ise %12.34 olarak hesaplanmıştır. İlçede ölüm oranının doğum oranından fazla olması nüfusun azalma nedenini açığa kavuşturmaktadır. Doğum oranının düşük olması özellikle kır nüfusu içerisinde yaşlı nüfusun fazla olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Bu da kır yerleşmelerindeki genç nüfusun göç olayına katılması bu durumun başlıca sebebinin oluşturmaktadır.

2.2.2. Göçler

İnsanlar çeşitli nedenlerde kendi yerleşim alanlarını terk ederek geçici veya kalıcı olarak başka bir yerde yaşamsal faaliyetlerine devam etmektedir. Bu terk edişin birçok nedeni olabilmektedir. Daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak bu durumun temelini oluşturmaktadır. Siyasi sebepler, güvensizlik ortamı, ekonomik geri kalmışlık, doğal afetler, kıtlık, eğitim gibi daha birçok neden saymak mümkündür. İşte nüfusun bu vb. sebepler ile kendi yaşam alanlarının dışında ülke içi veya ülkeler arası geçici ya da kalıcı olarak yer değiştirmesi olayı göç olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019; Doğanay, 1991; Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011; Şahin, 2011). 2018 yılı verilerine göre Araç İlçesi'nin illere göre aldığı ve verdiği göç sayıları "Tablo 10"da yer almaktadır.

Tablo 10. Araç İlçesinin İllere Göre Aldığı ve Verdiği Göç Sayıları (2018)

Alınan Göç						Verdiği Göç					
İllere Göre Alınan Göç			Göç Alınan Fakat Sayısı Bilinmeyen İller			İllere Göre Verilen Göç			Göç Verilen Fakat Sayısı Bilinmeyen İller		
1	Ankara	84	1	Adıyaman		1	Adana	5	1	Adıyaman	
2	Antalya	11	2	Afyonkarahisar		2	Amasya	15	2	Ağrı	
3	Balıkesir	6	3	Ağrı		3	Ankara	62	3	Burdur	
4	Bilecik	5	4	Amasya		4	Antalya	7	4	Denizli	
5	Bingöl	3	5	Aydın		5	Aydın	5	5	Erzurum	
6	Bolu	12	6	Denizli		6	Balıkesir	9	6	Isparta	
7	Bursa	9	7	Eskişehir		7	Bolu	3	7	Kars	
8	Çanakkale	5	8	Gümüşhane		8	Bursa	15	8	Kayseri	
9	Çankırı	16	9	Isparta		9	Çanakkale	6	9	Kırşehir	
10	Çorum	9	10	Kırklareli		10	Çankırı	13	10	Konya	
11	Edirne	10	11	Kütahya		11	Çorum	6	11	Muş	
12	Elazığ	7	12	Malatya		12	Diyarbakır	6	12	Niğde	
13	Erzurum	8	13	Muğla		13	Elazığ	3	13	Ordu	
14	Gaziantep	5	14	Siirt		14	Eskişehir	5	14	Rize	
15	Giresun	4	15	Trabzon		15	Gaziantep	6	15	Sivas	
16	Hatay	4	16	Karaman		16	Hatay	5	16	Tekirdağ	
17	Mersin	3	17	Kırkkale		17	Mersin	5	17	Tunceli	
18	İstanbul	794	18	Osmaniye		18	İstanbul	258	18	Uşak	
19	İzmir	10	19	Düzce		19	İzmir	16	19	Karaman	
20	Kars	4				20	Kastamonu	238	20	Kırkkale	
21	Kastamonu	183				21	Kocaeli	66	21	Ardahan	
22	Kayseri	3				22	Kütahya	3	22	Yalova	
23	Kırşehir	6				23	Manisa	5	23	Kilis	
24	Kocaeli	125				24	Kahramanmaraş	8			
25	Konya	6				25	Mardin	3			
26	Manisa	4				26	Muğla	3			
27	Kahramanmaraş	5				27	Sakarya	9			
28	Mardin	8				28	Samsun	20			
29	Muş	3				29	Sinop	6			
30	Ordu	4				30	Tokat	5			
31	Sakarya	19				31	Trabzon	3			
32	Samsun	10				32	Şanlıurfa	5			
33	Sinop	8				33	Van	7			
34	Sivas	3				34	Yozgat	6			
35	Tekirdağ	8				35	Zonguldak	13			
36	Tokat	3				36	Batman	10			
37	Şanlıurfa	4				37	Şırnak	5			
38	Van	5				38	Bartın	26			
39	Yozgat	6				39	Iğdır	5			
40	Zonguldak	26				40	Karabük	155			
41	Aksaray	4				41	Osmaniye	12			
42	Şırnak	6				42	Düzce	7			
43	Bartın	13									
44	Ardahan	5									
45	Yalova	3									
46	Karabük	154									
Toplam Göç		1633			27			1070			29

Kaynak: Kastamonu TÜİK Bölge Müdürlüğü, 2019.

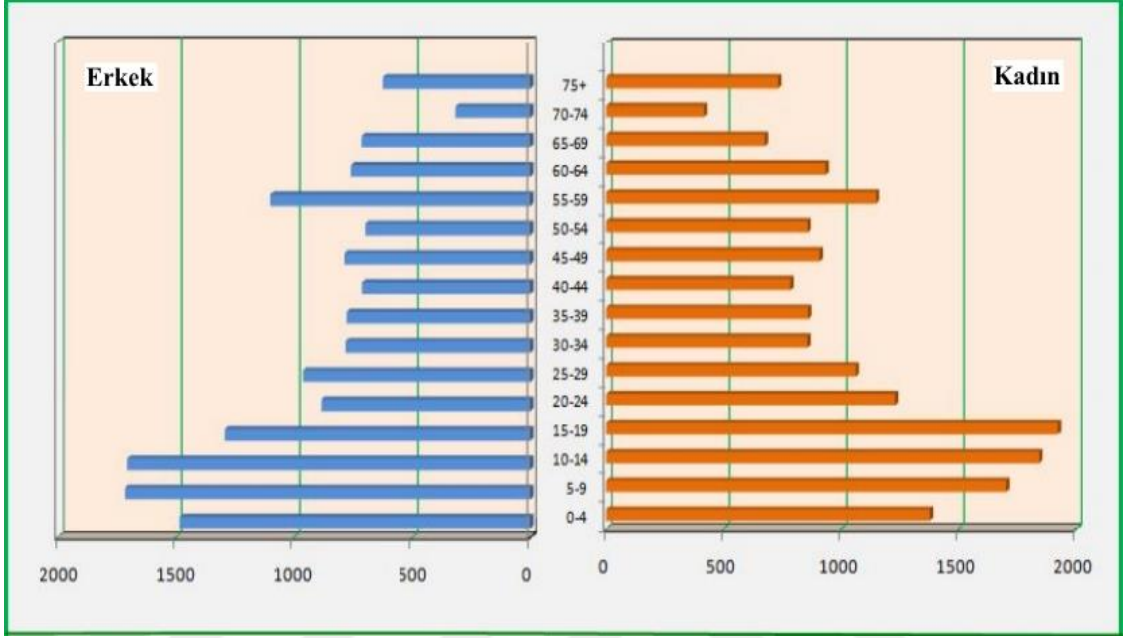
Araştırma alanının 2018 yılı içerisinde 1099 kişi göç verdiği buna karşın aynı dönemde 1670 kişi ise göç aldığı saptanmıştır. Araştırma alanının uzun yıllar periyodunda nüfusunun azalmasına rağmen bu yılki aldığı nüfusun verdiğiinden fazla olması yerel seçimlerle ilgili olduğu düşünülmektedir. İlçe 2018 yılında 65 ilden göç almıştır. Göç aldığı illerin başında 794 kişi ile İstanbul gelmektedir. İkinci sırada göç aldığı Kastamonu'dan 184, üçüncü sırada yer alan Karabük'ten 154 kişi, dördüncü sırada göç aldığı Kocaeli'den 125 kişi ikametini Araç İlçesi'ne taşımıştır. Adıyaman, Aydın, Malatya, Trabzon ve Kırıkkale illerinin de aralarında bulunduğu 19 ilden göç almasına rağmen gelen nüfus sayılarının paylaşımı yapılmadığı için tabloya sayıları eklenememiştir (Tablo 10).

Araç İlçesi göç aldığı il sayısı kadar (65 il) ile de 2018 yılı içerisinde göç vermiştir. En fazla göç aldığı ve göç verdiği illerin ilk beş sırası aynı kalmakla beraber sayılar değişim göstermektedir. Göç verdiği illerin başında 258 kişi ile yine İstanbul gelmektedir. Kastamonu'ya 238, Karabük'e 155 ve Kocaeli'ye 66 kişi göç vermiştir. Üç kişinin altında göç verdiği illerin sayısal paylaşımı olmadığı için göç verdiği kişi sayısı açıklanmayan il sayısı ise 23'tür (Tablo 10).

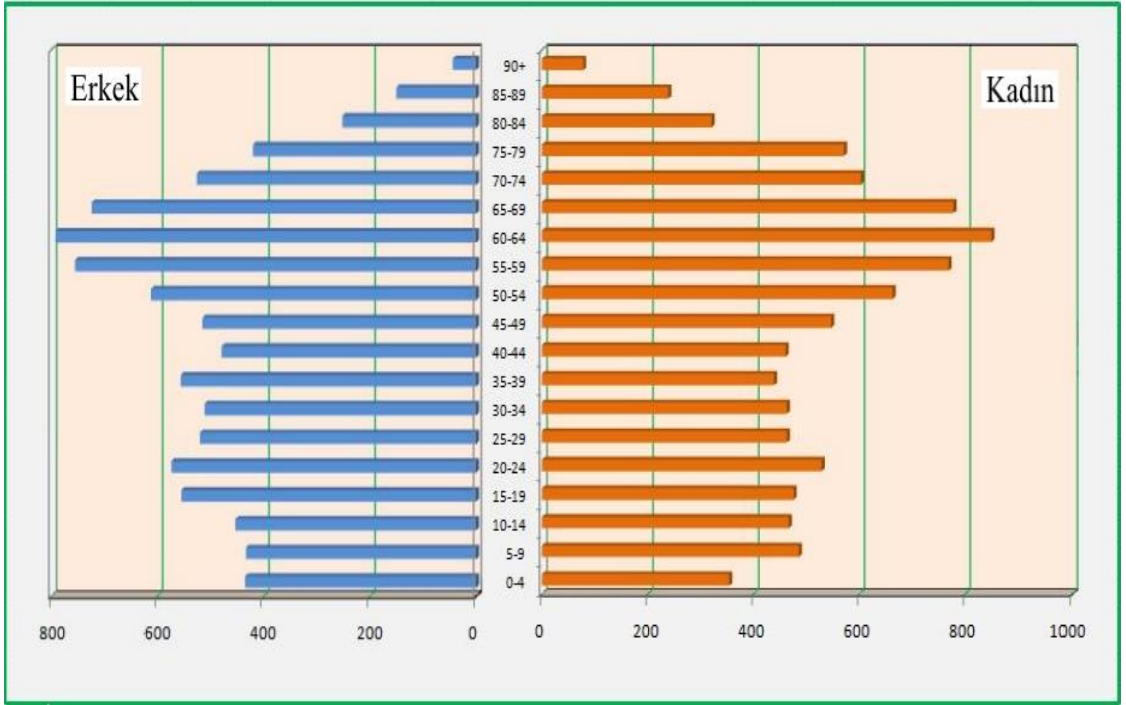
2.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Araç İlçesi'nin demografik verilerini karşılaştırmak amacıyla 1990 yılı ile 2018 yıllarına ait nüfus piramidleri oluşturulmuştur. 1990 yılında genç nüfus sayısı yüksek olmasına rağmen 2018 yılında genç nüfus azalmıştır. 1990 yılından 2018 yılına kadar geçen dönemde nüfusun yaşlandığı görülmektedir. Araç ilçesine ait 2018 yılı demografik verileri incelendiğinde nüfus 50-69 yaş aralığında yoğunlaşmaktadır. 60-64 yaş grubunda nüfus 1642 kişi (%8.7) ile en fazladır. Bu grup 850'si kadın, 792'si erkek nüfustan oluşmaktadır. Araştırma alanında 90 yaşın üzerinde 78 kadın 44 erkek yer almaktadır. Bu durum kadınların yaşam sürelerinin daha uzun olduğunu göstermektedir. 5 yaş ile 49 yaş aralığında bulunan gruplar genel olarak birbirine yakın sayıda kişilerden oluşmaktadır. 0-4 yaş aralığında 354'ü kadın, 435'i erkek olmak üzere toplamda 789 kişi yer almaktadır. Bu değer 80 yaş altı gruplardaki en düşük değere karşılık gelmektedir. Araştırma alanının nüfusu yaşlı ve yaşlanmakta olan bir yapıya sahiptir (Tablo 11; Şekil, 16-17). 2018 yılı verilerine göre hane halkı büyüklüğü ilçe genelinde 2,56 olarak gerçekleşmiştir. Köylerde bu oran 2,47 olarak, ilçe merkezinde ise biraz daha yükselerek 2,76 olmuştur (Kastamonu TÜİK Bölge

Müdürlüğü, 2019). Bu durum nüfusun üretmekten ziyade tüketme eğilimli, yaşlı bağımlı nüfusun arttığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca hizmet planlamalarının bu nüfus yapısına uygun olarak tasarlanması ve uygulanması gerekliliğini doğurmaktadır.

Şekil 16. Araç İlçesinin 1990 Yılı Verilerine Göre Oluşturulan Nüfus Piramidi

Şekil 17. Araç İlçesinin 2018 Yılı Verilerine Göre Oluşturulan Nüfus Piramidi

Tablo 11. Araç İlçesinde Nüfusun Yaş ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı (2018)

Yaş Grubu	Kadın	Toplam Nüfusa Oranı %	Erkek	Toplam Nüfusa Oranı %	Yaş Grubunun Toplam Nüfusu	Toplam Nüfusa Oranı %
0-4	354	1,877	435	2,306	789	4,183
5-9	486	2,576	433	2,295	919	4,872
10-14	467	2,476	453	2,402	920	4,877
15-19	476	2,523	555	2,942	1031	5,466
20-24	529	2,804	574	3,043	1103	5,847
25-29	463	2,455	520	2,757	983	5,211
30-34	463	2,455	511	2,709	974	5,164
35-39	439	2,327	556	2,948	995	5,275
40-44	461	2,444	479	2,539	940	4,983
45-49	547	2,900	515	2,730	1062	5,630
50-54	663	3,515	612	3,244	1275	6,759
55-59	769	4,077	755	4,003	1524	8,079
60-64	850	4,506	792	4,199	1642	8,705
65-69	778	4,124	724	3,838	1502	7,963
70-74	603	3,197	526	2,789	1129	5,985
75-79	571	3,027	420	2,227	991	5,254
80-84	321	1,702	252	1,336	573	3,038
85-89	239	1,267	150	0,795	389	2,062
90+	78	0,414	44	0,233	122	0,647
Toplam Nüfus					18863	100

Kaynak: TÜİK, 2019.

Nüfusun cinsiyet oranı, belirli bir alanda nüfus kitlesi içerisinde 100 veya 1000 kadın başına düşen erkek sayısı olarak tanımlanmaktadır (Doğanay, 2014). Araştırma alanında 2007-2018 yılları arasında kadın nüfusunun erkek nüfustan daima fazla olduğu görülmektedir. Cinsiyet oranının en yüksek olduğu yıl %98,7 oranıyla 2007, en düşük olduğu yıl %95,8 ile 2011 yılı olmuştur. 2018 yılında bu oran %97,4 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Araştırma Alanında Kadın-Erkek Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi (2007-2018)

Yıllar	Toplam Nüfus	Kadın	%	Erkek	%	Fark	Cinsiyet Oranı (%)
2018	18863	9557	50,7	9306	49,3	251	97,4
2017	18402	9329	50,7	9073	49,3	256	97,3
2016	18631	9471	50,8	9160	49,2	311	96,7
2015	18861	9559	50,7	9302	49,3	257	97,3
2014	19038	9673	50,8	9365	49,2	308	96,8
2013	19214	9742	50,7	9472	49,3	270	97,2
2012	19337	9843	50,9	9494	49,1	349	96,5
2011	19639	10031	51,1	9608	48,9	423	95,8
2010	20002	10213	51,1	9789	48,9	424	95,8
2009	20201	10307	51,0	9894	49,0	413	96,0
2008	20598	10488	50,9	10110	49,1	378	96,4
2007	21054	10595	50,3	10459	49,7	136	98,7

Kaynak: TÜİK, 2019.

Araştırma alanında nüfusun büyük bölümünün köylerde ikamet ettiği görülmektedir. Yıllar içerisinde köy nüfusu azalma eğilimi göstermesine rağmen 2018 yılı köy nüfusunun toplam nüfusa oranı %66 olarak hesaplanmıştır. Köy nüfusu oranının en yüksek olduğu yıl 2008 olmuştur.

Kasaba nüfusu 2007 de %30 oranındayken, 2018'e kadar %34'e yükselmiştir. Gelecek yıllarda bu oranın daha da yükseleceği ve bu artışın daha hızlı seyredeceği düşünülmektedir. Bu durumun en belirgin nedeni olarak köylerde yaşayan nüfus içerisinde doğurganlık yaşının üzerinde olan kişi sayısının fazla olması görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 13. Araştırma Alanında Nüfusun Yerleşme Tiplerine Göre Dağılımı (2007-2018)

Yıl	Köy Nüfusu	%	Kasaba Nüfusu	%	Toplam Nüfus
2018	12444	66	6419	34	18863
2017	11861	64	6541	36	18402
2016	12094	65	6537	35	18631
2015	12405	66	6456	34	18861
2014	12956	68	6082	32	19038
2013	13276	69	5938	31	19214
2012	13351	69	5986	31	19337
2011	13731	70	5908	30	19639
2010	14142	71	5860	29	20002
2009	14425	71	5776	29	20201
2008	14774	72	5824	28	20598
2007	14770	70	6284	30	21054

Kaynak: TÜİK, 2019.

Araştırma alanında köy ve kasaba yerleşmelerinde erkek ve kadın nüfusunun toplam nüfusa oranı değerlendirildiğinde köy yerleşmelerinde yer alan erkek ve kadın nüfusu 2008 yılında en yüksek olduğu seviyeye ulaşmıştır. 2008 yılında kadın nüfusunun toplam nüfusa oranı %36.4 iken, erkek nüfusunun oranı %35.3 olarak gerçekleşmiştir. Kasaba nüfusunun en yüksek orana ulaştığı 2017 yılında erkeklerin toplam nüfusa oranı %17.5 olurken, kadınların oranı %18.1'e ulaşmıştır. Toplam nüfusa oranları açısından 2018 yılında köyde yaşayan erkek nüfusu %32.7 iken, kadın nüfusu %33.3 olarak hesaplanmıştır. Kasaba nüfusu içerisindeki erkek nüfusu %16.6 olurken kadın nüfusunun ilçe nüfusuna oranı %17.4 olarak bulunmuştur (Tablo 14).

Tablo 14. Yerleşme Tiplerine Göre Nüfusun Cinsiyetlere Dağılımı (2007-2018)

Yıllar	Köy				Kasaba				Toplam Nüfus
	Erkek	%	Kadın	%	Erkek	%	Kadın	%	
2018	6166	32,7	6278	33,3	3140	16,6	3279	17,4	18863
2017	5859	31,8	6002	32,6	3214	17,5	3327	18,1	18402
2016	5955	32,0	6139	33,0	3205	17,2	3332	17,9	18631
2015	6124	32,5	6281	33,3	3178	16,8	3278	17,4	18861
2014	6380	33,5	6576	34,5	2985	15,7	3097	16,3	19038
2013	6578	34,2	6698	34,9	2894	15,1	3044	15,8	19214
2012	6569	34,0	6782	35,1	2925	15,1	3061	15,8	19337
2011	6746	34,4	6985	35,6	2862	14,6	3046	15,5	19639
2010	6967	34,8	7175	35,9	2822	14,1	3038	15,2	20002
2009	7095	35,1	7330	36,3	2799	13,9	2977	14,7	20201
2008	7269	35,3	7505	36,4	2841	13,8	2983	14,5	20598
2007	7325	34,8	7445	35,4	3134	14,0	3150	15,0	21054

Kaynak: TÜİK, 2019.

2.4. Nüfusun Eğitim Özellikleri

Araç ilçesinde 2018 yılında eğitim durumu bilinmeyen 42 erkek ve 47 kadın bulunmaktadır. İlçede okuma yazma bilmeyen 234 erkek ve 906 kadın kayıtlıdır. Okuma yazma bilen ancak herhangi bir okul bitirmeyen erkek sayısı 741, kadın sayısı ise 1556'dır. Lise ve dengi okullardan mezun olanların 1337'si erkek, 710'u kadındır. Yüksek okul veya fakülte eğitimi almış 679 erkek, 437 kadın bulunmaktadır. Yüksek lisans seviyesinde eğitim alan erkeklerin sayısı 44 iken kadınların sayısı ise 16'dır. İlçede doktora düzeyinde eğitim alan 20 kişinin 14'ü kadın, 6'sı ise erkektir. Buna göre ilçede erkek nüfusunun %2.73'ü okuma yazma bilmiyor iken kadın nüfusunun %10.24 okuma yazma bilmemektedir (Tablo 15).

Tablo 15. Araştırma Alanında Nüfusun Eğitim Özellikleri (2017)

Eğitim Düzeyi (6 yaş ve üzeri)	Erkek	Erkek nüfusa oranı (%)	Kadın	Kadın nüfusa oranı (%)
Bilinmeyen	42	0,49	47	0,53
Doktora	6	0,07	14	0,16
Lise ve Dengi Meslek Okulu	1337	15,57	710	8,02
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	741	8,63	1556	17,58
Okuma Yazma Bilmeyen	234	2,73	906	10,24
Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	1076	12,53	521	5,89
Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dâhil)	44	0,51	16	0,18
Yüksekokul veya Fakülte	679	7,91	437	4,94
İlkokul	3365	39,19	3836	43,34
İlköğretim	1062	12,37	807	9,12
Toplam	8586	100	8850	100

Kaynak: TÜİK, 2019.

Doktora düzeyi hariç tüm seviyelerde erkek nüfusun eğitim durumu kadın nüfustan daha yüksektir. Doktora düzeyinde ise kadın nüfusun eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma alanında 1 anaokulu, 4 ilkokul, 6 ortaokul ve 4 lise düzeyinde okul bulunmaktadır. Bu okullarda toplamda 116 derslik, atanmış 132 öğretmen ve 1972 öğrenci bulunmaktadır (Tablo 16). Okullarda deprem dayanıklılığı yetersiz bulunanlarda bina yenileme çalışmalarına başlanmış olup okulların inşası devam etmektedir (Fotoğraf 15).

Tablo 16. Araştırma Alanında Eğitim Kurumlarının Yapısı (2019)

Okul Adı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Zübeyde Hanım Anaokulu	3	68	4
Anaokulu	3	68	4
Ahmet Yesevi İlkokulu	16	426	20
Yeşilova İlkokulu	3	57	4
Kayaboğazı Kemal Uçar İlkokulu	2	26	2
Şehit Şerife Özden Kalmış İlkokulu	10	189	9
İlkokul	31	698	35
General Şükrü Kanatlı Ortaokulu	17	380	16
Şehit Ünsal Aksoy Yatılı Bölge Ortaokulu	7	37	4
Boyalı Ertürk Yöndem Yatılı Bölge Ortaokulu	4	46	4
Kayaboğazı Kemal Uçar Ortaokulu	5	48	5
Yeşilova Ortaokulu	7	84	7
İğdir Ortaokulu	13	131	10
Ortaokul	53	726	46
Araç Çok Programlı Anadolu Lisesi	19	187	12
Araç Anadolu İmam Hatip Lisesi	5	51	4
İğdir Çok Programlı Anadolu Lisesi	11	76	8
Araç Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	10	166	7
Lise	45	480	31
Toplam	132	1972	116

Kaynak: Araç İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verilerinden üretilmiştir.

Fotoğraf 15. Depreme dayanıklılık testi olumsuz çıkan bu nedenle yıkılan Araç Anadolu İmam-Hatip Lisesinin inşaat aşaması devam etmekte olan yeni hizmet binası

Araç yerleşmesinde bulunan Mesleki Eğitim Merkezinde 3 derslik, 2 öğretmen ve 104 öğrencisiyle eğitim öğretime devam edilmektedir (Araç İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019).

İlçede Kastamonu Üniversitesine bağlı bir Meslek Yüksekokulu kurulmuştur. Araç Rafet Vergili Meslek Yüksekokulu, 2010-2011 Eğitim Öğretim yılında açılmış olup, Ormancılık, Elektrik ve Enerji, Bilgisayar Teknolojileri, Tekstil - Giyim - Ayakkabı ve Deri, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümleri ile 5 bölüm 7 programdan oluşmaktadır. 2018-2019 döneminde 950 öğrencisi ile eğitime devam etmektedir (Araç Meslek Yüksekokulu, 2019).

III. BÖLÜM

ARAÇ İLÇESİNİN YERLEŞME ÖZELLİKLERİ

Oturulan, barınılıp ekonomik faaliyetlerde bulunulan çevreden yararlanan yer olarak tanımlanan yerleşme bir bölge, şehir, kasaba veya bir köy olabilmektedir (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011).

3.1. Yerleşmenin Tarihi Gelişimi

Araştırma alanını da kapsayan bölgenin Prehistorik çağlardan sonra en eski sakinleri Gaslar olarak bilinmektedir. Sahanın bilinen geçmişi Hititler ile başlamaktadır. Tarihi süreç içerisinde bölge Frigya, Lidyalılar, Persler, Pontus ve Bizanslıların (Doğu Roma İmparatorluğu) egemenliği altında kalmıştır. Kastamonu, Sinop, Çankırı, Bolu ve Karabük illerini kapsayan bölge Paphlagonia olarak adlandırılmaktadır. Bölge ilk defa 1105 yılında Danişmentliler tarafından Türk hâkimiyeti altına alınmıştır. Uzun yıllar beyliklerin hâkimiyetinde olan saha Candaroğullarının 1460 yılında Osmanlı yönetimine geçmesi ile alanda Osmanlı egemenliği başlamıştır. Tarihi kaynaklarda adı ilk defa MÖ 1132 yılında Timanidis olarak geçmektedir. Buna göre yerleşmenin tarihi 3.000 yıl öncesine dayanmaktadır. Araç'ta ilk belediye örgütü 1866 yılında kurulmuş olup 1868 yılında kaza unvanı almıştır. Bu yönü ile Araç, Anadolu'nun en eski yerleşmelerinden ve en eski idari birimlerindedir. Alan, kervanların önemli bir uğrak noktası olması nedeniyle kıyı ve iç bölgeler arasında bağ vazifesi görmesinden dolayı Araç adını almıştır (Araç Belediyesi, 2019; Araç Kaymakamlığı, 2019).

3.2. Yerleşme Adları

Doğal ve beşeri unsurlar insanoğlunun yaşamı üzerinde etkili olduğu gibi yerleşme adları üzerinde de etkilidir. Ülkemizdeki yerleşme adlarına bakıldığında

jeolojik- jeomorfolojik, fitolojik, hidrografik gibi doğal unsurlarla, geçim kaynakları, kültürel özellikler, kişi, aile, soy isimleri gibi beşeri unsurlar yerleşme isimlerinin belirlenmesinde önemli bir etkiye sahiptirler (Zaman, 2015). Araştırma alanında 119 köy ve bir kasaba yerleşmesi mevcuttur. Yerleşme adlarının kökenleri incelendiğinde durum şöyledir (Bulut, 2013);

Araştırma alanında adını insan ve insan faaliyetleriyle coğrafi objeler arasındaki bağı doğrudan yansıtan yer adları grubunu oluşturan kişi adı, soyan, unvan veya lakaplardan alan yerleşme sayısı 11'dir. Cemaat veya topluluk isimlerinden adını alan yerleşme sayısı 24; adını bitkilerden alan yerleşme sayısı 7; ismi hayvan kökenli yerleşme sayısı 1'dir. Topotoponimlerle ilgili 9; hayvancılıkla ilgili yer adları 5; ziraatla ilgili yer adı 2; kurum, kuruluş, yapıt adlarına dayanan yerleşme sayısı 5; aletlerle ilgili yer adı sayısı 2; bir olaya bağlı olarak ortaya çıkan ve hatıraya dayalı yeradı sayısı 2'dir (Tablo 17).

Tablo 17. Araştırma Alanında Adını İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Objeler Arasındaki Bağı Doğrudan Yansıtan Yeradları

1. Antropotoponimler: Adını Ad, Soyad, Unvan ve Lakaplardan Alan Orun Adları		
1.1.	Bektüreköyü	Köy adını kişiden almıştır.
1.2.	Celeplerköyü	Celep "koyun, keçi, sığır gibi kesilecek hayvan alım satımı yapan kişi" demektir. Bununla uğraşan kişiler köye adını vermiştir.
1.3.	Çavuşköyü	Köy adını kişiden almıştır.
1.4.	Çerçilerköyü(Çerçe)	Çerçilerden dolayı bu adı almıştır.
1.5.	İhsanlıköyü	Köy adını kişiden almıştır.
1.6.	Köseköyü	Köy adını kişiden almıştır.
1.7.	Okçularköyü	Adını eskiden burada yaşamış olan okçulardan almıştır.
1.8.	Recepbeyköyü	Köy adını Recep adlı kişiden almıştır.
1.9.	Sarıhacıköyü	Sarı Hacı lakaplı bir kişiden gelmektedir.
1.10.	Serdarköyü	Adını Serdar unvanlı bir kişiden almıştır.
1.11.	Uğurköyü	Köyün adı kişi adı kaynaklıdır.
2. Etnotoponimler: Adını Bir Cemaat veya Topluluktan Alan Yerleşmeler		
2.1.	Ahatlarköyü	Ahatlar cemaatinden gelmektedir.
2.2.	Akınıcılarköyü(Daprak)	Köyün adı bir topluluktan gelmektedir.
2.3.	Aktaşköyü	Köy Aktaş soyadında sülaleden gelmektedir.
2.4.	Çöplüceköyü (Güzlerce)	Adını Çöplüce cemaatinden almaktadır.
2.5.	Doğancaköyü	Köy adını cemaat adında almaktadır.
2.6.	Halilobaköyü	Köyün adı Halilobası adlı cemaatten gelmektedir.
2.7.	Hatipköyü	Köyün adı cemaatten gelmektedir.
2.8.	İğdirköyü	Oğuzların 12 boyundan biri olan İğdir boyundan adını almıştır.
2.9.	Karacalarköyü	Köyün adı Karacalar adlı Yörük cemaatinden gelmektedir.

Tablo 16. Devamı

2.10.	Karlıarköyü(Kadarta)	Köy adını Karlıoğlu sülalesinden almaktadır.
2.11.	Muratlıköyü	Adını bir cemaatten almaktadır.
2.12.	Müslimlerköyü	Köyün adı bir sülaleden gelmektedir.
2.13.	Oycalıköyü	Köyün adı Boyacılar aşiretinden gelmiştir.
2.14.	Palazlıarköyü	Köyün adı Palazlar sülalesinden gelmektedir
2.15.	Saltukluköyü	Köy adının Saltuklu cemaatinden geldiği düşünülmektedir.
2.16.	Samatlıarköyü	Samatlar Yörük Taifesine bağlı bir cemaattir.
2.17.	Sarpunköyü	Sülale veya cemaat adı olduğu düşünülmüştür.
2.18.	Sofçularköyü	Adını Cemaatten almıştır
2.19.	Sümenlerköyü	Köyün adı aynı addaki bir sülaleden gelmektedir.
2.20.	Şehrimanlar köyü	Köy adını bir sülaleden almış olabilir.
2.21.	Tatlıcaköyü (Süzey)	Köy adını cemaatten almıştır.
2.22.	Tavşanlıköyü	Tavşanlı topluluğuyla bağlantılı olduğu düşünülmektedir.
2.23.	Tokatlıköyü	Adını aynı adlı bir sülaleden aldığı düşünülmektedir.
2.24.	Tuzaklıköyü	Tuzaklı adlı cemaatle bağlantılı olduğu düşünülmektedir.
3. Fitotoponimler: Adını Bitkilerden Alan Yerleşmeler.		
3.1.	Belkavakköyü	Kavak ağaçlarından dolayı bu adı almıştır.
3.2.	Cevizlikköyü(Uğna)	Cevizin fazla olmasından dolayı bu ad verilmiştir.
3.3.	Çukurpelitköyü	Köy adını meşe palamudundan almıştır.
3.4.	Fındıklı(İlksornaz)	Köy adını bitkiden almıştır.
3.5.	Kavacık köyü	Köyün ormanlık kısmında kavak ağaçları vardır.
3.6.	Kavakköy	Köyün adı kavak ağaçlarında gelmektedir.
3.7.	Tellikozköyü	Koz “ceviz” demektir.
4. Zootoponimler: İsmi Hayvan Kökenli Olan Yerleşmeler		
4.1.	Gülüklerköyü	Gülük “hindi” demektir.
5. Topotoponimler : Adını Bulunduğu Yerden Alan Yerleşmeler		
5.1.	Alınörenköyü	Köy adını ören sözcüğünden almıştır.
5.2.	Huruçörenköyü(Huruçveran)	Huruç “göç” anlamındadır.
5.3.	Kayaörenköyü(Generte)	
5.4.	Kızılörenköyü	
5.5.	Köklüyurtköyü (Vakfigürme)	
5.6.	Pelitörenköyü	Köyün adı ören sözcüğünden kaynaklıdır.
5.7.	Pınarörenköyü(Mirigüme)	Şehir kalıntısı anlamındaki ören sözcüğüyle köyün adı oluşturulmuştur.
5.8.	Şenyurtköyü	
5.9.	Toygaörenköyü	
6. Hayvancılıkla İlgili Yeradları		
6.1.	Avlacık köyü	Avla “ağıl” demektir.
6.2.	Ereklüköyü	Erek otlakta hayvanların toplandığı yer, dinlendiği yer.

Tablo 16. Devamı

6.3.	İğdirkişlaköyü	Kışla “koyun ve keçi sürülerinin barındığı kapalı ağıl” demektir.
6.4.	Kışlaköyü	Kışla “koyun ve keçi sürülerinin barındığı kapalı ağıl” demektir.
6.5.	Kovanlıköy(Memeç)	Ancılıktan dolayı bu ad verilmiştir.
7. Ziraatle İlgili Yeradları		
7.1.	Güzlükköyü	Güzlük “sonbaharda ekilen tahıl” demektir.
7.2.	Kirazlıköy	Kiraz ağaçları köyün adını oluşturmuştur.
8. Kurum/Kuruluş ve Yapı/Yapıt Adlarına Dayanan Yeradları		
8.1.	Balçıkhisarköyü	Adını eskiden olan hisardan almıştır.
8.2.	Kemerlerköyü	
8.3.	Kızılsarayköyü	
8.4.	Ömersinköyü	Ömer adlı kişinin mezarından dolayı köy bu adı almıştır.
8.5.	Sıragömüköyü	Köyün adı mezarlıktan gelmektedir.
9. Alet/Edavat ile İlgili Yeradları		
9.1.	Gergenköyü	Gergen tahta raf demektir.
9.2.	Oklukköyü	Okluk okların konduğu torbadır.
10. Bir Olaya Bağlı Olarak Ortaya Çıkan ve Hatıraya Dayalı Yeradları		
10.1.	Buğdamköyü	Köy sakinlerinden alınan bilgiye göre; köydeki yabancılar-Bizanslılar tuzakla (DâmFarsça kökenli tuzak demek) köyden çıkarılmıştır. Bu nedenle “Buğdam “ adı verilmiştir.
10.2.	Terkeköy	Eşkiyalar köye rahatsızlık vermediği için terk edilmeyi düşünülmüş bir köydür. Bu nedenle Terke adını almıştır.

Kaynak: Bulut (2013)’tan düzenlenmiştir.

Araştırma alanında insan ve insan faaliyetleriyle coğrafi nesnelere arasındaki bağı dolaylı olarak yansıtan yeradları saptanmıştır. Bu gruptan coğrafi terim ve coğrafi terim niteliğindeki sözcüklerle kurulu yerleşme adı sayısı 28’dir. Yerleşmenin konumuna bağlı yer adı sayısı 15; renklerle ilgili yerleşme adı sayısı 1’dir. Coğrafi nesnelere görünümüne ve yapısına göre ad alan yerleşme sayısı 7 ve ad kökeni tespit edilemeyen yerleşme sayısı da 1 olarak belirlenmiştir (Tablo 18).

Tablo 18. Araştırma Alanında İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Nesnelere Arasındaki Bağı Dolaylı Olarak Yansıtan Yeradları

1. Coğrafi Terim ve Coğrafi Terim Niteliğindeki Sözcüklerle Kurulu Yeradları		
1.1.	Akgeçit	Köy adını geçit sözcüğünden almıştır.
1.2.	Aksuköyü(Dotla)	Köy adını köydeki sudan almıştır.
1.3.	Alakayaköyü(Dırvana)	Köyün adı kayalıkla bağlantılıdır.
1.4.	Bahçecikköyü(Andıraz)	
1.5.	Belenköy	Köy sarp yamaçta kurulduğu için bu adı almıştır.
1.6.	Çaykaşıköyü(Kesüt)	Kaş sözcüğü “suyun kaynağı” anlamındadır.
1.7.	Çubukludereköyü(Dögenle)	Köyün ismi coğrafi kökenlidir.

Tablo 17. Devam

1.8.	Damlaköyü	Köyün adı su damlasından almıştır.
1.9.	Değirmençayköyü(Mugamlar)	Köyün adı köydeki çaydan gelmektedir.
1.10.	Dereçatıköyü(Mirzek)	Çat iki derenin birleştiği yerdir.
1.11.	Deretepeköyü	Dere ve Tepe mahallelerinden bu adı almıştır.
1.12.	Doğanpınarköyü(Gülferen)	Adını pınardan alır.
1.13.	Dorukköy	Köy yüksekte olduğundan bu adı almıştır.
1.14.	Ekinözüköyü(Dergünez)	Öz sözcüğü köyün adını oluşturmuştur.
1.15.	Gökçeçatıköyü(Gemet)	Köyün adı çat sözcüğünden gelir.
1.16.	Gökçesuköyü(Moğsu)	Köydeki su köye adını vermiştir.
1.17.	Gölcükköyü	Su birikintisinden dolayı bu adı almıştır.
1.18.	Hanözüköyü(Geley)	Köy adını handan almaktadır.
1.19.	Karakayaköyü(Zirze)	Köyün adı kayalardan gelmektedir.
1.20.	Kayabaşıköyü	Köyün konumunda dolayı bu ad verilmiştir.
1.21.	Kayaboğazıköyü	Boğaz sözcüğü köyün adını oluşturmuştur.
1.22.	Köklüdereköyü(Mendik)	Köyün ismi coğrafi kökenlidir.
1.23.	Olucakköyü	Oluk “pınar” anlamındadır. Köye adını veren oluktur
1.24.	Özbelköy(İksife)	Köyün adı bel sözcüğünden gelir. Bel “yamaç” anlamındadır.
1.25.	Taşpınarköyü	Köydeki pınardan dolayı bu ad verilmiştir.
1.26.	Üçpınarköyü (Maşlar)	Köydeki pınarlardan bu adı almıştır.
1.27.	Yeşilovaköy	Köy ovada olduğundan bu adı almıştır.
1.28.	Yurttepeköyü(Giremez)	Köy tepelerden dolayı bu almıştır.
2. Yerin Konumuna Bağlı Olarak Ad Alan Yeradları		
2.1.	Araç	İlçe Karadeniz ile iç bölgeler arasında yol güzergâhında kurulmuştur. Adını da bu konum itibariyle aldığı düşünülmektedir.
2.2.	Aşağıçobanözüköyü(Aşağı Karabüzey)	Köyün adı konumuyla ilgilidir.
2.3.	Aşağıılıpınarköyü(Aşağı Buğsup)	Köydeki pınara olan konumundan dolayı bu adı almıştır.
2.4.	Aşağınikizörenköyü	İkiz sözcüğünün asıl şekli “Öküz”dür. Daha sonra değiştirilmiştir.Öküz adında Kastamonu Sanağında Ekrâd Yörükani Taifesinden bir cemaat vardır. Köy İkizörene konumundan dolayı bu adı almıştır.
2.5.	Aşağıobaköyü	Köy konumunda dolayı bu adı almıştır.
2.6.	Aşağıyazıköyü	Yazı “düz yer, ova” anlamlarına gelmektedir. Yazının aşağı kısmında kurulduğundan bu adı almıştır.
2.7.	Başköy	Köyün yerinden dolayı bu ad verilmiştir.
2.8.	Çamaltıköyü(Ovza)	Köyün adını mevki belirlemiştir.
2.9.	Kıyıdibiköyü	Köyün adını mevki belirlemiştir.
2.10.	Yukarıçobanözüköyü	Köy konumundan dolayı bu adı almıştır.
2.11.	Yukarıgüneyköy	Köy yönü itibariyle bu adı almıştır.
2.12.	Yukarıılıpınarköyü	Köy yukarıda olduğunda bu adı almıştır.
2.13.	Yukarıobaköyü	Köy yukarıda olduğunda bu adı almıştır.
2.14.	Yukarınikizören	Köy yukarıda olduğunda bu adı almıştır.
2.15.	Yukarıyazıköyü	Köy yukarıda olduğunda bu adı almıştır.

Tablo 17. Devam

3. Renklerle Kurulu Yeradları		
3.1.	Karacıköyü	Köyün adı renklerle ilgilidir.
4. Coğrafi Nesnelerin Görünümüne ve Yapısına Göre Ad Alan Yeradları		
4.1.	Avlağıçayırıköyü	Köyün adı çayırıklıkla ilgilidir.
4.2.	Çalköy	Köy kıraç bir araziye sahiptir. Bu nedenle adını çal sözcüğünden almıştır.
4.3.	Eskiğdirköyü (Nefsiiğdir)	İğdir köyünün eskiden olduğu yeri ifade eder.
4.4.	Kıyanköyü	Kıyan “dağdan hızla inen sel” anlamına gelmektedir.
4.5.	Susuzköy	Eskiden su kaynaklarının sınırlı olmasından dolayı bu ad verilmiştir.
4.6.	Şiringüneyköyü	Köy konumundan dolayı bu adı almıştır.
4.7.	Yeniceköy	
5. Leksik/Semantik Açından Anlamı Tespit Edilemeyen Yeradları		
5.1.	Gemiköyü	Köyün adının anlamıyla ilgili bilgi yoktur. Sadece şekilce gemiye benzediği ifade edilmiştir. Fakat yeterli bilgi olmadığından leksik/ semantik yönden anlamı tespit edilemeyenler arasında değerlendirilmiştir.

Kaynak: Bulut (2013)'tan düzenlenmiştir.

Araştırma alanında Araç'a bağlı mahalle yerleşmesi olan Çay Mahallesi ile Yeşilova Köyleri dikkat çekmektedir. Bu iki yerleşmede yaşayan kişilerle yapılan görüşmelerde yerleşmelerin tarihlerinin Yavuz Sultan Selim ile İran Şahı Şah İsmail döneminde yaşanan Çaldıran savaşına dayandığı ileri sürülmektedir. Buna göre Şah İsmail'in baskısından Anadolu'ya sığınan Kürt aşiretinden Drejanlılar Şah İsmail'e karşı Yavuz Sultan Selim'in yanında savaşmıştır. Savaşın galibi olan Yavuz Sultan Selim, bu aşirete Anadolu'da diledikleri yerlere iskân hakkı tanımıştır. Aşiretin bir kısmı bu bölgeye yerleşmiştir. Çay Mahallesi ve Yeşilova Köyü sakinlerinin bu aşiretin günümüzdeki mensupları olduğu bilinmektedir.

3.3. Yerleşme Şekilleri

Meskenler ve bunların bir araya gelerek kümelenme şekilleri olarak ifade edilen yerleşme şekilleri aynı zamanda yerleşme biriminin nasıl kullanıldığını açıklamaktadır (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011). Yerleşme şekilleri kır ve şehir yerleşmeleri olarak iki grupta toplanmıştır (Göney, 1984; Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011).

3.3.1. Kır Yerleşmeleri

Şehir yerleşim alanları dışında kalan tarlalar, bağ-bahçeler, ormanlar, otlaklar, kırsal konutlar ve boş alanlar gibi arazi kullanım özellikleri bulunan yerler kır olarak

tanımlanmaktadır. Kırsal alanlardaki yerleşmelere de kır yerleşmeleri olarak incelenmektedir. Kır yerleşmeleri, ailelerin yerleşmelerde daimi veya geçici olarak konaklama durumlarına göre geçici veya devamlı yerleşmeler olarak iki grupta değerlendirilmektedir (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011).

3.3.1.1. Devamlı Kır Yerleşmeleri

Yerleşme alanlarında yıl boyu konaklamanın devam ettiği yerler devamlı kır yerleşmeleridir. Araştırma alanında devamlı konaklama alanları köy yerleşmeleridir.

3.3.1.1.1. Köy Yerleşmeleri

Çalışma sahasında 119 köy yerleşmesi mevcuttur. Bu yerleşmeler kuruluş yerlerine, yerleşme dokularına, alansal büyüklüklerine, yerleşmelerde ikamet eden nüfus sayılarına ve ekonomik fonksiyonlarına göre incelenmiştir.

3.3.1.1.1.1. Kuruluş Yerlerine Göre Köyler

Köylerin kuruluş yerlerinin seçiminde birçok belirleyici unsur bulunmaktadır. Alanın topografya özellikleri, iklim, su kaynaklarının yeterlilik durumu, güvenlik, ulaşım, ekonomik faaliyetler ve ulaşım şartları bu unsurların başta gelenleridir. Köy yerleşmeleri ova, plato yüzeyi, dağ eteği, yamaç, sırt, vadi ve tepelere kurulabilmektedir (Tanoğlu, 1969).

Araştırma alanında köylerin kuruluş yerleri incelendiğinde, yerleşmelerin plato alanı ile platoyu oluşturan akarsuların meydana getirdiği vadi içleri ve vadi tabanı düzlüklerine kurulduğu görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 19. Kuruluş Yerlerine Göre Köy Yerleşmeleri

Yamaç						Sırt		Vadi		Ova			
1	Ahatlar	25	Gemi	49	Sıragözü	73	Gökçesu	1	Alakaya	1	Kışlaköy	1	İğdir
2	Akgeçit	26	Gergen	50	Şehrimanlar	74	Gülükler	2	Aşağılıpınar	2	Köklüdere	2	Yeşilova
3	Akıncılar	27	Gölcük	51	Şenyurt	75	Hatıpköy	3	Çerçiler	3	Okluk		
4	Aksu	28	Güzelce	52	Şiringüney	76	Karacık	4	Çubukludere	4	Muratlı		
5	Alınören	29	Haliloba	53	Tatlıca	77	Kavacık	5	Doğanca	5	Gökçeçat		
6	Aşağıçobanözü	30	Hanözü	54	Tellikoz	78	Kavakköy	6	Kemerler	6	Kayaboğazı		
7	Aşağıkizören	31	Huruçören	55	Terke	79	Kıyan	7	Kovanlı	7	Palazlar		
8	Aşağıoba	32	İğdirkişla	56	Tokatlı	80	Okçular	8	Köklüyurt	8	Susuz		
9	Avlacık	33	İhsanlı	57	Toygaören	81	Samatlar	9	Özbel				
10	Avlağıçayırı	34	Karakaya	58	Tuzaklı	82	Sofçular	10	Saltuklu				
11	Bahçecik	35	Karcılar	59	Ulucak	83	Tavşanlı	11	Sümenler				
12	Balçıkhisar	36	Kayabaşı	60	Yukarıçobanözü	84	Uğur	12	Taşpınar				
13	Başköy	37	Kayaören	61	Yukarıgüney	85	Üçpınar	13	Belen				
14	Belkavak	38	Kızılören	62	Yukarıkizören	86	Yukarılıpınar	14	Çamaltı				
15	Buğdam	39	Kızılsaray	63	Yukarıtepe	87	Yukarıoba	15	Doruk				
16	Cevizli	40	Köseköy	64	Yukarıyazı	88	Aktaş						
17	Çavuşköy	41	Müslimler	65	Kirazlı	89	Çalköy						
18	Çaykaşı	42	Oycalı	66	Aşağıyazı	90	Güzlük						
19	Damla	43	Ömersin	67	Bektüre	91	Karacalar						
20	Dereçatı	44	Pelitören	68	Celepler	92	Kıyidibi						
21	Deretepe	45	Pınarören	69	Çukurpelit	93	Sarıhacı						
22	Ekinözü	46	Recepbey	70	Değirmençay	94	Yenice						
23	Erekli	47	Sarpun	71	Doğanpınar								
24	Eskiiğdir	48	Serdar	72	Fındıklı								

Kaynak: Arazi çalışmaları ve “Google Earth Pro” programından yararlanılarak üretilmiştir.

İlçede kurulmuş olan yerleşmelerden 2’si küçük bir ovayı andıran vadi tabanında kurulmuştur. Sırtlarda kurulan yerleşme sayısı 15, vadi içlerinde bulunan köy sayısı 8, yamaçlarda kurulan yerleşme sayısı ise 94 olarak belirlenmiştir (Fotoğraf 16-17-18-19). Buna göre yerleşmelerin büyük bölümünün yamaçlarda kurulu olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 16. Araştırma alanında az eğimli plato yamacında kurulan köy yerleşmesi örneği: Sıragözü

Fotoğraf 17. Araştırma alanında akarsuların oluşturduğu bir sırt üzerinde kurulan köy yerleşmesi örneği: Sümenler

Fotoğraf 18. Araştırma alanında vadi içine kurulmuş köy yerleşmesi örneği: Kışlaköy

Fotoğraf 19. Araç Çayı vadi tabanına kurulmuş olan ve kasaba özelliği göstermekle beraber idari olarak köy statüsü olan İğdir Köyü

3.3.1.1.2. Yükselti Basamaklarına Göre Köyler

Topografya şartları beşeri faaliyetler üzerinde temel belirleyicilerdendir. Ekonomik fonksiyonların gelişiminden hizmetlerin ulaştırılmasına kadar birçok parametre yükseltiden etkilenmektedir. Yükseltiye bağlı olarak değişen doğal ortam koşulları yerleşmelerin kurulum yerleri üzerinde etkili olmaktadır. Araştırma alanında yerleşmelerin 250 metre aralıklı yükselti basamaklarına göre dağılımı Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Araştırma Alanında Yükselti Basamaklarına Göre Köyler

400-500m	500-750m		750-1000m			1000-1250m		1250-1500m
Akgeçit	Akıncılar	Samatlar	Ahatlar	Gemi	Recepbey	Aksu	Kovanlı	Aktaş
Kayaboğazı	Aşağıçobanözü	Sarpun	Alakaya	Gergen	Şehrimanlar	Aşağıkizören	Muratlı	Doruk
Yeşilova	Balçıkhisar	Sofçular	Alınören	Gökçesu	Taşpınar	Avlacık	Okluk	Kemerler
	Cevizlik	Susuz	Aşağılıpınar	Gölcük	Tatlıca	Avlağışayırı	Ömersin	
	Çaykaşı	Şenyurt	Aşağıoba	Gülükler	Tellikoz	Bektüre	Palazköy	
	Değirmençay	Şiringüney	Aşağıyazı	Güzelve	Tokatlı	Belkavak	Pelitören	
	Dereçatı	Terke	Bahçecik	Haliloba	Tuzaklı	Celepler	Sarıhacı	
	Deretepe	Yenice	Başköy	Hanönü	Uğurköy	Çavuşköy	Serdar	
	Erekli	Yukarıgüney	Belen	Huruören	Ulucak	Çerçiler	Sıragözü	
	Gökçeçat		Boğdam	Karacalar	Üçpınar	Doğanpınar	Sümenler	
	İğdir		Çalköy	Karcılar	Yukarıçobanözü	Güzlük	Tavşanlı	
	İğdirkişla		Çamaltı	Kayaören	Yukarılıpınar	Hatıpköy	Toygören	
	İhsanlı		Çubukludere	Kızılören	Yukarıoba	Karacık	Yukarıkizören	
	Kayabaşı		Çukurpelit	Köklüdere	Yukarıyazı	Karakaya		
	Kışlaköy		Damla	Köklüyurt	Yurttepe	Kavacık		
	Kıyan		Doğanca	Köseköy		Kavakköy		
	Müslimler		Ekinözü	Okçular		Kıydibi		
	Oycalı		Eskiiğdir	Özbel		Kızılsaray		
	Saltuklu		Fındıklı	Pınarören		Kirazlı		

Çalışma sahasında 400-500 metre yükselti arasında 3 yerleşme bulunmaktadır (Fotoğraf 20). Bu yerleşmelerin toplam nüfusu 1.101 kişi olarak hesaplanmıştır. 500-750 metre yükselti arasında bulunan köy sayısı 28 olup bu yerleşmelerde 4.550 kişi ikamet etmektedir. 750-1000 metre yükseltide kurulu 53 yerleşmenin nüfusu 4.048’dir. 1000-1250 metreler arasında toplamda 2.668 kişinin yaşadığı 32 yerleşme bulunmaktadır. 1250-1500 metreler arasında bulunan 3 yerleşmede ise 138 kişi yaşamaktadır. Araştırma alanında kır yerleşme sayısının en fazla olduğu yükselti basamağı 53 köy yerleşmesi ile 750-1000 metreler arasındadır.

Ancak 500-750 metreler arasındaki 28 köyde 4.550 kişi yaşamaktadır. Buna göre kır nüfusunun daha fazla olduğu yükseltiler 500-750 metre aralığındadır.

Fotoğraf 20. Araştırma alanında en düşük rakımlı yerleşmelerden 135 nüfuslu Kayaboğazı Köyü

3.3.1.1.1.3. Yerleşme Dokularına Göre Köyler

Kır yerleşmeleri üzerinde toplu veya dağınık yerleşme dokularının ortaya çıkmasında tarımsal fonksiyonların rolü yüksektir. Ayrıca tarımsal nüfus yoğunluğu, arazinin engebe durumu ve suyun yeterlilik durumu gibi unsunlar yerleşme dokularını etkilemektedir. Türkiye’de kır yerleşmelerinin toplu, dağınık ve ara şekiller olarak sınıflandırılması Ali TANOĞLU’nun 1954 yılındaki makalesi ile başlamaktadır. Bu sınıflandırmayı coğrafyacılar kazandıran ise TANOĞLU’nun Paris Üniversitesinden hocası Albert Demangeon’dur (Yücel, 1995).

Araştırma alanında bulunan yerleşmeler bu kapsamda incelendiğinde; toplu yerleşme sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Dağınık yerleşmelerin yangın olmadığı saptanmıştır. Toplu yerleşme özelliğine sahip köy sayısı 82’dir. Gevşek dokulu yerleşme sayısı 30; dağınık dokulu yerleşme sayısı ise 7 olarak belirlenmiştir (Tablo 21).

Tablo 21. Araştırma Alanında Yerleşme Dokularına Göre Köyler

Toplu			Gevşek			Dağınık		
1	Ahatlar	42	Kayabaşı	1	Aşağıyazı	1	Aktaş	
2	Akgeçit	43	Kayaören	2	Bektüre	2	Çalköy	
3	Akıncılar	44	Kemerler	3	Belen	3	Güzlük	
4	Aksu	45	Kışlaköy	4	Celepler	4	Karacalar	
5	Alakaya	46	Kızılören	5	Çamaltı	5	Kıydibi	
6	Alınören	47	Kızılsaray	6	Çukurpelit	6	Sarıhacı	
7	Aşağıçobanözü	48	Kovanlı	7	Değirmençay	7	Yenice	
8	Aşağılıpınar	49	Köklüdere	8	Doğanpınar			
9	Aşağıkizören	50	Köklüyurt	9	Doruk			
10	Aşağıoba	51	Köseköy	10	Fındıklı			
11	Avlacık	52	Muratlı	11	Gökçeçat			
12	Avlağıçayırı	53	Müslimler	12	Gökçesu			
13	Bahçecik	54	Okluk	13	Gülükler			
14	Balçıkhisar	55	Oycalı	14	Hatıpköy			
15	Başköy	56	Ömersin	15	Karacık			
16	Belkavak	57	Özbel	16	Kavacık			
17	Buğdam	58	Pelitören	17	Kavakköy			
18	Cevizli	59	Pınarören	18	Kayaboğazı			
19	Çavuşköy	60	Recepbey	19	Kıyan			
20	Çaykaşı	61	Saltuklu	20	Kirazlı			
21	Çerçiler	62	Sarpun	21	Okçular			
22	Çubukludere	63	Serdar	22	Palazlar			
23	Damla	64	Sıragözü	23	Samatlar			
24	Dereçatı	65	Sümenler	24	Sofçular			
25	Deretepe	66	Şehrimanlar	25	Susuz			
26	Doğanca	67	Şenyurt	26	Tavşanlı			
27	Ekinözü	68	Şiringüney	27	Uğur			
28	Erekli	69	Taşpınar	28	Üçpınar			
29	Eskiğdir	70	Tatlıca	29	Yukarılıpınar			
30	Gemi	71	Tellikoz	30	Yukarıoba			
31	Gergen	72	Terke					
32	Gölcük	73	Tokatlı					
33	Güzelce	74	Toygaören					
34	Haliloba	75	Tuzaklı					
35	Hanözü	76	Ulucak					
36	Huruçören	77	Yeşilova					
37	İğdir	78	Yukarıçobanözü					
38	İğdirkişla	79	Yukarıgüney					
39	İhsanlı	80	Yukarıkizören					
40	Karakaya	81	Yukarıtepe					
41	Karcılar	82	Yukarıyazı					

Fotoğraf 21. Araştırma alanının güneybatısında toplu yerleşme özelliği gösteren Şehrimanlar Köyü

3.3.1.1.1.4. Yüzölçümü Büyüklüklerine Göre Köyler

Araştırma alanında Fındıklı-Gölcük-Yukarıoba, Güzlük-Karacık-Köklüdere ve Ahatlar-Güzelce-Kızılören köylerinin sınırları tam anlamıyla tespit edilememiştir. Bu nedenle yüzölçümü ve yoğunluk verileri grup olarak verilmiştir. Ayrıca Araç ilçe sınırları ile köy sınırları tam olarak çakışmamaktadır. Komşu ilçelere bağlı köylerin Araç ilçe sınırları içerisinde topraklarının bulunması yerleşme alanları ile ilçe yüzölçümü arasında farkın ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Çalışma sahasında köylerin yüzölçümü büyüklüklerine göre incelendiğinde en büyük alana sahip olan yerleşme 37.66 km² ile Ulucak'tır. Susuz Köyü ise 29.11 km²'lik yüzölçümü ile ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada bulunan Yukarılıpınar köyü 28.8 km²'lik bir alana sahiptir. En küçük alana sahip olan yerleşme 1.36 km² ile Aşağıoba'dır (Tablo 22).

Tablo 22. Araştırma Alanında Yüzölçümü Büyüklüklerine Göre Köyler (2018)

Sıra No	Yerleşmeler	Alan (km ²)	Nüfus	Aritmetik Nüfus Yoğunluğu (Kişi/Km ²)	Sıra No	Yerleşmeler	Alan (km ²)	Nüfus	Aritmetik Nüfus Yoğunluğu (Kişi/Km ²)
1	Ulucak	37,66	50	1,3	41	Gökçesu	11,92	44	3,7
2	Susuz	29,11	212	7,3	42	Okluk	11,82	70	5,9
3	Yukarılıpınar	28,8	123	4,3	43	Kışlaköy	11,81	110	9,3
4	Karakaya	27,27	122	4,5	44	Toygaören	11,73	70	6
5	Çaykaşı	26,81	146	5,4	45	Yukarıyazı	11,37	53	4,7
6	Aksu	25,14	58	2,3	46	Hanözü	11,26	119	10,6
7	Çubukludere	24,4	91	3,7	47	Okçular	11,24	77	6,8
8	Tatlıca	24,33	115	4,7	48	Kavacık	11,15	34	3
9	Serdar	23,04	172	7,5	49	Boğdam	10,98	73	6,6
10	Kavakköy	23,03	83	3,6	50	Şiringüney	10,7	73	6,8
11	Başköy	22,66	120	5,3	51	Çamaltı	9,99	55	5,5
12	Bahçecik	22,03	161	7,3	52	Dereçatı	9,68	158	16,3
13	Aktaş	21,75	73	3,4	53	Terke	9,31	189	20,3
14	Tavşanlı	21,54	105	4,9	54	Damla	9,25	79	8,5
15	Aşağılıpınar	21,38	54	2,5	55	Çukurpelit	9,22	95	10,3
16	Avlacık	20,85	87	4,2	56	Taşpınar	9,04	52	5,8
17	Alınören	20,73	116	5,6	57	Doğanca	8,98	30	3,3
18	Sıragözü	20,14	111	5,5	58	Kıyıdibi	8,76	64	7,3
19	Çavuş köy	19,84	107	5,4	59	Akgeçit	8,33	140	16,8
20	Oycalı	18,8	163	8,7	60	Tuzaklı	8,09	59	7,3
21	Bektüre	18,71	166	8,9	61	Sofçular	8,08	114	14,1
22	Belkavak	18,69	125	6,7	62	Celepler	8,03	92	11,5
23	Kızılsaray	18,18	81	4,5	63	Kayabaşı	8	85	10,6
24	Pelitören	17,67	58	3,3	64	Tellikoz	7,77	88	11,3
25	Alakaya	17,13	66	3,9	65	Ömersin	7,58	54	7,1
26	Sarpun	16,35	166	10,2	66	Cevizlik	7,5	92	12,3
27	Yukarıkizören	16,17	21	1,3	67	Gökçeçat	7,4	99	13,4
28	Çalköy	16,06	67	4,2	68	Müslimler	7,38	110	14,9
29	Yukarıçobanözü	15,87	57	3,6	69	Muratlı	7,24	57	7,9
30	İhsanlı	15,17	77	5,1	70	Deretepe	7,12	154	21,6
31	Palazlar	14,88	101	6,8	71	Kovanlı	6,98	139	19,9
32	Karacalar	14,56	111	7,6	72	Avlağışayırı	6,91	105	15,2
33	Akıncılar	14,46	155	10,7	73	Aşağıçobanözü	6,87	124	18
34	Kirazlı	14,22	80	5,6	74	Kıyan	6,69	125	18,7
35	Kayaören	13,95	29	2,1	75	Uğur Köy	6,66	72	10,8
36	Aşağıkizören	13,52	51	3,8	76	İğdirkişla	6,66	62	9,3
37	Recepbey	13,45	66	4,9	77	Yenice	6,59	130	19,7
38	Çerçiler Köy	13,44	29	2,2	78	Yurttepe	6,58	57	8,7
39	Hatipköy	13,12	89	6,8	79	İğdir	6,56	1421	216,5
40	Gemi	12,51	66	5,3	80	Karcılar	6,28	103	16,4

Tablo 22. Devam

Sıra No	Yerleşmeler	Alan (km2)	Nüfus	Aritmetik Nüfus Yoğunluğu (Kişi/Km2)
81	Doğanpınar	6,12	28	4,6
82	Balçıkhisar	5,85	198	33,8
83	Yukarıgüney	5,68	106	18,7
84	Pınarören	5,54	117	21,1
85	Saltuklu	5,29	73	13,8
86	Köklüyurt	5,16	77	14,9
87	Sarıhacı	5,15	60	11,7
88	Sümenler	4,9	44	9
89	Aşağıyazı	4,9	47	9,6
90	Şenyurt	4,78	29	6,1
91	Ekinözü	4,76	64	13,5
92	Huruçören	4,49	100	22,3
93	Gütlükler	4,44	102	23
94	Şehrimanlar	4,1	69	16,8
95	Eskiiğdir	4,05	71	17,5
96	Samatlar	4	76	19
97	Doruk	3,91	31	7,9
98	Tokatlı	3,74	80	21,4
99	Köseköy	3,67	168	45,8
100	Gergen	3,63	83	22,9
101	Erekli	3,5	66	18,9
102	Kayaboğazı	3,48	135	38,8
103	Kemerler	3,3	34	10,3
104	Özbel	3,12	52	16,7
105	Belen	2,95	79	26,8
106	Yeşilova	2,85	826	289,6
107	Haliloba	2,67	30	11,2
108	Üçpınar	2,49	22	8,9
109	Değirmençay	1,75	20	11,4
110	Aşağıoba	1,36	63	46,4
111	Fındıklı Gölcük Yukarıoba	31,05	145	4,7
112	Güzlük Karacık Köklüdere	53,21	279	5,2
113	Ahatlar Güzelce Kızılören	37,7	181	4,8

TÜİK, 2019.

3.3.1.1.1.5. Nüfus Büyüklüğüne Göre Köyler

Araştırma alanında yer alan köy yerleşmelerinin nüfuslarına göre sıralanışı ‘‘Tablo 23’’de verilmiştir.

Tablo 23. Araştırma Alanında Nüfus Büyüklüğüne Göre Köyler

Sıra	Köy Yerleşmeleri	2018	Sıra	Köy Yerleşmeleri	2018	Sıra	Köy Yerleşmeleri	2018
1	İğdir	1421	41	Gülükler	102	81	Recepbey	66
2	Yeşilova	826	42	Palazlar	101	82	Yukarıoba	65
3	Susuz	212	43	Huruçören	100	83	Ekinözü	64
4	Balçıkhisar	198	44	Gökçeçat	99	84	Kıydibi	64
5	Terke	189	45	Çukurpelit	95	85	Aşağıoba	63
6	Serdar	172	46	Güzlük	95	86	İğdirkişla	62
7	Köseköy	168	47	Celepler	92	87	Sarıhacı	60
8	Bektüre	166	48	Cevizlik	92	88	Tuzaklı	59
9	Sarpun	166	49	Çubukludere	91	89	Aksu	58
10	Oycalı	163	50	Hatipköy	89	90	Pelitören	58
11	Bahçecik	161	51	Tellikoz	88	91	Muratlı	57
12	Dereçatı	158	52	Avlacık	87	92	Yukarıçobanözü	57
13	Akıncılar	155	53	Kayabaşı	85	93	Yurtepe	57
14	Deretepe	154	54	Gergen	83	94	Çamaltı	55
15	Köklüdere	150	55	Kavakköy	83	95	Aşağıılıpınar	54
16	Çaykaşı	146	56	Kızılsaray	81	96	Ömersin	54
17	Akgeçit	140	57	Kirazlı	80	97	Yukarıyazı	53
18	Kovanlı	139	58	Tokatlı	80	98	Özbel	52
19	Kayaboğazı	135	59	Belen	79	99	Taşpınar	52
20	Yenice	130	60	Damla	79	100	Aşağıkizören	51
21	Belkavak	125	61	Ahatlar	78	101	Ulucak	50
22	Kıyan	125	62	İhsanlı	77	102	Aşağıyazı	47
23	Aşağıçobanözü	124	63	Köklüyurt	77	103	Fındıklı	44
24	Yukarıılıpınar	123	64	Okçular	77	104	Gökçesu	44
25	Karakaya	122	65	Samatlar	76	105	Sümenler	44
26	Başköy	120	66	Aktaş	73	106	Gölcük	36
27	Hanözü	119	67	Boğdam	73	107	Güzelce	34
28	Pınarören	117	68	Saltuklu	73	108	Kavacık	34
29	Alınören	116	69	Şiringüney	73	109	Kemerler	34
30	Tatlıca	115	70	Uğur Köy	72	110	Doruk	31
31	Sofçular	114	71	Eskiiğdir	71	111	Doğanca	30
32	Karacalar	111	72	Okluk	70	112	Haliloba	30
33	Sıragözü	111	73	Toygaören	70	113	Çerçiler Köy	29
34	Kışlaköy	110	74	Kızılören	69	114	Kayaören	29
35	Müslimler	110	75	Şehrimanlar	69	115	Şenyurt	29
36	Çavuş köy	107	76	Çalköy	67	116	Doğanpınar	28
37	Yukarıgüney	106	77	Alakaya	66	117	Üçpınar	22
38	Avlağışayırı	105	78	Erekli	66	118	Yukarıkizören	21
39	Tavşanlı	105	79	Gemi	66	119	Değirmençay	20
40	Karcılar	103	80	Karacık	66	Toplam: 12444		

Kaynak: ADNKS verilerinden üretilmiştir /Erişim Tarihi: 13.03.2019.

Araştırma alanında nüfusun köy yerleşmelerine dağılışı incelendiğinde önceki yıllarda belde statüsü olan Karabük-Kastamonu yolu üzerinde kurulmuş, günümüzde köy yerleşmeleri arasında yer alan İğdir yerleşmesinin nüfusu göze çarpmaktadır. 2018 ADNKS verilerine göre 1421 kişinin ikamet ettiği bu yerleşme nüfus sayısı açısından en büyük köy yerleşmesidir. Araç Çayı vadisi taban düzlükleri üzerinde yer alan Yeşilova köyü 826 nüfusludur. İğdir gibi Karabük-Kastamonu yolu üzerinde kurulmuş olan Yeşilova bu nüfusu ile en büyük ikinci yerleşmeyi oluşturmaktadır. Değirmençay 20, Yukarıkizören 21 ve Üçpınar 22 kişiden oluşan toplam nüfusu ile alanın en az nüfuslu köy yerleşmelerini oluşturmaktadır (Tablo 23).

3.3.1.2. Geçici Kır Yerleşmeleri

Araştırma alanında geçici kır yerleşme örneklerinden yayla yerleşmeleri yaygındır. Bağ-bahçe evleri gibi geçici kır yerleşmelerine rastlanılmamıştır. Yayla yerleşmeleri çalışma sahasının güney bölümünde yoğunlaşmıştır. Bu bölümde yükseltinin arttığı orman içi açıklıklara yayla yerleşmeleri kurulmaktadır. Arazi çalışmaları sırasında geçici mesken olarak kullanılan çadırlara rastlanılmamıştır. Yerleşmelerdeki meskenler daimi olarak inşa edilmiştir.

3.3.1.2.1. Yayla Yerleşmeleri

Araştırma alanındaki yayla yerleşmelerinde ekonomik faaliyetler büyük ölçüde hayvancılığa dayanmaktadır. İlkbahar sonu ve yaz aylarında insanlar hayvanlarını otlatmak için buldukları konuma göre daha yüksekte olan mera alanlarına ve dağların yüksek kesimlerindeki açıklıklara bir veya iki mevsim süresinde geçici olarak yerleşmektedir.

Araştırma alanının önemli yayla yerleşmeleri Başköy Yaylası, Fındıklı Yaylası, İkiornaz Yaylası, Kirazlı Yaylası, Munay Yaylası, Sıragözü Yaylası, Büyük Yayla (Fotoğraf 22), Soğucova Yaylası ve Susuz Yaylası'dır.

Çalışma sahasındaki yaylalarda hayvancılık faaliyetleri yapılmakla beraber tarımsal faaliyetlerin önemini kaybettiği halkın daha ziyade rekreasyon amaçlı kullandığı saptanmıştır. Yerleşmeler toplu dokulu özellik göstermektedir. Özellikle Susuz Yaylası, yayla yerleşmesi özelliğini kaybedip köy yerleşmesi özelliği kazanmıştır (Fotoğraf 23).

Fotoğraf 22. Araştırma alanında Büyük Yayla'nın güney yönünden görünümü

Fotoğraf 23. Araştırma alanında en önemli yaylası olan Susuz Yaylası'nın kuzey yönünden görünümü

3.3.2. Kasaba Yerleşmesi

Kasabalar, coğrafi anlamda şehir ile köy arasında bir geçiş yerleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Fonksiyonel özellikleri itibarıyla köy yerleşmelerine göre daha gelişmiş ancak şehir yerleşmelerine kıyasla gelişimini tamamlayamamış yerleşmeler kasaba olarak tanımlanmaktadır (Özçağlar, 1997).

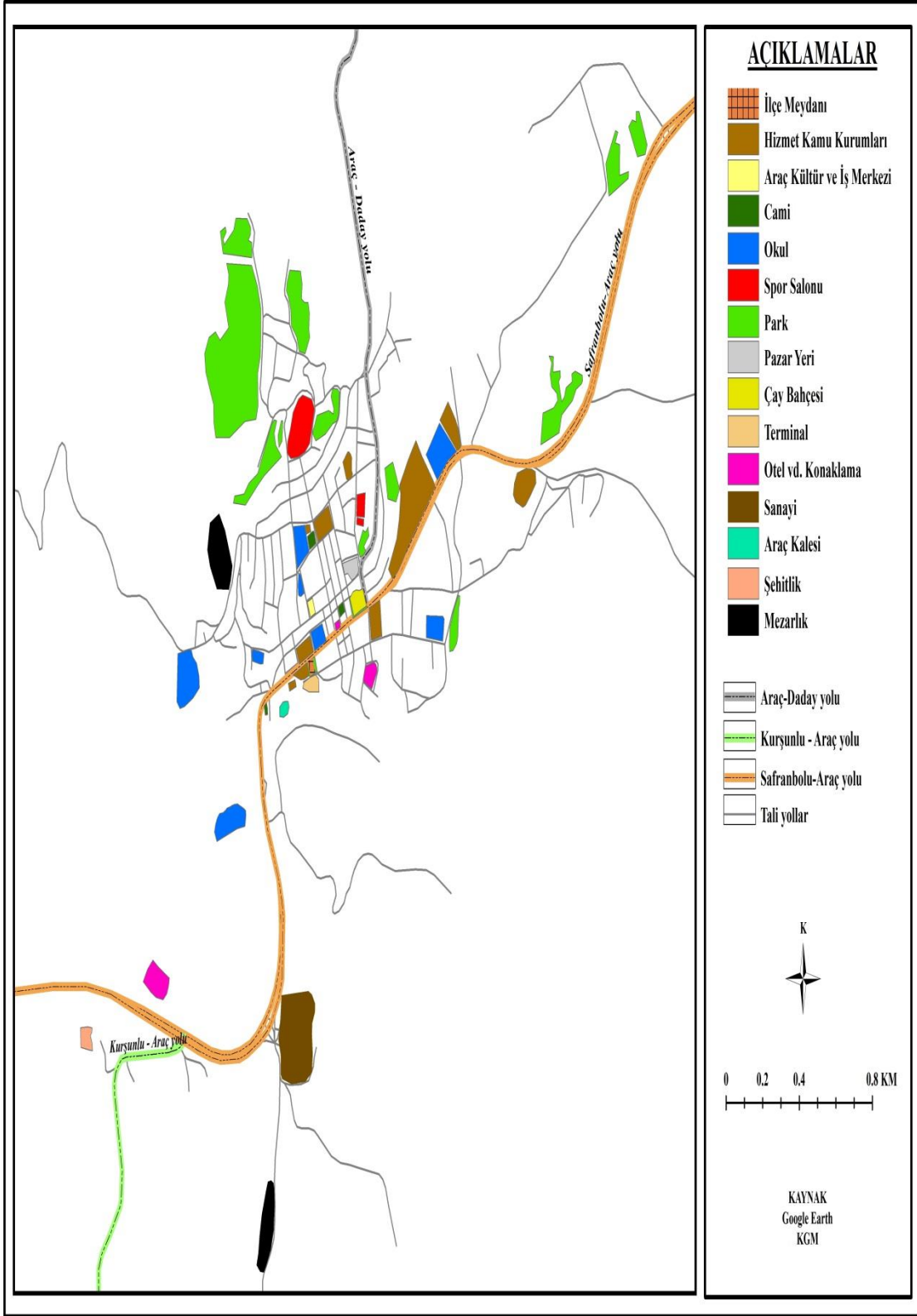
3.3.2.1. Araç Kasabası

Yerleşme coğrafyası açısından değerlendirildiğinde Araç yerleşmesi üzerinde tarımsal fonksiyonların etkisi görülmektedir. Şehirsel fonksiyonların gelişim göstermesine karşın tam anlamıyla şehir özelliği kazanamadığı görülmektedir. Bu nedenle kasaba yerleşmesi olarak tanımlanmasının uygun olduğu düşünülmektedir.

Fotoğraf 24. Araç yerleşmesinin batı yönünden görünümü

Araç ilçe merkezinin Google Earth yardımıyla oluşturulan arazi kullanım haritasına göre yerleşmelerin büyük bir kısmı Araç Çayı'nın kuzey kesiminde yer aldığı görülmektedir (Harita 11). Yeni yerleşim alanları kuzey ve doğu yönünde gelişim göstermektedir. İş merkezlerinin merkez mahallelerde yoğunlaştığı görülmektedir.

Harita 11. Araç Kasabasının Arazi Kullanımı Haritası

3.4. Meskenler

Mesken (ev) ve eklentileri yerleşmenin çekirdeğini meydana getirmektedir (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2011). İnsanları soğuk, sıcak, yağmur, kar gibi hava etkisine ve hayvan ve diğer insanlardan gelebilecek tehlikelere karşı can ve malı emniyete almak, doğal ya da yapay az çok kapalı bir sığınakta yemek, dinlenmek ve özellikle uyumak amacıyla inşa edilen yapılar mesken olarak adlandırılmaktadır (Tanoğlu, 1969). Doğal ortam özelliklerinin inşa edilen meskenler üzerinde yapı ve inşasında kullanılan malzemeler yönünden etkisi kırsal yerleşmelerde oldukça belirgindir (Doğanay, 2014).

3.4.1. Kır Meskenleri

Araştırma alanında kır meskenleri inşa edildikleri yapı malzemelerine göre incelendiğinde geleneksel mimaride yapılmış evlerin yanı sıra yakın dönemde yapılanlar betonarme olarak inşa edilmektedir (Fotoğraf 25).

Fotoğraf 25. Susuz Yaylası'nda modern bir betonarme yapılı bir konut

Meskenlerde ahşap malzemenin kullanılması evlerin kat sayısı ve şekilleri üzerinde etkili olmaktadır. Ahşap malzemeye kolay şekil verilmesinin yanında dayanıklı olması meskenlerin kat sayısını arttırmaktadır (Özdemir, 2000). Çalışma sahasındaki geleneksel meskenler yakın çevrede kolayca ulaşılabilen ağaç ve taşın bir arada kullanıldığı yapı tarzıdır. Bu konutlarda karkas yapıyı ağaçlardan elde edilen

ürünler oluşturmaktadır. Karkas yapının ara bölümleri taşlar ile doldurulmaktadır. Çatı bölümü ahşap malzeme ile genellikle yıldız çatı biçiminde inşa edilerek oluklu kiremitlerle kaplanmaktadır. Bu meskenler genellikle iki katlı olarak inşa edilmektedir (Fotoğraf 26-27).

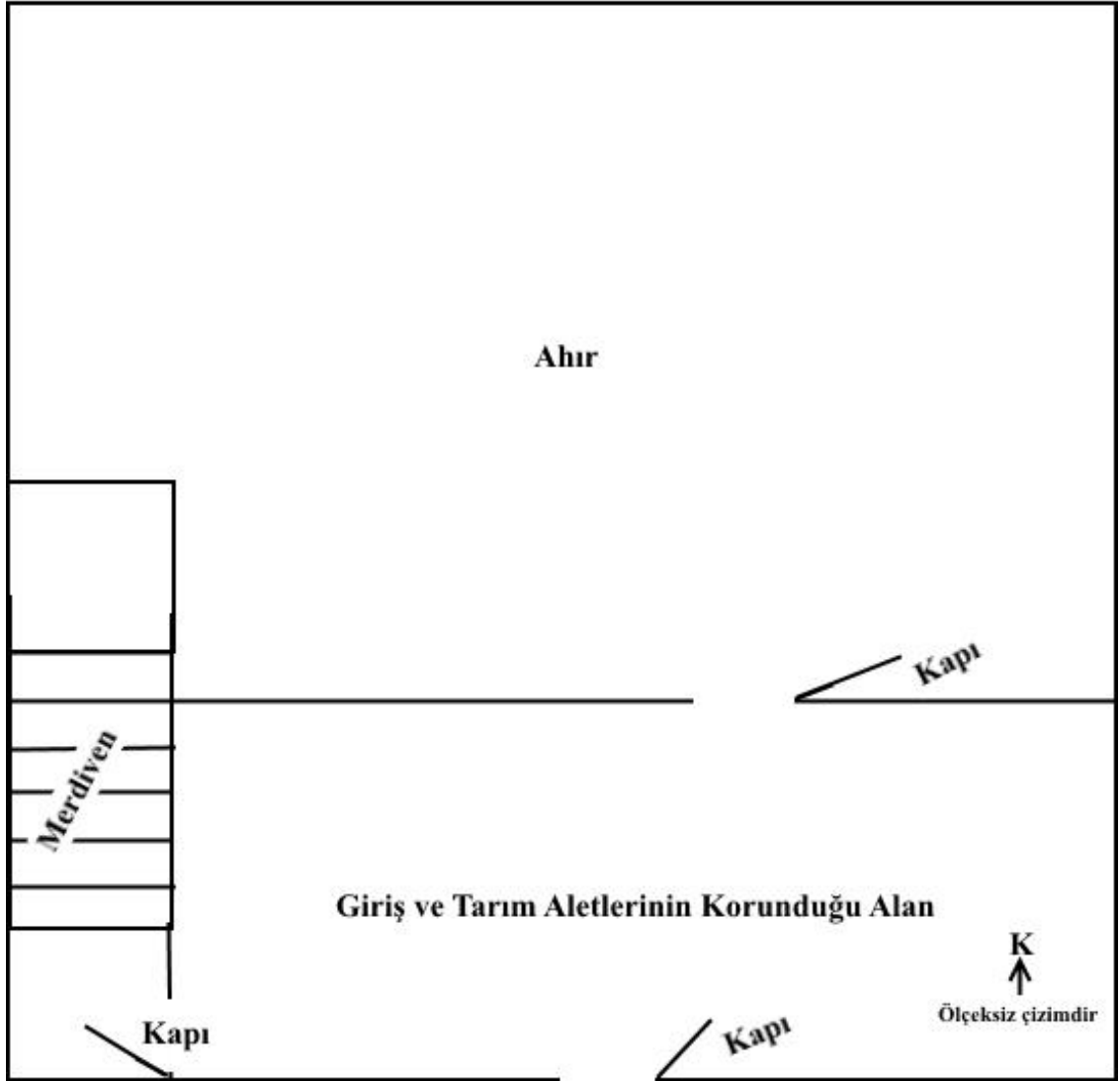

Fotoğraf 26. Tatlıca Köyü'nde geleneksel yapı tarzını taşıyan bir köy konutu

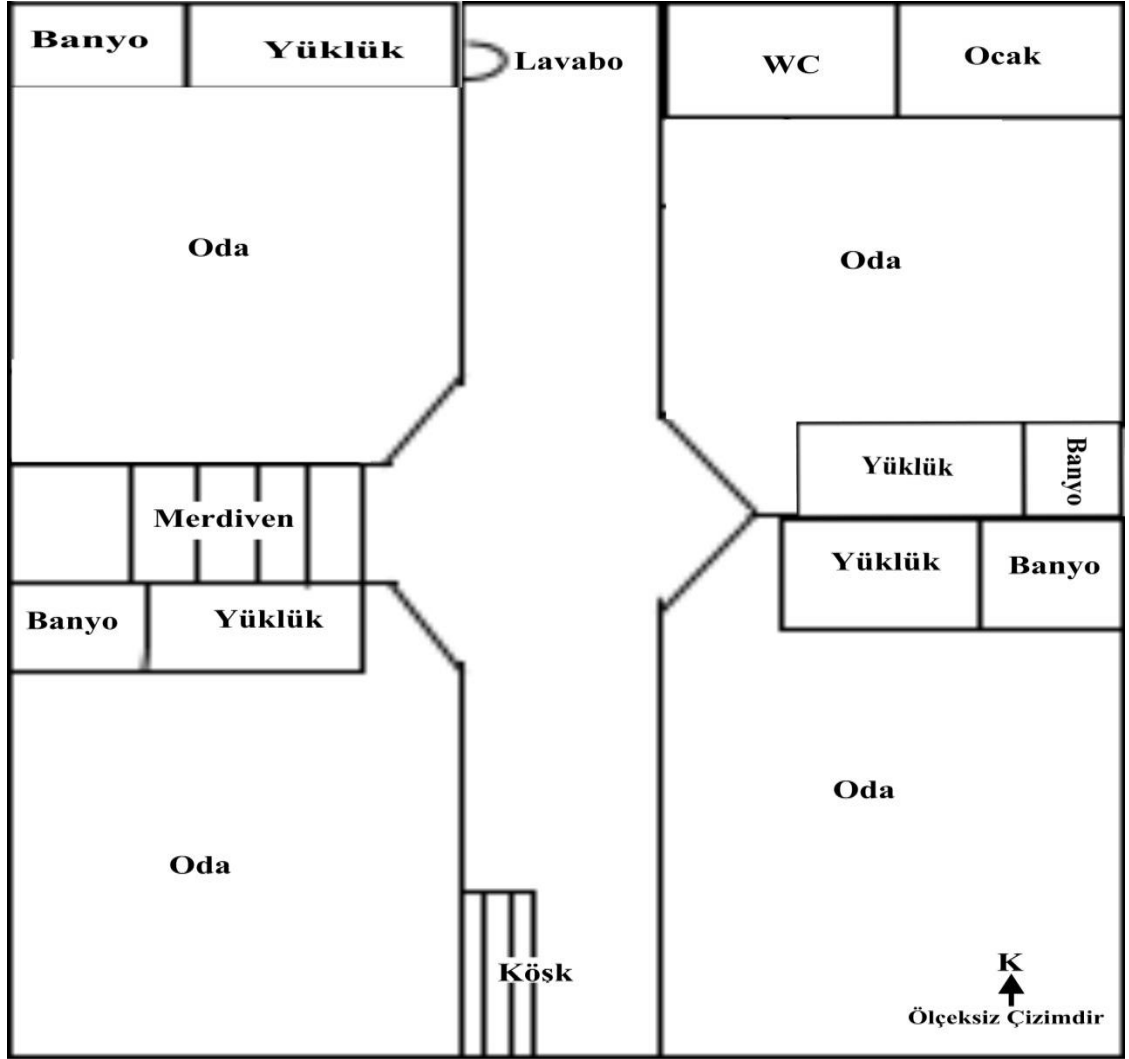

Fotoğraf 27. Tatlıca Köyü'nde tahribattan sonra modern malzeme ile onarılan geleneksel köy meskeni

Giriş katı tarımsal ekipmanların muhafaza edildiği ve aileye ait hayvanların barınma yeri olarak kullanılmaktadır. Girişten merdiven ile üst kata çıkılmaktadır. Bu kat ailenin yaşam alanı olup geniş ailelerin barınmalarına uygun olarak tasarlanmaktadır. Merdiven kısmı dahil edildiğinde mesken içinde boydan boya uzanan bir T harfini andıran boşluk bulunmakta olup dört oda olarak inşa edilmektedir. Orta bölümde bulunan boşluğun bir ucunda wc ve lavabo bulunurken diğer ucunda ahşaptan yapılmış sedir olarak ifade edilen bir oturma alanı mevcut olup köşk olarak isimlendirilmektedir. Dört odanın her birinde yüklük ve banyo alanları bulunmakta ve bu odaların her birinde bir ailenin konaklamasına uygun olarak inşa edilmektedir (Şekil 18-19).

Şekil 18. Araştırma alanında geleneksel mimariye uygun olarak inşa edilen bir meskenin giriş katına ait ölçeksiz çizim

Şekil 19. Araştırma alanında geleneksel mimariye uygun olarak inşa edilen bir meskenin yaşam katına ait ölçeksiz çizim

3.4.2. Kasaba Meskenleri

Araç'ta meskenleri yerleşme alanının merkez bölümü, Çay Mahallesi ve yeni yerleşim alanları olarak üç grupta değerlendirmek gerekmektedir. Yerleşme alanının lokasyon özellikleri gereği yarı nemli iklim özelliği göstermesi, 500 mm'nin üzerinde yağış alması ve kar yağışlarının olması meskenlerin çatılı olarak inşa edilmesini zorunlu kılmaktadır. İnşa edilen meskenlerde çatı kaplama malzemesi olarak, kiremit, petrol ürünleri olan Shingle, Onduline gibi isimlerle anılan örtü malzemeleri ile oluklu levhalar en çok tercih edilen kaplama malzemeleridir.

Araç'ı Karabük ve Kastamonu'ya bağlayan karayolu kenarında yerleşme alanının merkezini oluşturan bölümde yapılmış olan meskenler iki ve üç katlı olarak inşa

edilmiştir. Bu meskenlerin bazıları geleneksel mimari özelliği gösterirken diğerleri ise betonarme olarak yapılmıştır. Her iki yapı türü yan yana bitişik vaziyette bulunmaktadır (Fotoğraf 28).

Fotoğraf 28. Araç Merkez’de geleneksel ve modern evler

İlçe merkezinin batı bölümünde vadi yamacında kurulu olan Çay Mahallesiinde inşa edilmiş olan evler yarı köy yarı kasaba havasını taşımaktadır. Bu mahallede ki evler genellikle bir ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Eski tarihli yapılar daha çok ahşap karkas arası taş dolgulu olarak yapılmıştır. Yeni yapılan meskenler genel olarak betonarme ve iki kattan oluşmaktadır. Bu mahallede belediye kentsel dönüşüm yapmak amacıyla mahalle halkına sanayi sitesinin güneyinde Yenice köyü yolu üzerinde toplu konutlar yapmıştır. Mahalle halkının bir bölümü bu konutlara taşınmakla beraber bir bölümü ise her iki alanı da kullanmaya devam etmektedir. Bu nedenle mahallede yapılması planlanan düzenleme tamamlanamamıştır.

Araç’ta yerleşmenin alansal genişlemesi ilçe merkezinin kuzeyi ve doğusuna doğru ilerlemektedir. Yeni yaşam alanlarında meskenler betonarme olarak çok katlı inşa edilmektedir (Fotoğraf 29). Birbirlerine göre konumları açısından değerlendirildiğinde bitişik yapıli sistem yaygın olmakla beraber bahçeli site tarzı da mevcuttur.

Fotoğraf 29. Araç yerleşmesinin kuzeye doğru genişlediği alanda çok katlı olarak inşa edilmekte olan mesken örneği

3.5. Yerleşme Alanlarının Yerleşmeye Uygunlukları Açısından Değerlendirilmesi

Yerleşime uygunluk analizi; ana faktör, faktör, alt faktörlerin belirlenmesi ve farklı disiplinlerdeki uzmanlar tarafından bunlara uygunluk ve ağırlık atanması sürecini kapsamaktadır. Araştırma alanının coğrafi yapısına ilişkin veri tabanı coğrafi bilgi sistemleri temelinde oluşturularak farklı süreçlerde kullanılmak üzere düzenlenmektedir (Çavuş, 2014).

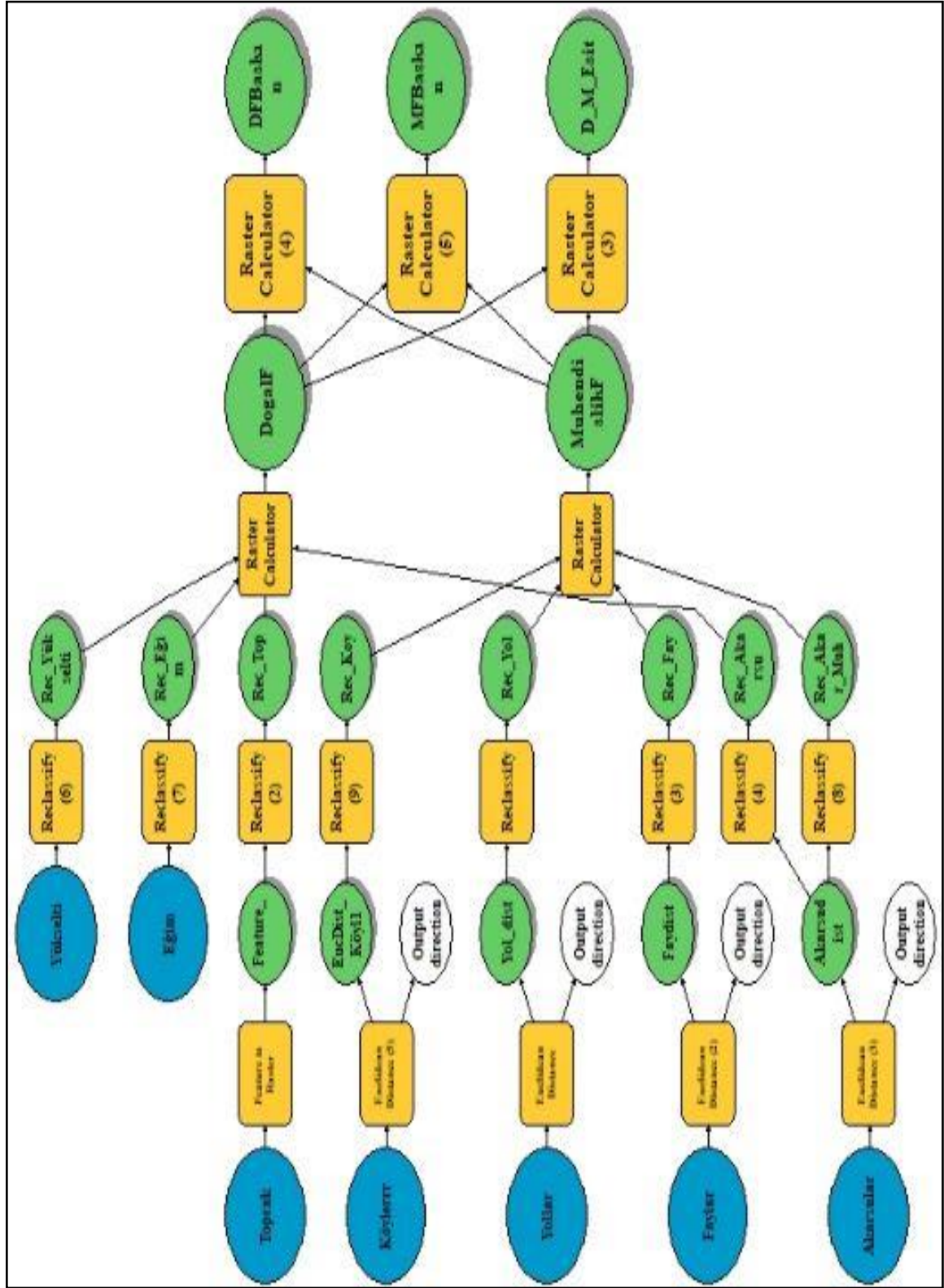
Yerleşme alanlarının uygunluk analizlerine göre elde edilen veriler sayesinde gelecekte yerleşmelerin gelişme yönlerinin belirlenmesi ve yer seçimleri açısından önemlidir.

Uygunluk analizinde topografya faktörlerinden yükselti, eğim ve bakı faktörleri değerlendirilmeye alınmıştır. Eğim ve yükseltinin fazla olduğu alanlar uygunluk derecesini düşürürken eğim ve yükseltinin azaldığı kesimler uygunluk derecesini yükseltmektedir. Bakı faktöründe güneyli bakılar yerleşmeye daha uygun alanları oluşturmaktadır.

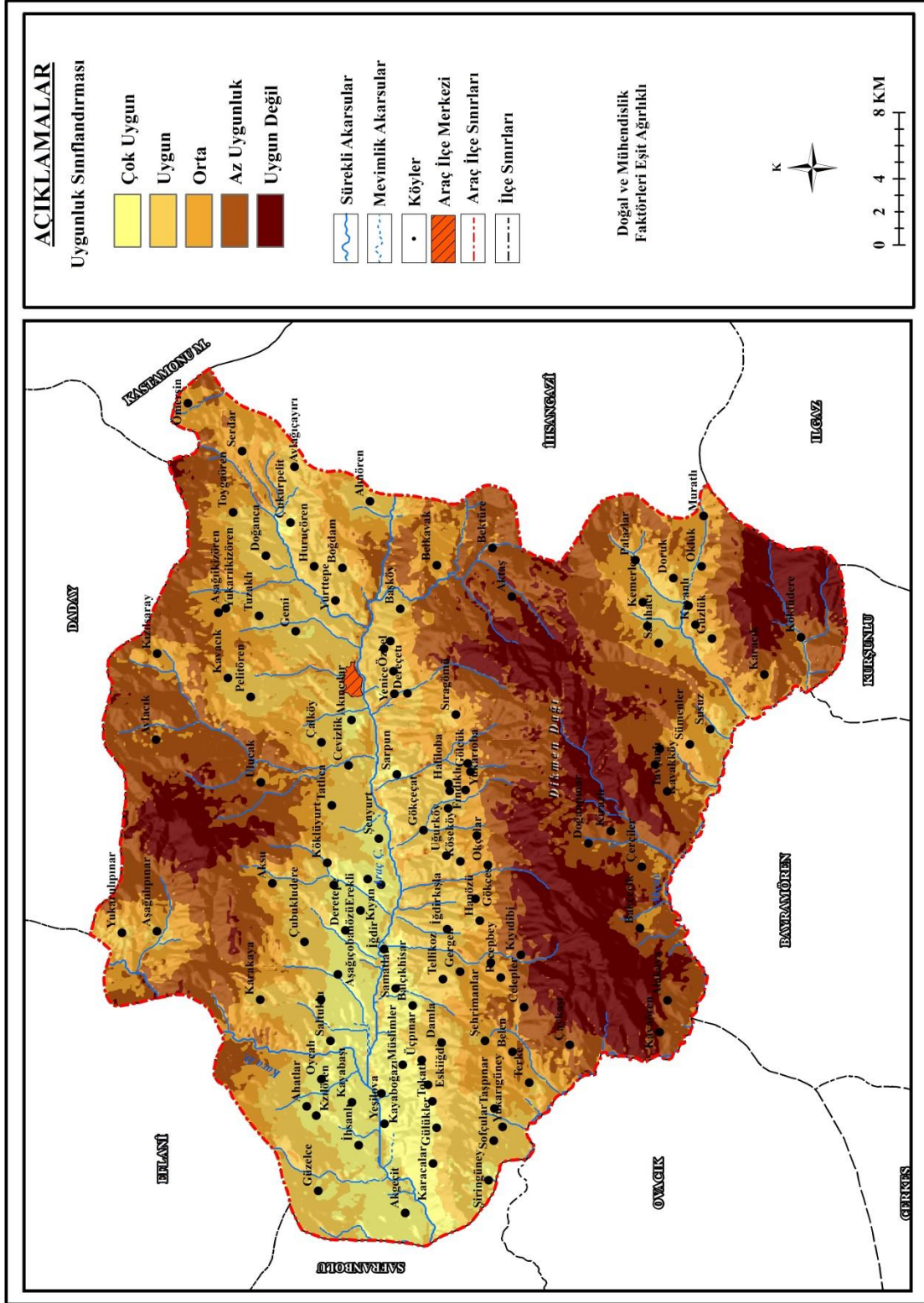
Jeolojik ve toprak özelliklerine göre metamorfik alanlar yerleşmeye daha uygun alanlar olarak değerlendirilmiştir. Kuvaterner depoları ve üzerinde oluşan alüvyal ve kolüvyal toprak yüzeyleri olumsuz yerleşme ortamlarını oluşturmaktadır.

Yerleşme alanlarının su kaynaklarına yakın olması pozitif bir etki olarak değerlendirilirken su kaynaklarına uzak olan bölgeler yerleşmeye uygunluk durumu negatif olarak kabul edilmektedir.

Yollara ve faylara göre konumları değerlendirilmeye tabi tutulmuş olup, yollara yakınlık faylara ise uzaklık yerleşme kurulumuna pozitif etki olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen tüm veriler ışığında kartografik verinin oluşumunda kullanılan ağ Şekil 20’de sunulmuştur. Bu yöntemle oluşturulan örnek yerleşim alanı uygunluk alanlarının kartografik verisi “Harita 12”de verilmiştir. Araştırma alanında yerleşmeye en uygun alanlar Şenyurt Köyü’nden itibaren Araç Çayı’nın kuzey kesimi boyunca Karabük il sınırına kadar olan sahadır. Bu yerler Kurter (1982) tarafından platoluk alan olarak tanımlanan saha içerisinde yer almaktadır. Bu hattan itibaren kuzeye ve doğuya doğru gidildikçe uygunluk seviyesi düşmektedir. Akçay vadisinde kalan bölüm de yerleşmeye uygun alanlar oldukça sınırlıdır. Buna rağmen çok sayıda yerleşim alanı bulunmaktadır. Bu kesim daha çok orman alanı olarak kısmen de mera alanı olarak değerlendirilmeye daha uygundur.

Şekil 20. Çok kriterli karar vermede izlenen yol ağı

Harita 12. Çok Kriterli Karar Verme Yöntemine Göre Oluşturulan Yerleşme Uygunluk Alanı Haritası

IV. BÖLÜM

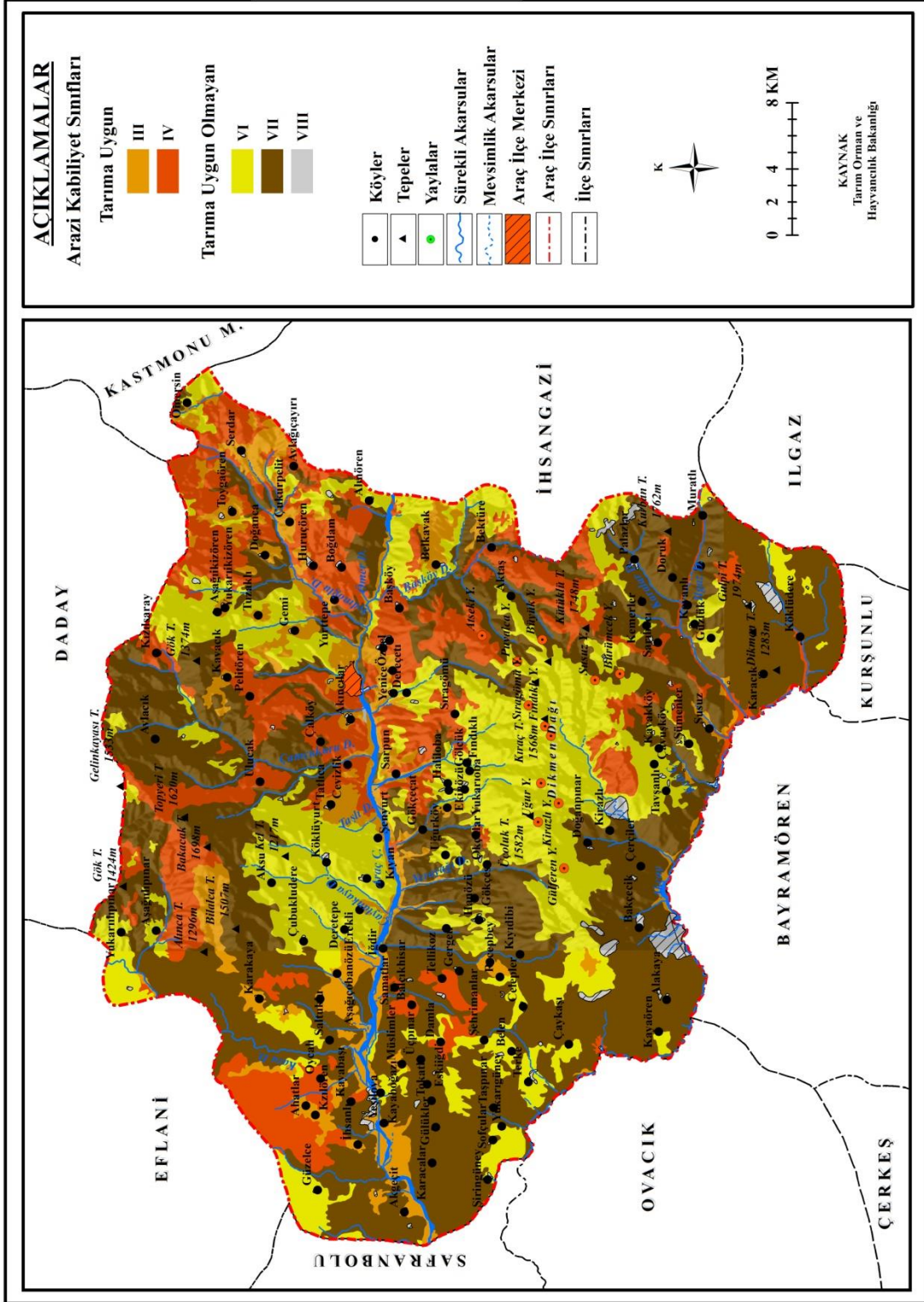
ARAZİ KULLANIM KABİLİYET SINIFLARI

4.1. Arazi Kabiliyet Sınıfları

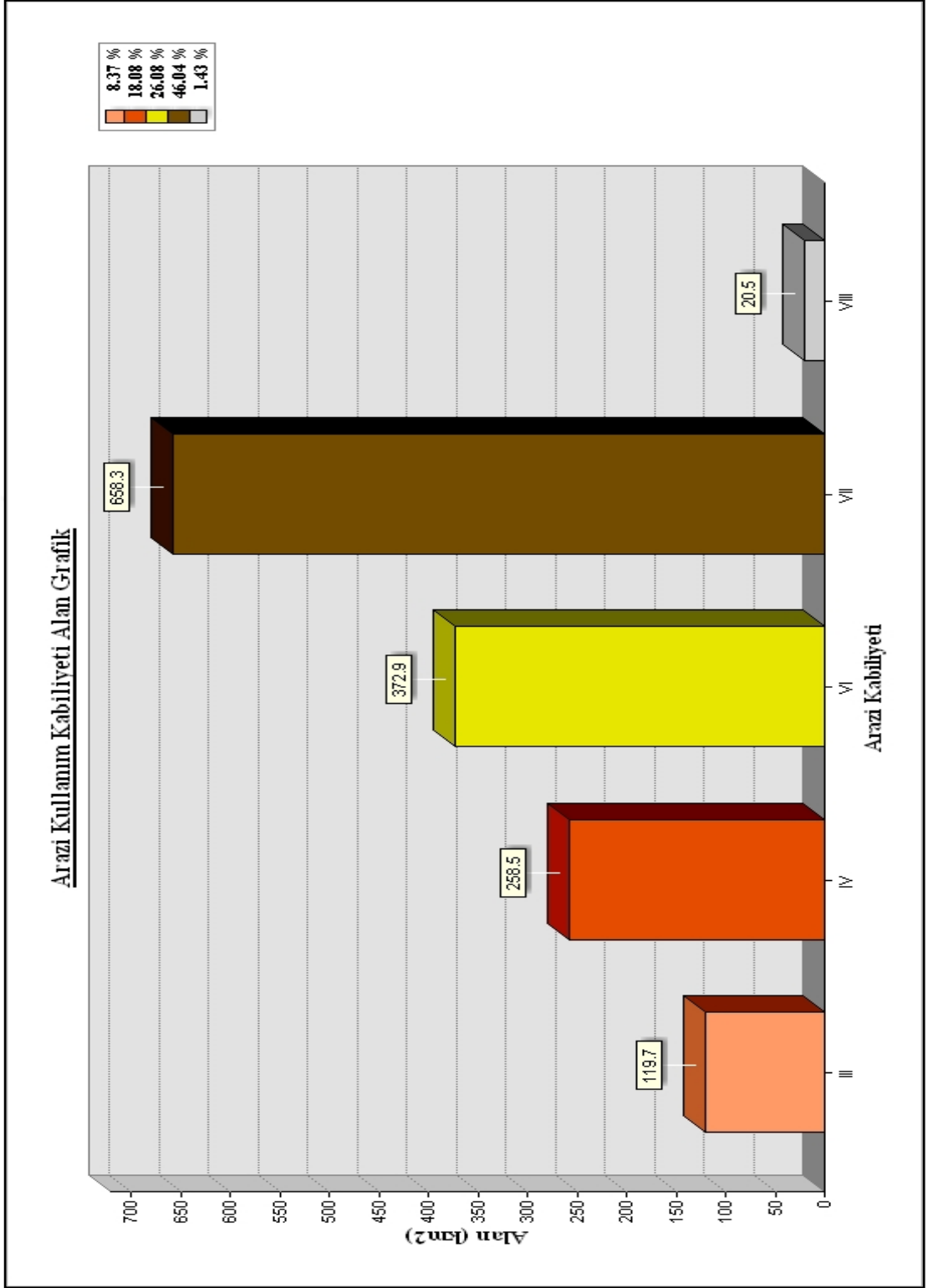
Araştırma alanının arazi durumu Atalay ve Gökçe Gündüzoğlu (2015)'e göre değerlendirilmiştir. Buna göre çalışma sahasında IV. VI. ve VII. sınıf araziler geniş yer kaplamaktadır (Harita 13; Şekil 21). İklimin, araştırma alanında tarımsal ürün çeşitliliği ve verimi üzerinde oldukça sınırlandırıcı etkisi bulunmaktadır. Olgunlaşmış alüvyon sahalarında bile bu durum belirgin olarak hissedilmektedir. Yetiştirme devresinin kısa olduğu araştırma alanında verimli bir enterkültür (Ara tarım) üretim yapılamamaktadır. Bu nedenle Araç İlçesi'nde I. ve II. sınıf arazilerin olamayacağı düşünülmektedir.

Araştırma alanındaki alüvyal sahalar ile düzlük alanların ancak III. sınıf arazi olarak isimlendirilmesinin daha doğru olacağı kabul edilmektedir. Sulamaya ihtiyaç duyulan az eğimli alanlar araştırma alanının IV. sınıf arazilerini oluşturmaktadır. Araştırma alanında yılın büyük bölümünde bataklık halini alan yüksek taban suyu bulunan araziler görülmemektedir. Bu durum alanın V. Sınıf araziden yoksun olduğunu göstermektedir.

Çalışma sahasında otsu vejetasyonun gelişimine uygun orta dereceli eğimli alanlar VI. sınıf arazi kapsamına girmektedir. Eğimin arttığı bu alanlardan ancak orman olarak maksimum faydanın sağlanabileceği, orman dışında başka amaçlarla kullanımı durumunda yüksek erozyon riski bulunan sahalar VII. sınıf arazi durumunda bulunmaktadır. Araştırma alanının muhtelif yerlerinde taşlık-kayalık alanlar yüzeylenmiş durumdadır. Toprak ve vejetasyon örtüsünden yoksun olan bu gibi yerler VIII. Sınıf arazileri oluşturmaktadır.

Harita 13. Araştırma Alanının Arazi Kabiliyet Sınıfları Haritası

Şekil 21. Araştırma alanında arazi kabiliyet sınıflarının alansal dağılımı

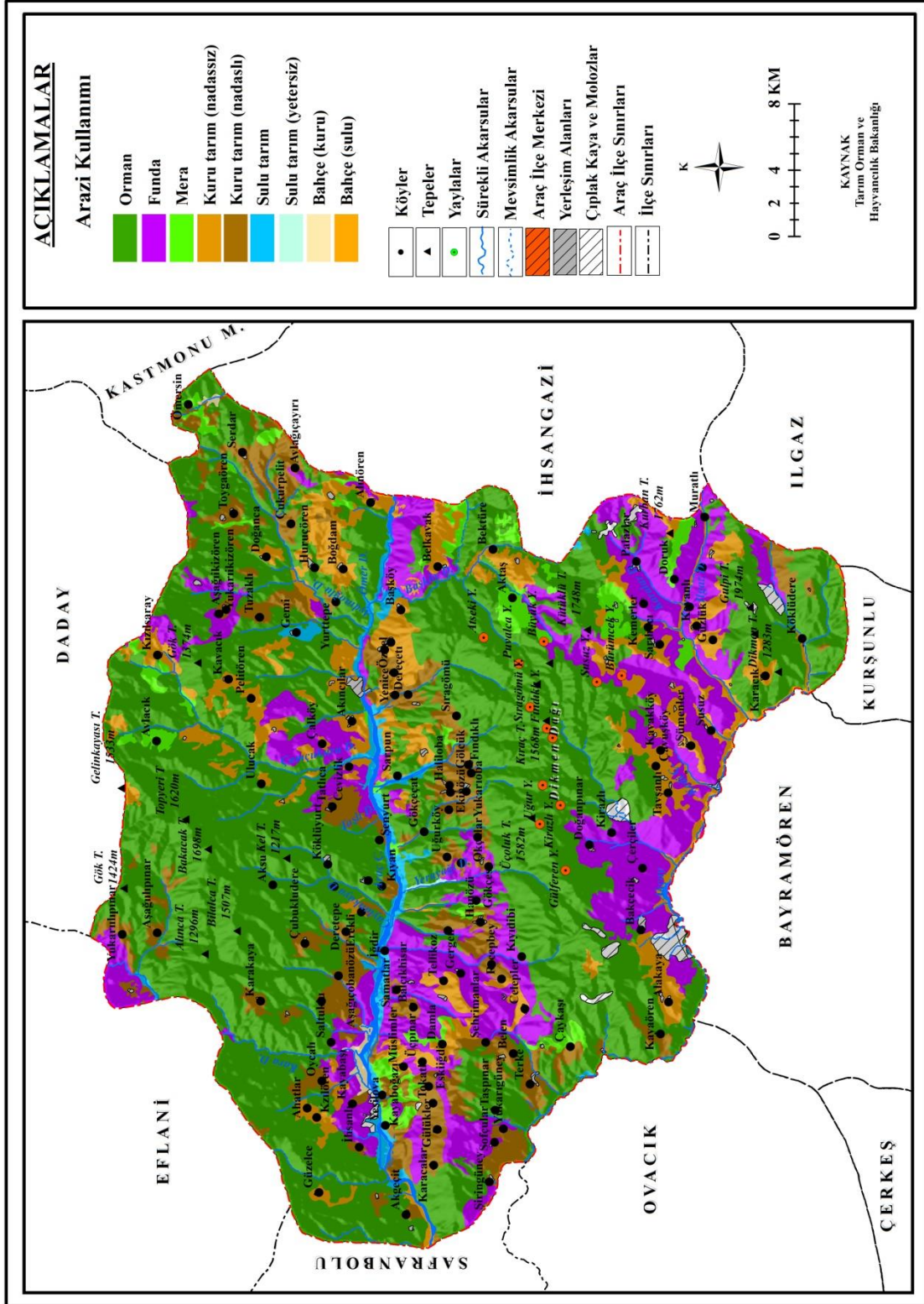
4.2. Arazi Kullanım Sınıfları

Araştırma alanının arazi kullanım sınıfları ‘‘Harita 14’’de verilmiştir. Buna göre; Araç İlçesi’nin bağlı olduğu Kastamonu İli oransal olarak orman alanlarının en fazla yayılış gösterdiği illerden birisidir. İlin toplam alanının %65 i orman alanlarından oluşmaktadır (Anonim, 2013). Bu yönü ile Araç İlçesi’nde de durum il geneli ile benzerlik göstermektedir. İlçenin büyük bir bölümü orman alanı durumundadır (Şekil 22). İlçenin arazi kabiliyet sınıflandırması ile örtüşen bu durumun ortaya çıkmasının temel nedeni topografik yapının engebeli olması ile iklim koşullarının orman oluşumuna uygun olmasından kaynaklanmaktadır.

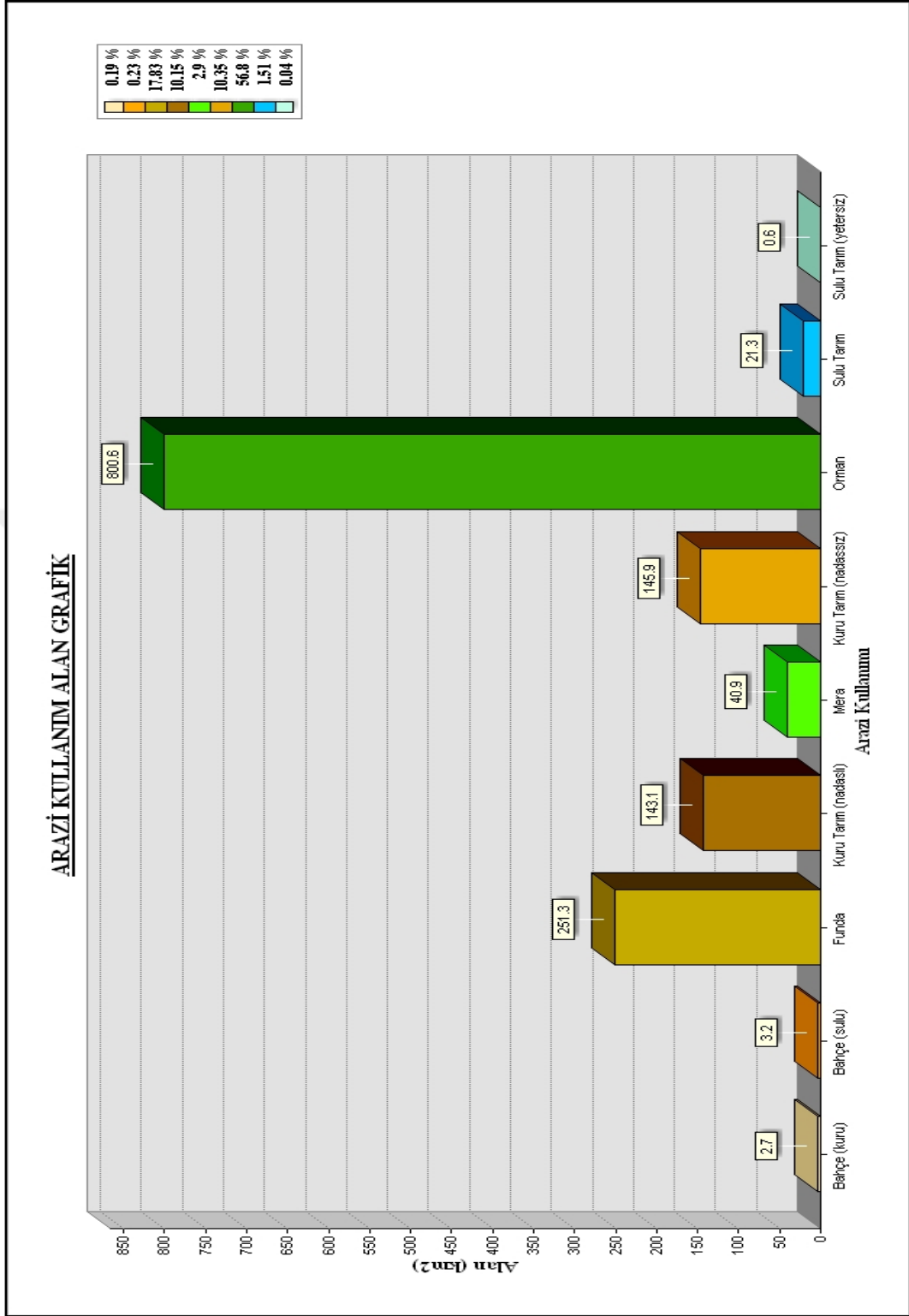
Araç ve Soğanlı Vadisinin alçak kesimlerine yaklaşıldıkça orman alanlarından fundalık alanlara geçiş olmaktadır. Yerleşme alanlarının arttığı bu saha aslında bir tahrip alanı konumundadır. Tarihi süreç içerisinde insanların yerleşme alanı, yakacak ve gıda ihtiyacının karşılanması amacıyla orman alanları tahrip edilmektedir. Kır yerleşmelerinin çevrelerinde küme halinde kalmış ağaç toplulukları, tek yaşlı ağaçlar ve ağaç formu bulunan türlerin çalı halinde kalmış örneklerinin bulunması bu durumun belirtilerini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırma alanının özellikle yükseltisinin arttığı kesimlerde orman içi açıklıkları ile muhtelif yerlerde kırsal yerleşmelerin çevrelerinde mera alanları bulunmaktadır. İlçe yüzölçümüne göre oldukça sınırlı bir alan kaplayan mera alanlarının azlığı hayvancılık açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır.

Çalışma sahasında yapılan tarımsal faaliyetlerin sınırlı düzeyde kaldığı görülmektedir. Vadi tabanı düzlüklerinde yapılan sulu tarım faaliyetleri ile küçük alanlar halinde köylerde yapılan kuru tarım uygulamaları daha çok ihtiyaç ekonomisine dayalı olup ailelerin kendileri ve hayvanlarının ihtiyaçlarına yönelik yapılmaktadır. Bu durum arazi çalışmalarından elde edilen bulgular ile örtüşmektedir.

Harita 14. Araştırma Alanının Arazi Kullanım Haritası

Şekil 22. Araştırma alanında mevcut arazi kullanım alanları

V. BÖLÜM

EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

Araç ilçesinin 2018 yılı ADNKS'ne göre toplam nüfusu 18.863 tür. 119 köy yerleşmesinin bulunduğu ilçe ekonomik yönden az gelişmiş ilçelerden birisi konumundadır. İlçede, yaşlı bağımlı nüfus artmaktadır. Küçük çaplı atölye ve oto tamirine dayalı olan küçük sanayi alanının dışında birkaç fabrikanın faaliyet gösterdiği ilçede nüfusun ekonomik gereksinimlerini karşılayabilecek düzeyde bir sanayi ortamı mevcut değildir. Topografya şartlarının etkisi altında orman alanlarının geniş alan kapladığı sahada tarım alanlarının sınırlanması, ekili dikili alanların az olması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca tarım alanlarının miras yoluyla parçalanması ve küçülmesi ile tarımsal üretim maliyetlerindeki artış tarıma verilen önemi azaltmaktadır. Yeterli düzeyde mera alanının olmaması ile yem bitkisi üretim alanlarının az olması hayvancılığın gelişimini engellemektedir. Deniz kıyısından uzakta bulunması ve turizm açısından cazibe üretilmemesi turizmin gelişimini sınırlandırmaktadır. Bu bölümde araştırma alanındaki bitkisel ve hayvansal üretim başta olmak üzere sanayi, ulaşım ve turizm konularına değinilecektir.

5.1. Tarım

İlçede 2018 yılında Çiftçi Kayıt Sistemi verilerini güncelleyen işletme sayısı 550 iken beyan ettikleri üretim alanı 24.027 dekadır. Ancak çiftçi sayısı ve üretim alanı bu rakamlardan oldukça fazladır (Araç İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2019).

5.1.1. Bitkisel Üretim

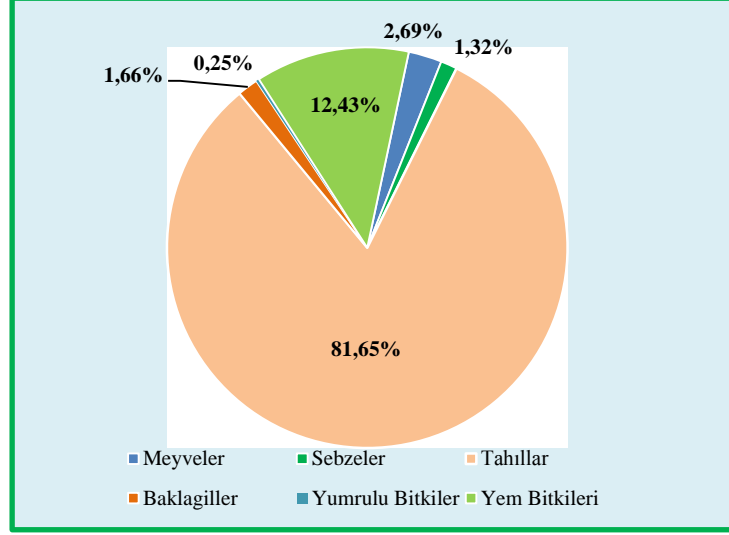
Araç ilçesinde 2018 yılı TÜİK verilerine göre ekili-dikili alanların toplamı 48.338 dekadır. Üretim alanlarının ürün gruplarına dağılımı incelendiğinde en fazla alan tahıllara ayrılmıştır. İlçede, tahıllardan buğday ve arpa tarımı yoğunluk

kazanmıştır. Bu grubun üretim alanı yaklaşık 39.466 dekardan oluşmakta ve %81.65'lik oranı ile ilk sırada yer almaktadır. Yem bitkileri grubu, yeşil ot üretmek için ekilen fiğ, yonca, korunga, yulaf, tritikale; slajlık olarak üretilen mısırdan oluşmaktadır. Bu grubun ekili alanı 6.010 dekar olup bitkisel üretim alanının %12.43'üne karşılık gelerek ikinci sırada yer almaktadır. Araştırma alanında üçüncü sırada meyve üretim alanları bulunmaktadır. 1.302 dekar arazide meyve üretimi gerçekleştirilmekte olup %2.69'lik alana sahiptir. Ceviz üretimi 884 dekar alan ile bu grupta ilk sırada yer almaktadır. Çalışma sahasında baklagillerden fasulye ve barbunya üretilmektedir. Dördüncü sırada yer alan bu grup 800 dekar alan ile bitkisel üretim alanının %1.66'sını oluşturmaktadır. Sebzeler, üretim alanı yaklaşık 640 dekar ile beşinci sırada (%1.32) bulunmaktadır. Yumrulu bitkilerden patates üretiminin yapıldığı ilçede 120 dekar alan (%0.25) bu grupta yer almaktadır (Tablo 24; Şekil 23-24).

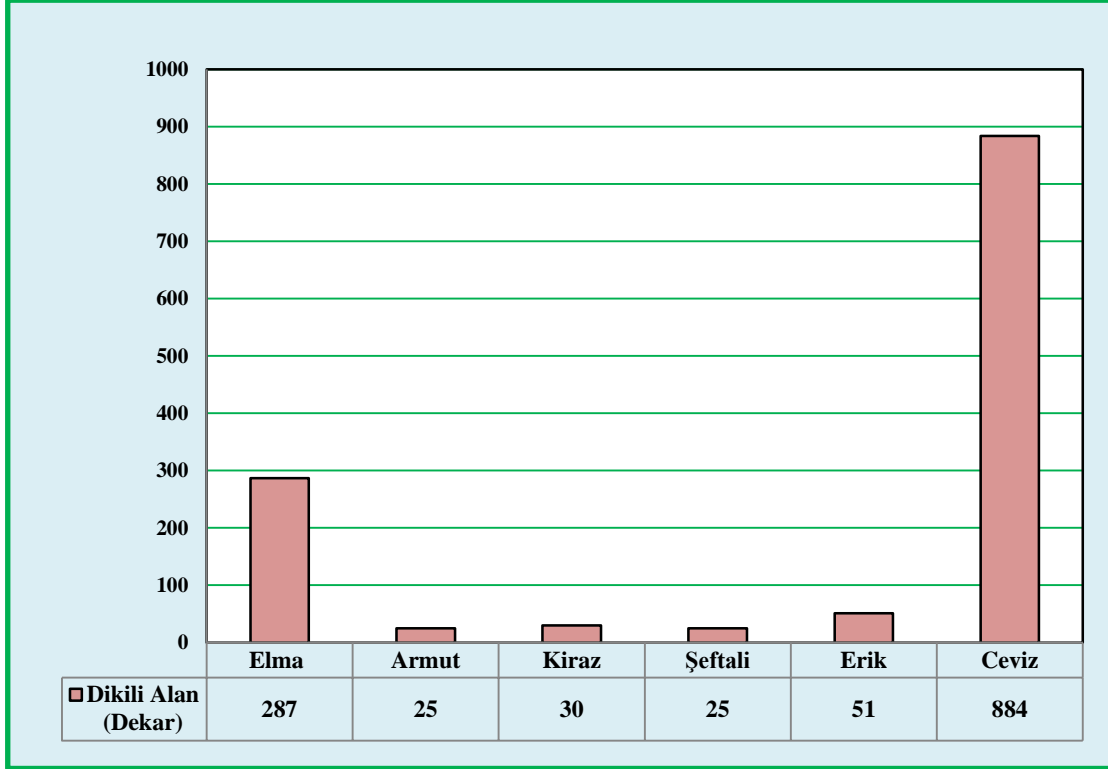
Tablo 24. Yetiştirilen Ürün Gruplarının Alansal Dağılımı

Ürün Grubu	Alan (Dekar)
Meyveler	1302
Sebzeler	640
Tahıllar	39466
Baklagiller	800
Yumrulu Bitkiler	120
Yem Bitkileri	6010
Toplam (2018)	48.338

Kaynak: TÜİK, 2019.

Şekil 23. Yetiştirilen Ürün Gruplarının Oransal Dağılımı (Kaynak: TÜİK, 2019)

Şekil 24. Türlerine Göre Meyve Üretim Alanları (Kaynak: TÜİK, 2019)

Çalışma sahasında 48.338 dekar alandan 17.122 ton ürün elde edilmektedir (Tablo,25). Bitkisel tarım ürünlerinden buğday 27.248 dekarda 6.234 tonluk üretim ile en geniş ekim alanına sahiptir. Arpa üretimi 12.218 dekarda gerçekleştirilmiş olup 2.948 ton ürün elde edilmiştir. Yeşil ot üretiminde yararlanılan yulaf 4.140 dekardan 2.070 ton ürün ile gerçekleşmiştir. Adi fiğ 1100 dekar alanda üretilmekte olup 550 ton

ürün alınmıştır. Ceviz üretimi için 884 dekar alandan yararlanılmakta olup 433 ton ceviz üretilmiştir (Fotoğraf 30-31-32).

Araştırma alanında farklı türlerde elma üretimi 287 dekarda gerçekleşmekte olup üretim 741 ton olarak gerçekleşmiştir. İlçede 80 dekarda örtüaltı domates ve hıyar üretimi yapılmaktadır (Fotoğraf 33). Bu alanın 70 dekarından 280 ton domates üretilmiştir. Örtü altında hıyar üretimi 10 dekar alanda yapılmakta olup 52 ton üretim sağlanmıştır (Tablo 25).

Tablo 25. Türlerle Göre Ekili-Dikili Alan ve Üretim Miktarları

Ürünler	Ekili-Dikili Alan (Dekar)	Üretim (ton)
Elma	287	741
Armut	25	351
Kiraz	30	95
Şeftali	25	105
Erik	51	480
Ceviz	884	433
Fasulye	400	260
Barbunya	400	220
Lahana (Beyaz)	15	30
Marul (Kıvırcık)	20	20
Ispanak	65	55
Karpuz	60	150
Hıyar	50	52
Domates	290	626
Bal Kabağı	40	100
Pırasa	20	14
Buğday	27248	6234
Arpa	12218	2948
Patates	120	279
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	1100	550
Fiğ (Macar) (Yeşil Ot)	20	11
Yonca (Yeşilot)	150	120
Korunga (Yeşilot)	200	120
Yulaf (Yeşilot)	4140	2070
Triticale (Yeşilot)	250	138
Mısır (Slaj)	150	600
Hıyar (Örtüaltı)	10	40
Domates (Örtüaltı)	70	280
Toplam	48.338	17.122

Kaynak: TÜİK, 2019.

Fotoğraf 30. Araştırma alanında zirai faaliyetler içerisinde en geniş üretim alanına sahip olan buğday üretim alanı örneği: Akgeçit Köyü mevki

Fotoğraf 31. Gemi ile Tuzaklı köyleri arasında yer alan meyve üretim bahçesi

Fotoğraf 32. Araştırma alanında Akgeçit Köyü'nde kapama bahçe ceviz üretim alanı

Fotoğraf 33. İğdir mevkiinde örtü altı sebze yetiştiriciliği rneği: Seralarda domates üretimi yapılmaktadır.

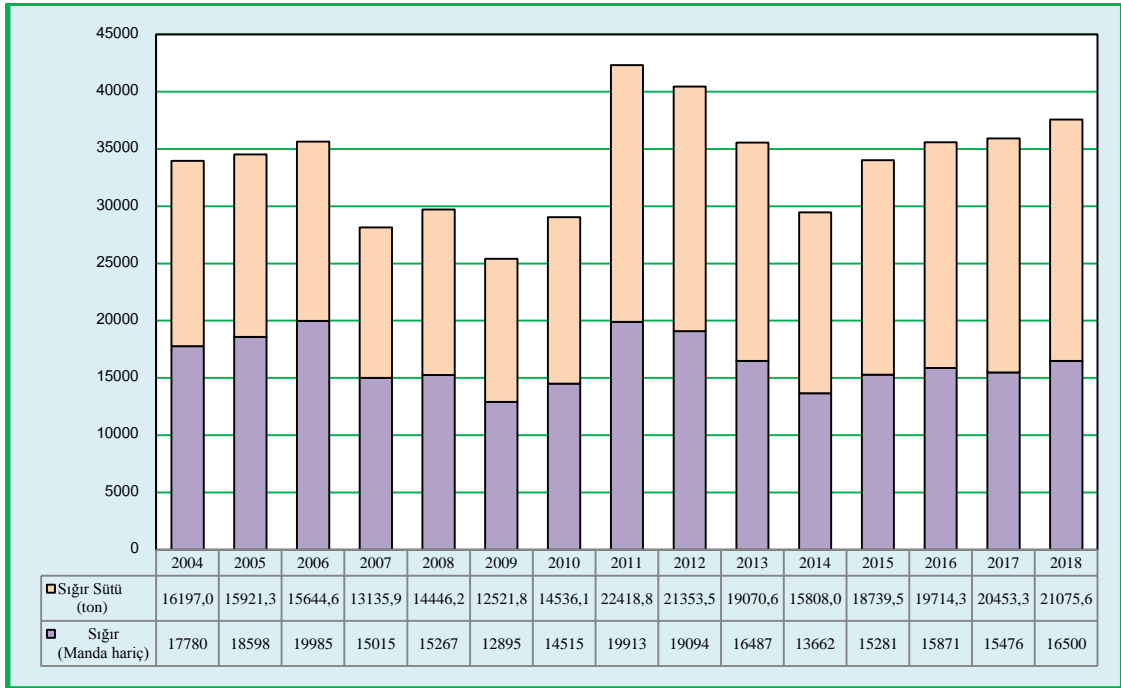
5.1.2. Hayvansal Üretim

Araştırma alanında büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, arıcılık, son yıllarda önemini artıran kümes hayvancılığında et tavukçuluğu halkın önemli gelir kaynaklarındandır.

5.1.2.1. Büyükbaş Hayvancılık

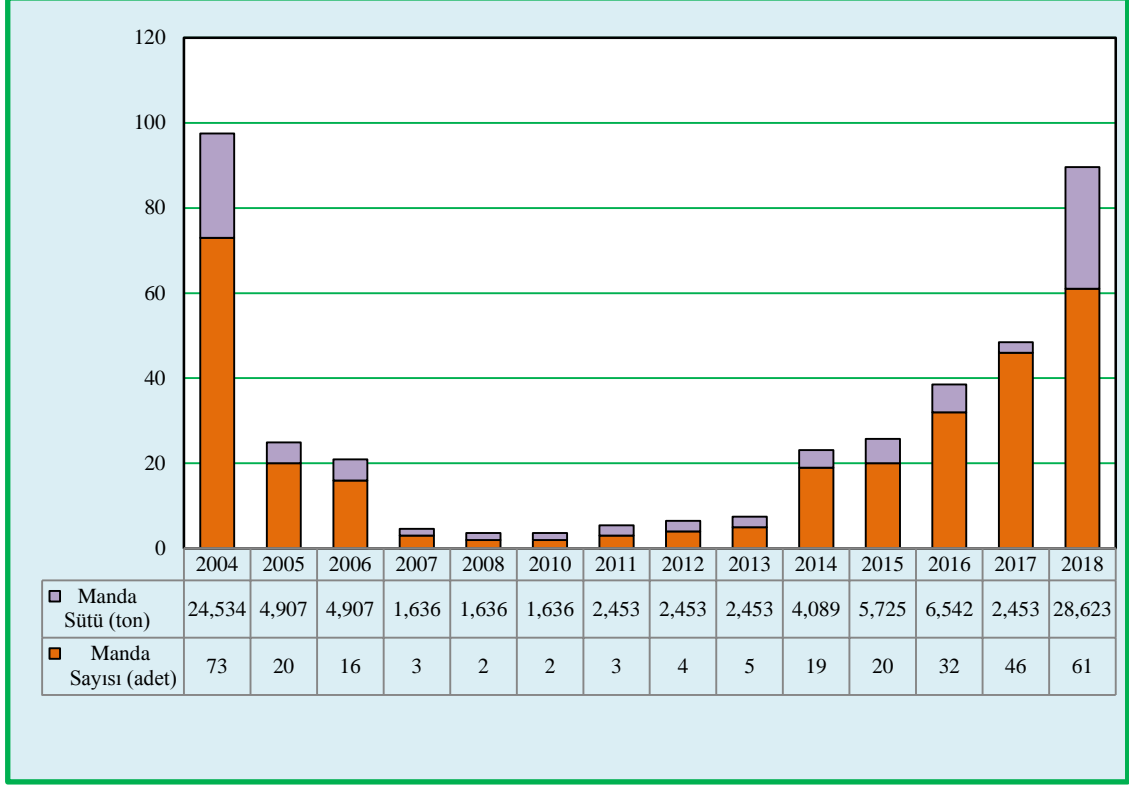
Araştırma alanında sığır (manda hariç) sayıları ve süt üretiminin yıllara göre değişimi incelendiğinde dalgalanmalar göze çarpmaktadır (Şekil 25). Sığır sayısının en fazla olduğu yıl 2006 (19.985) iken en az olduğu yılın 2009 (14.895) olduğu görülmektedir. Ancak bu tarihten iki yıl sonrasına (2011) gelindiğinde ciddi bir artışın olduğu (19.913) açıktır. 2012 yılı da (19.094) dâhil olmak üzere sayı 2014 yılına (13.662) kadar düşme eğilimindedir. 2015-2018 yılları arasında sayı artma eğilimli olmakla beraber hareketlilik daha düzenli olduğu saptanmıştır (Fotoğraf 34).

Süt üretim verileri incelendiğinde 2006 yılında 2011 yılına göre 72 sığır fazla olmasına rağmen 2011 yılında süt üretiminin 2006 ya göre 6.774 ton gibi fark ile fazla olduğu görülmektedir. Süt üretiminde 2011 yılından itibaren ciddi bir artış yaşanırken öncesinden belirgin bir şekilde ayrıldığı belirlenmiştir. Bu durumun ortaya çıkmasında ırkların iyileştirilmesi temel etkeni oluşturmaktadır.

Şekil 25. Yıllara Göre Sığır Sayıları ve Süt Üretimindeki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Çalışma sahasında sığır sayısı ve süt üretiminde görülenlerle benzer durum manda sayısı ve süt üretiminde de geçerliliğini sürdürmektedir. 2004-2018 yılları arasında manda sayısının en fazla olduğu yıl 73 manda ile 2004 olurken süt üretiminde ise 2018 yılının daha üretken olduğu görülmektedir. 2018 yılında üretilen süt miktarı 28 ton 623 kg olarak gerçekleşmiştir (Şekil 26).

Şekil 26. Yıllara Göre Manda Sayıları ve Süt Üretimindeki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

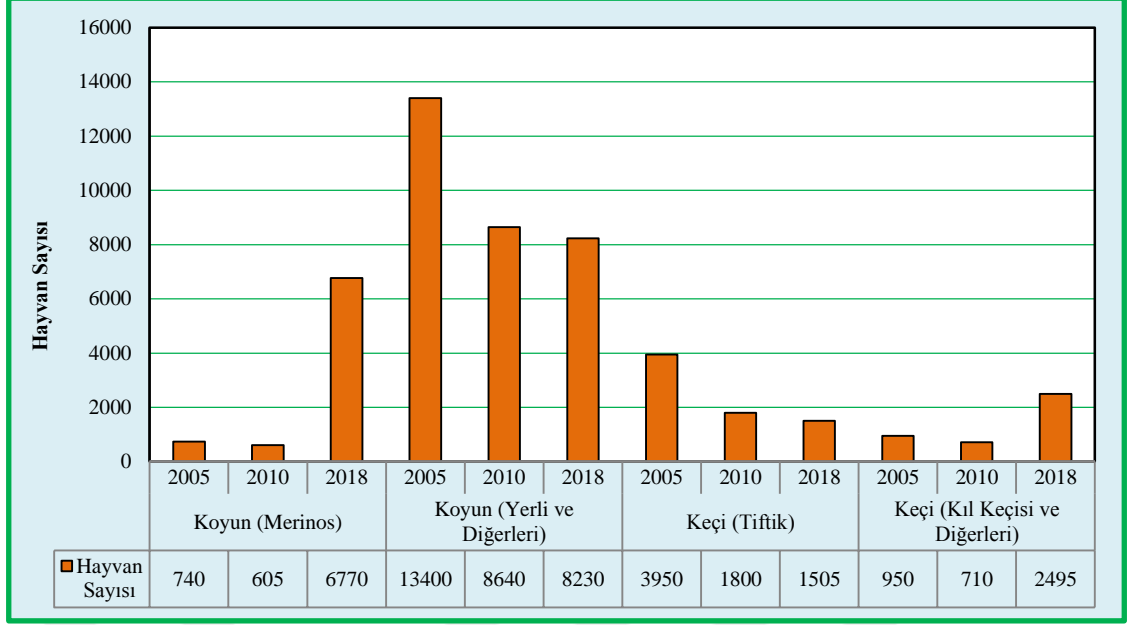
Manda sayısı ve süt üretim verileri 2004 yılından 2010 yılına kadar azalma eğilimli olduğu buna karşın 2011 yılından itibaren ise artma eğilimli olduğu saptanmıştır. Manda sayısının artma eğilimine dönmesinde manda başına verilen devlet desteğinin pozitif etki yaptığı düşünülmektedir.

Fotoğraf 34. Tatlıca Köyü'nde büyükbaş hayvanların akşam saatlerinde otlak alanlarından dönüşü: Hayvanlar etçil ırk olan simental sığırlarıdır.

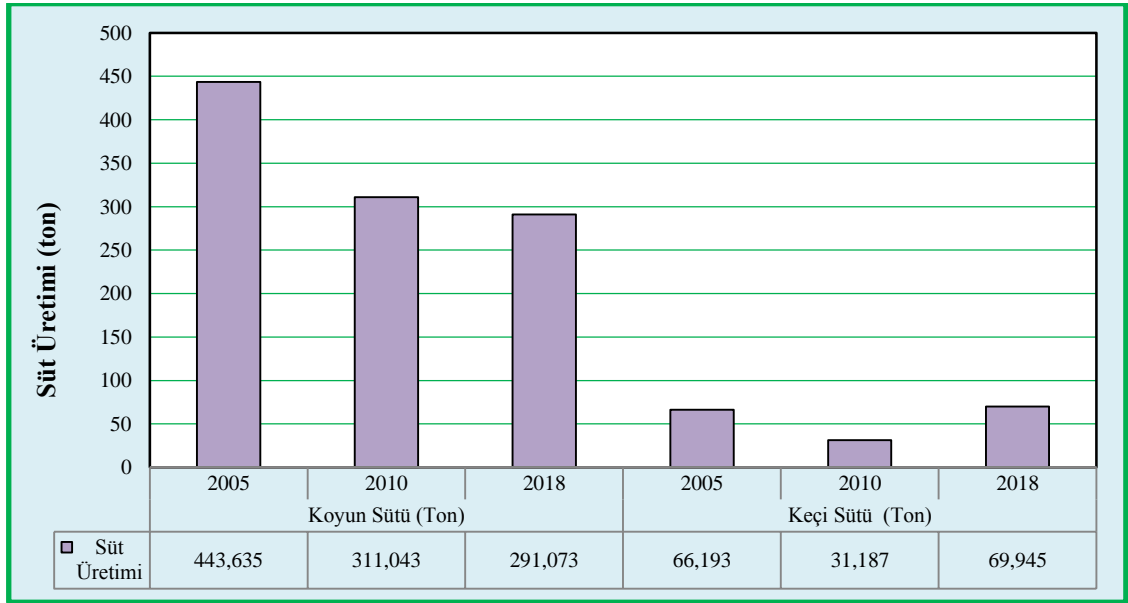
5.1.2.2. Küçükbaş Hayvancılık

Araştırma alanında 2018 yılında toplam küçükbaş hayvan sayısı 19.000'dir. Bu sayının 6.770'i merinos, 8.230'u ise yerli ırk olmak üzere 15.000'i koyunlardan; 1.505'i tiftik keçisi, 2.495'i kıl keçisi olmak üzere 4.000'i keçilerden oluşmaktadır (Fotoğraf 35-36). Çalışma sahasında merinos ırkı koyunlar ile kıl keçilerinin sayısı artış eğiliminde olurken, yerli koyun ırkı ve tiftik keçilerinin sayıları azalmaktadır. 2005 yılında 740 adet merinos ırkı koyun varken 2018 yılında bu sayı 6.770'e ulaşmıştır. Yerli koyunların 2005 yılındaki sayısı 13.400 iken 2018'de 8.230'a düşmüştür. Tiftik keçilerinin sayısı 2005 yılında 3.950 olarak kayıtlara geçmişken 2018'de bu sayı 1.505'e kadar düşmüştür. Kıl keçilerinin 2005 yılında ki sayısı 950 iken 2018 yılına gelindiğinde 2.495'e ulaşmıştır (Şekil 27).

Şekil 27. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Küçükbaş Hayvan Sayılarındaki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Araştırma alanında küçükbaş hayvanlardan 2005 yılında yaklaşık 510 ton 2010’da 342 ton, 2018 yılında ise 361 ton süt elde edilmiştir. Küçükbaş hayvan sayısındaki azalmaya bağlı olarak süt üretiminde önemli bir azalma olduğu görülmektedir. Koyun sütünde ciddi azalma yaşanırken keçi sütü üretiminin bir miktar arttığı tespit edilmiştir (Şekil 28).

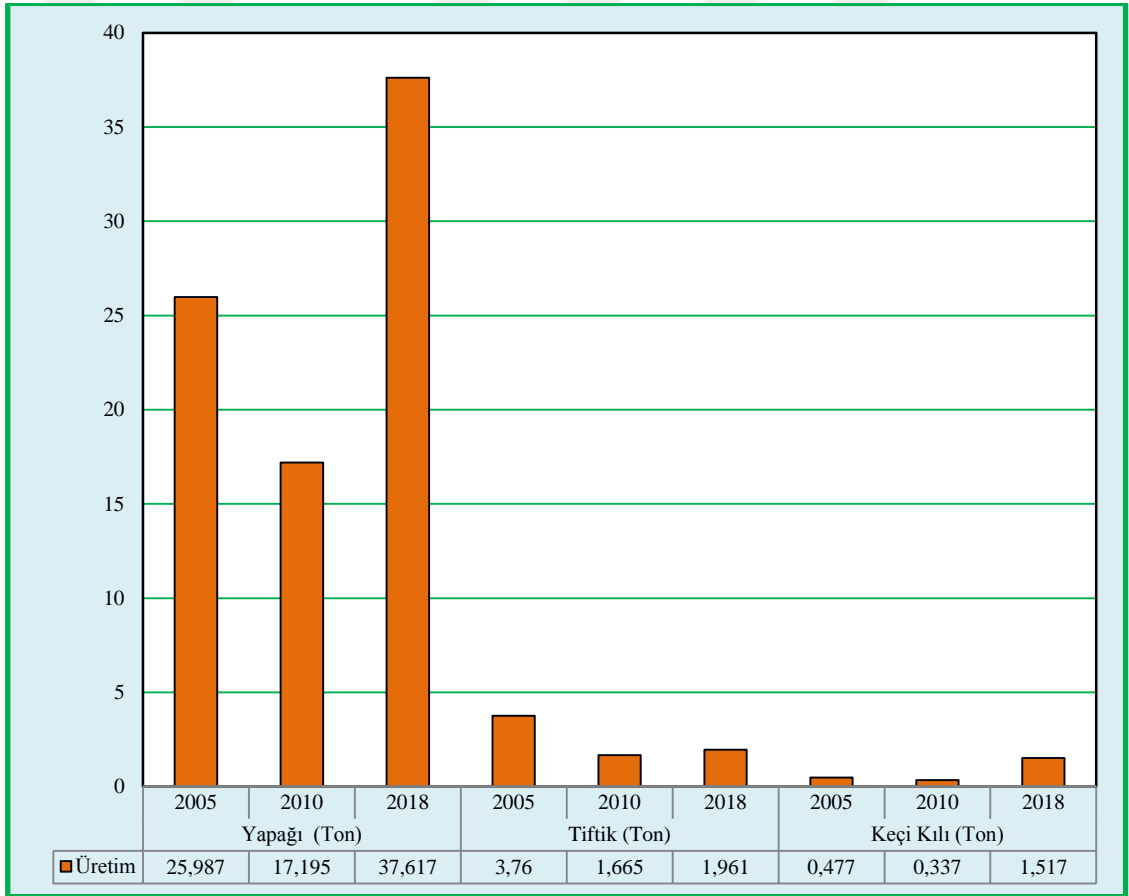

Şekil 28. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Küçükbaş Hayvan Sütü Üretimindeki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Küçükbaş hayvanların et ve sütlerinin yanı sıra koyunların yapağı, keçilerin ise kıllarından da yararlanılmaktadır. Araştırma alanında 2005 yılında 25 ton 987 kg olan yapağı üretimi 2018 yılında 37 ton 617 kg'a yükselmiştir.

Tiftik üretimi 2005 yılında 3 ton 76 kg olarak gerçekleşirken 2018 yılında 1 ton 961 kg'a kadar düşmüştür. Keçi kılı üretimi 2005 yılında 447 kg olurken 2018 yılında bu rakam 1 ton 517 kg'a çıkmıştır.

Çalışma sahasında üretimin 2005 yılına göre 2010 da azaldığı 2018 yılında ise 2010 yılına göre ciddi oranda arttığı görülmektedir. (Şekil 29). Özellikle merinos ırkı koyunlarının sayılarının 2010 yılına göre on katından, kıl keçilerinin ise üç katından daha fazla artması ürünlerde görülen artışı desteklemektedir.

Şekil 29. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Küçükbaş Hayvanlara Ait Yapağı, Tiftik ve Keçi Kılı Üretimindeki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Fotoğraf 35. Tuzaklı Köyü çevresinde otlayan koyun sürüsü

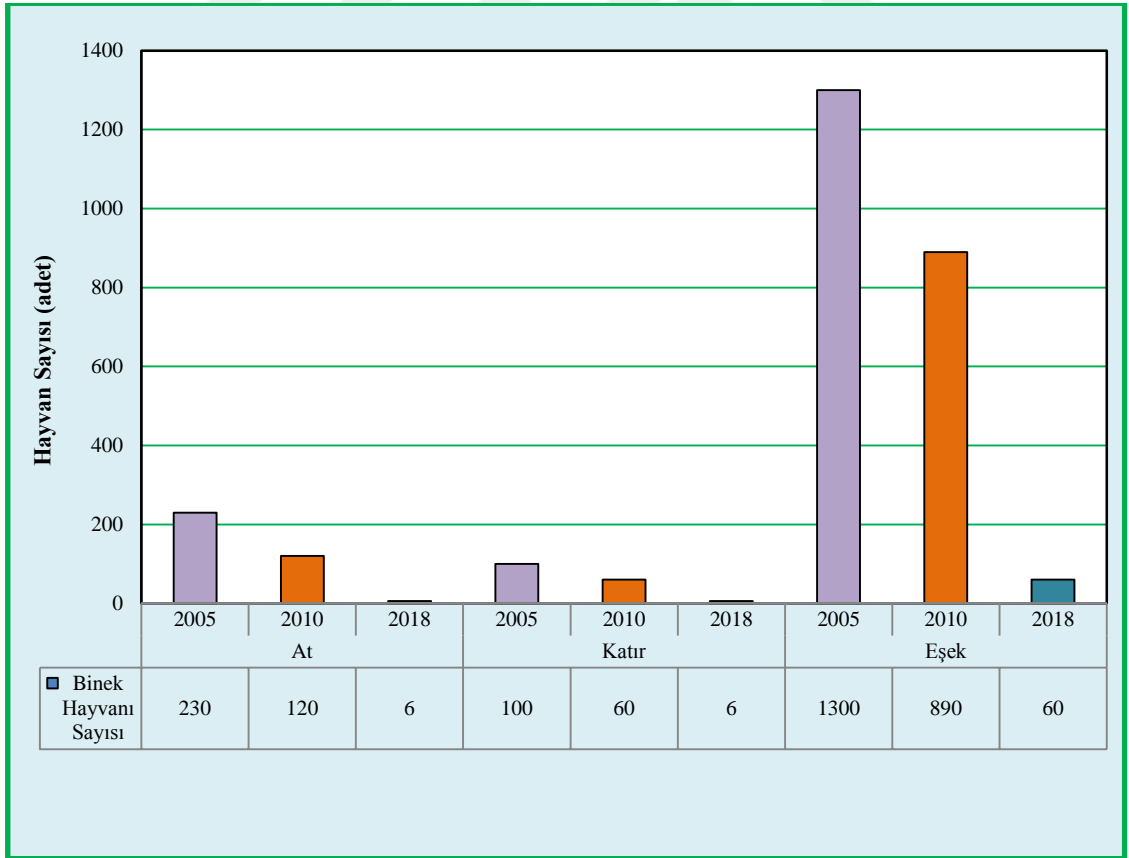

Fotoğraf 36. Araştırma alanında Kayabaşı Köyü mevkiinde otlamakta olan keçi sürüsü.

5.1.2.3. Yük ve Çeki Hayvanı Varlığı

At, katır ve eşek gibi hayvanlar gerek ulaşım amacıyla gerekse de yük taşımacılığında geçmişten bugünlere kadar kullanılmıştır. Bu hayvanların kullanımı ekonomik ve teknolojik ilerlemelere bağlı olarak değişim göstermektedir.

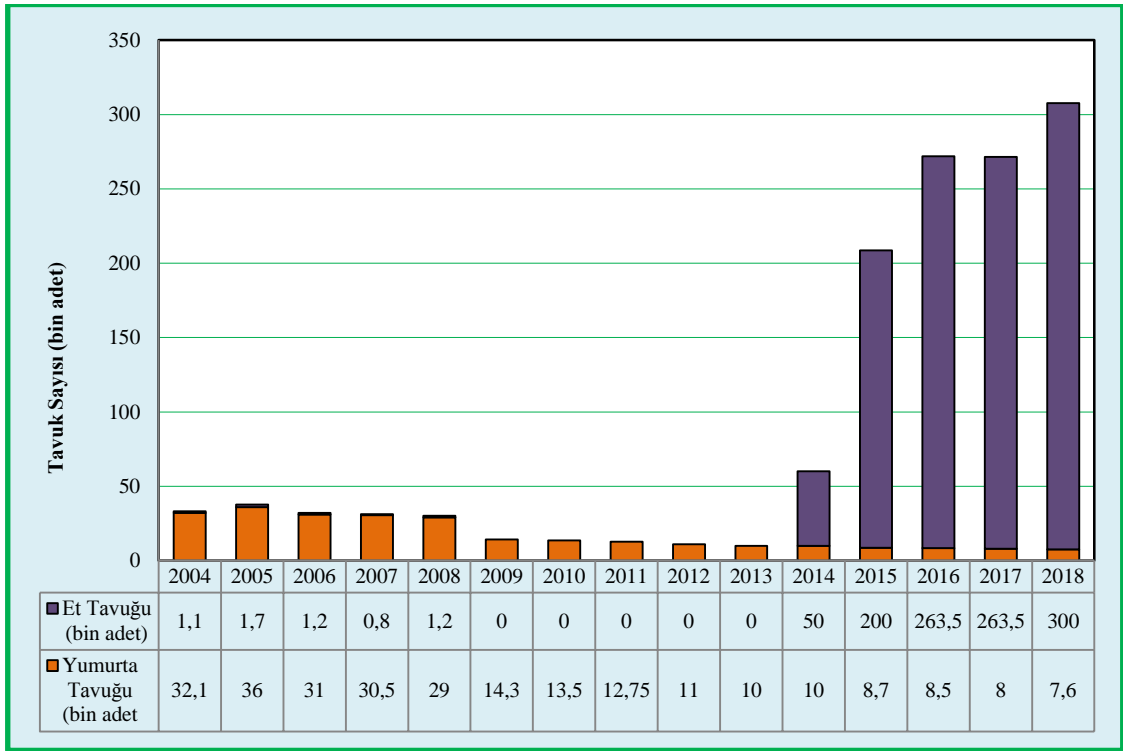
Araştırma alanında 2005 yılında 230 at, 100 katır, 1.300'ü eşek olmak üzere toplam 1.630 yük hayvanı kaydedilmiştir. Bu sayı üç farklı hayvan türü içinde 2010 ve 2018'de bir önceki döneme göre ciddi oranda azalmıştır. Öyle ki 2005 yılında 1.300 olan eşek sayısı 2010'da 890'a, 2018'de ise 60'a kadar düşmüştür. Ülke ve Araç İlçesi genelinde ulaşım imkânlarının gelişmesi ile yük taşımacılığında motorlu taşıtlara erişebilirliğin artması bu hayvanlara olan ihtiyacın azalmasına neden olmuştur. Bu durum yük ve taşıma hayvanları olan at, katır ve eşeklerin sayılarının azalmasının en önemli sebebi olarak görülmektedir. Ayrıca nüfusun azalma eğiliminde olması ve tarımsal faaliyetlerin araştırma alanında azalması yük hayvanlarına olan ihtiyacın azalmasının diğer sebepleridir (Şekil 30).

Şekil 30. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Yük ve Çeki Hayvan Türlerinin Sayılarındaki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

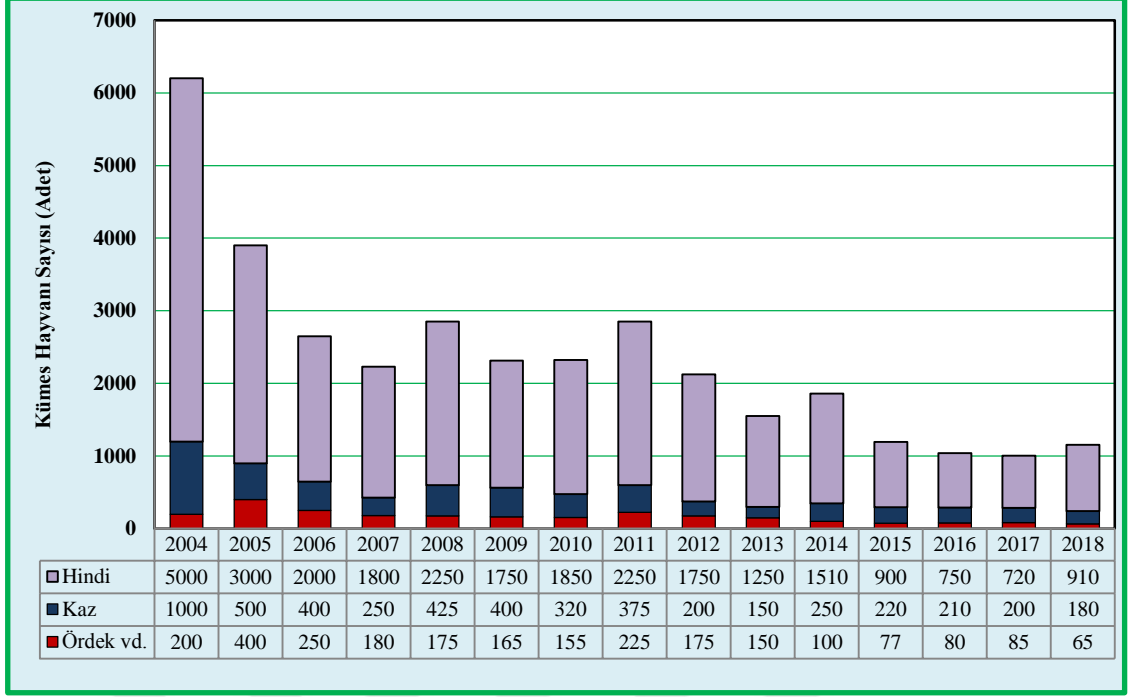
5.1.2.4. Kümes Hayvancılığı

Beyaz et ve yumurta ihtiyacının karşılanmasında önemli ölçüde tavuklardan yararlanılmaktadır. Araştırma alanında 2004 yılından 2014 yılına kadar yumurta tavukçuluğu ön plana çıkarken 2014 yılından itibaren et tavukçuluğunda ilerleme kaydedilmiştir. Yumurta tavuğu sayısının en fazla olduğu yıl 36 bin tavuk ile 2005 olmuştur. O yıldan itibaren yumurta tavuğunun sayısında kademeli bir azalış görülmektedir. 2014 yılından itibaren gelişim gösteren et tavukçuluğunda o yıl 50 bin olan tavuk sayısı 2018 yılına kadar artarak yaklaşık 300 bine ulaşmış bulunmaktadır (Şekil 31; Fotoğraf 37-38).

Şekil 31. Araştırma Alanında Yıllara Göre Et ve Yumurta Tavuğu Saylarındaki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Araç ilçesinde 2004 yılında 5.000 civarında hindi, 1.000 adet kaz ve 200 kadar ördek kaydedilmiştir. Bu sayılarda yıllar arasında dalgalanmalar olsa bile 2018'e kadar azalarak üretim 910 hindi, 180 kaz ve 65 ördeğe düşmüştür (Şekil 32; Fotoğraf 39).

Şekil 32. Araştırma Alanında Yıllara Göre Hindi, Kaz ve Ördek Saylarındaki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Fotoğraf 37. Araştırma alanında etçil ırk tavuk üretimi yapan bir işletme: İşletme tesisi iki katlı olarak inşa edilmiştir. Yılda 8 boy üretim gerçekleştirilebilmekte olup her dönemde 50 bin tavuk yetiştirme kapasitesine sahiptir.

Fotoğraf 38. Araştırma alanında gezen tavuk yumurtası üretiminin yapıldığı bir aile işletmesi

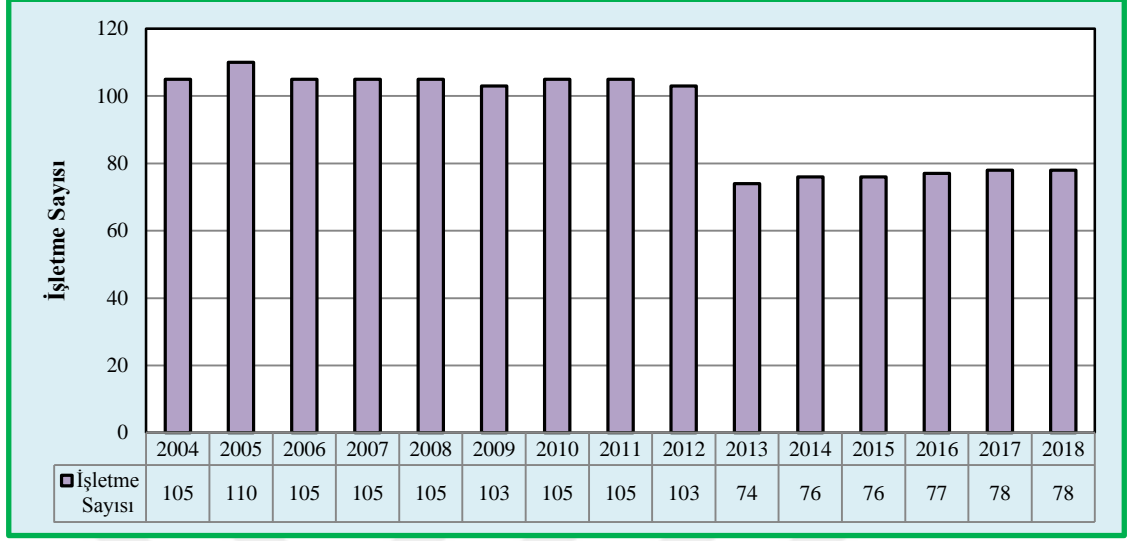

Fotoğraf 39. Araştırma alanında Terke Köyü 'nde hindiler

5.1.2.5. Arıcılık

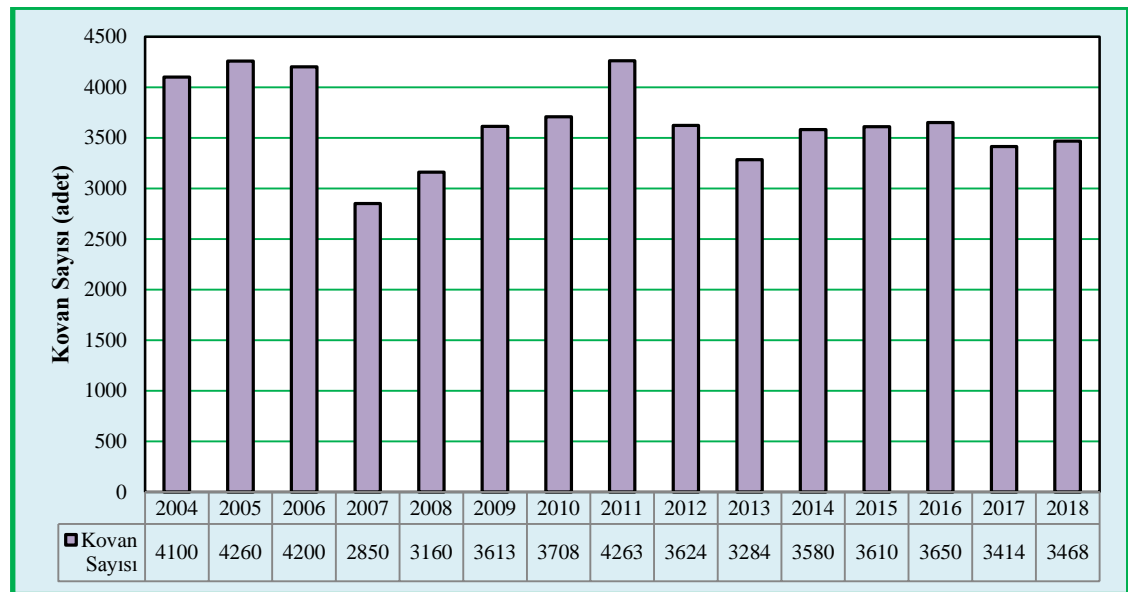
Arıcılık ülke genelinde önemli tarımsal fonksiyonlardan birini oluşturmaktadır. Araştırma alanında arıcılıkla uğraşan işletme sayısı 2004-2012 yılları arasında 103-105 işletme 2013-2018 yılları arasında 74-78 işletme arasında değişmektedir. Keskin bir

düşüş 103 işletmenin olduğu 2012 yılından 74 işletmeye düşen 2013 yılına geçerken yaşanmıştır (Şekil 33).

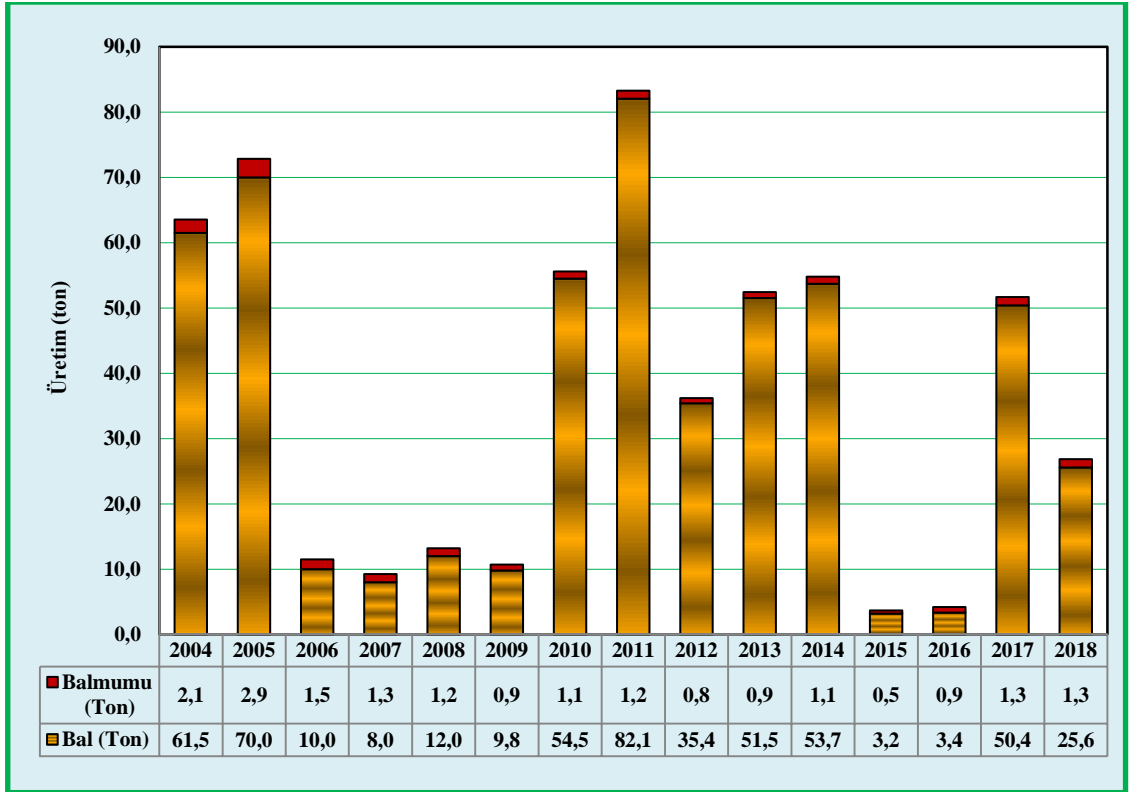
Şekil 33. Araştırma Alanında Yıllara Göre Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Kaynak: TÜİK, 2019)

Kovan sayıları iklim koşulları ile işletmelerin kovanlara uyguladığı bakım işlemlerine göre değişebilmektedir. Bu durum kovanların hayatta kalmaları için temel belirleyicilerdendir. Araştırma alanının kovan sayılarının gösterildiği Şekil 34 incelendiğinde yıllar arasında yaşanan dalgalanmalar göze çarpmaktadır. Kovan sayısının en fazla olduğu yıl 4.263 ile 2011 yılıdır. En az olduğu 2007 yılında ise 2.850 kovan kaydedilmiştir.

Şekil 34. Araştırma Alanında Yıllara Göre Kovan Sayısındaki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Kovanlardan çok sayıda ürün elde edilebilmesine karşın araştırma alanında bal üretimi gerçekleştirilmektedir (Fotoğraf 40). Bal üretimine ek olarak bir miktar da balmumu üretilmektedir. Bal üretimi en fazla 2011 yılında 82.1 ton olarak gerçekleşirken, en az olduğu yıl 2015 yılında 3.2 ton olmuştur. Balmumu üretimi 2.9 ton ile 2005 yılında en yüksek olurken 500 kg ile 2015 yılında en düşük olmuştur. Bal üretiminde çok fazla dalgalanma olduğu görülmektedir. Örneğin, 2014, 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında kovan sayılarında bal üretimini bu denli etkileyebilecek artış ve azalışlar olmamasına karşın 2014 yılında 53.7 ton olan bal üretimi 2015 yılında 3.2 tona düşmüştür. 2016 yılında yine düşük olan bal üretimi (3.4 ton) 2017’de 50.4 tona yükselmiş, 2018 yılında ise 25.6 tona düşmüştür (Şekil 35).

Şekil 35. Araştırma Alanında Yıllara Göre Bal ve Balmumu Üretimindeki Değişim (Kaynak: TÜİK, 2019)

Fotoğraf 40. Araştırma alanında arıcılık faaliyetlerinde bulunan aile işletmesi örneği

5.1.3. Ormancılık

Ormanlar önemli doğal kaynaklardan biridir. Orman ürünü olan kütük halen önemini korumaktadır. Ormanlardan yakacak ürün elde etmenin yanı sıra inşaat malzemesi, elektrik direği, mobilya, oyma eşya, kâğıt ve paketlenme malzemesi yapımında yararlanılmaktadır. Ayrıca ormanlar, çeşitli meyveler, yemişler, bitkisel yağlar, sakız, mantar, kauçuk, ilaç, boya malzemesi gibi daha birçok ürün vermektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2012).

Araç ilçesinde altı adet orman işletme şefliği bulunmaktadır. Buralar: Araç, Boyalı, Dereyayla, Gölcük, Karkalmaz ve Sıragözü İşletme şeflikleridir. Alanda bu işletme şefliklerinin faaliyet alanları dâhilinde 9.656,6'sı bozuk orman alanı; 45.624,8'i normal orman alanı; 20.553,3'ü ormansız alan olmak üzere toplam 75.834,7 hektarlık bir alan bulunmaktadır (Tablo 26).

Tablo 26. Araç İlçe sınırlarında faaliyet gösteren orman işletme şeflikleri ve yüzölçümü büyüklükleri

İşletme Şefliği	Normal Alan (Ha)	Bozuk Orman (Ha)	Toplam Alan (Ha)	Ormansız Alan (Ha)	Genel Alan (Ha)
Araç	12270	2867,3	15137,3	6000,5	21137,8
Boyalı	7342	2932,3	10274,3	4883,2	15157,5
Dereyayla	8445,7	2384,6	10830,3	3689,7	14520
Gölcük	4739,3	457,1	5196,4	2232	7428,4
Karkalmaz	6555,6	519,3	7074,9	1524,2	8599,1
Sıragözü	6272,2	496	6768,2	2223,7	8991,9
Toplam	45624,8	9656,6	55281,4	20553,3	75834,7

Kaynak: Araç Orman İşletme Müdürlüğü, 2019.

Araştırma alanının ekolojik koşullarının gereği olarak sahanın önemli bir bölümü ormandır. Bu durum çalışma sahasının en önemli doğal kaynak zenginliğinin ormanlar olmasını sağlamıştır. Ormanlar, orman işletme şeflikleri tarafından işletilmektedir. İşletme şefliklerinin belirlediği bölmelerde uygun kesimler orman kooperatifleri aracılığıyla yöre halkı tarafından gerçekleştirilmektedir. İnsan gücü ihtiyacı yöre halkından karşılanmakla beraber doğal kaynaklar insanlar için gelir kaynağı olmaktadır. Ormandan elde edilen kütüklerin işlenmesiyle ayrı bir iş kolu oluşmaktadır. İlçede orman ürünlerine dayalı çok sayıda atölye bulunmaktadır (Fotoğraf 41-42-43).

Fotoğraf 41. Araç Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı Sarpun orman deposu

Fotoğraf 42. Sarpun orman deposunda depolanan orman ürünleri

Fotoğraf 43. Araştırma alanında orman ürünlerine dayalı olarak faaliyet gösteren bir işletme örneği

Ormanlar, odun ve kereste vb. ihtiyaçların karşılandığı alanların dışında odun dışı orman ürünlerinin elde edildiğı sahalardır. Sarıcı (2015), yöre ormanlarında kanlıca (*Lactarius salmonicalar*), kuzugöbeğı (*Morchella esculenta*), ko mantarı (*Lactarius delicious*), horoz mantarı (*Cantharellus cibarius*), tellice (*Ramaria condensata*) gibi ekonomik değeri olan mantarların doğal olarak yetiştiğinden bahsetmektedir. Özellikle kuzugöbeğı mantarı taze olarak yurt içinde 80-100 TL arası alıcı bulmaktadır. Ayrıca orman meyveleri halkın ihtiyacının karşılanmasının yanında ormanda yaşayan canlılar için besin kaynağı olmaktadır.

5.2. Sanayi ve Ticaret

Araştırma alanında 1 adet tekstil fabrikası (Fotoğraf 45), 1 adet un fabrikası (Fotoğraf 44) ve 1 kontrplak fabrikası ile gömlek üretimi yapan bir tekstil atölyesi bulunmaktadır. Ayrıca, ilçede küçük çaplı bir sanayi sitesi yer almaktadır (Fotoğraf 46). Araçta her hafta Cuma günleri Pazar kurulmakta olup Araç ve çevresinin ihtiyaçlarını gidermek üzere ticaret yapılmaktadır (Fotoğraf 47). Kapalı Pazar alanı harici günlerde oto park olarak kullanılmaktadır. İlçede mayıs 2019 itibariyle 1327 faal vergi mükellefi bulunmaktadır (Araç İlçe Mal Müdürlüğü, 2019).

Fotoğraf 44. Araç İlçesi'nde faaliyet gösteren un fabrikası

Fotoğraf 45. Araç İlçesi'nde aktif bir tekstil fabrikası

Fotoğraf 46. Araç sanayi sitesi

Fotoğraf 47. Araç'ta her hafta Cuma günü kurulan Pazar alanı

5.3. Ulaşım

Araştırma alanında yük ve yolcu taşınması açısından ulaşım yükünü karayolları taşımaktadır. Araç yerleşmesi Karabük-Kastamonu yolu üzerinde bulunmaktadır. Yıl boyu açık olan karayolu ağı ile ulaşılabilir bir ilçedir. Araç, Kastamonu'ya yaklaşık 47 km mesafede yer almaktadır. Karabük'e olan uzaklığı ise yaklaşık 67 km'dir. Araç ilçesine bağlı 119 köy yerleşmesi ile ulaşım ağı mevcuttur (Harita 15). İlçe sınırları içerisindeki karayolu 130 km'dir. İlçede 305 km asfalt satıh, 2 km beton, 2 km parke, 601 km stablize, 26 km tesviye, ve 1 km ham yol olmak üzere toplamda 937 km köy yolu bulunmaktadır (Araç İlçe Özel İdare Müdürlüğü, 2019).

İlçede bulunan şehirlerarası otobüs terminalinde (Fotoğraf 48) Kamil Koç Turizm, Efe Tur, Metro Turizm ve Metro Doğu gibi firmalar faaliyet göstermektedir. Araç'tan Samsun, Trabzon, Ankara, İstanbul ve İzmir'e doğrudan sefer bulunmaktadır. Kastamonu ve Karabük'e ise her saat başı yolculuk yapmak mümkündür. Araç ilçesinde biri ilçe merkezinde biri İğdir yerleşmesinde (Samatlar şubesi) olmak üzere

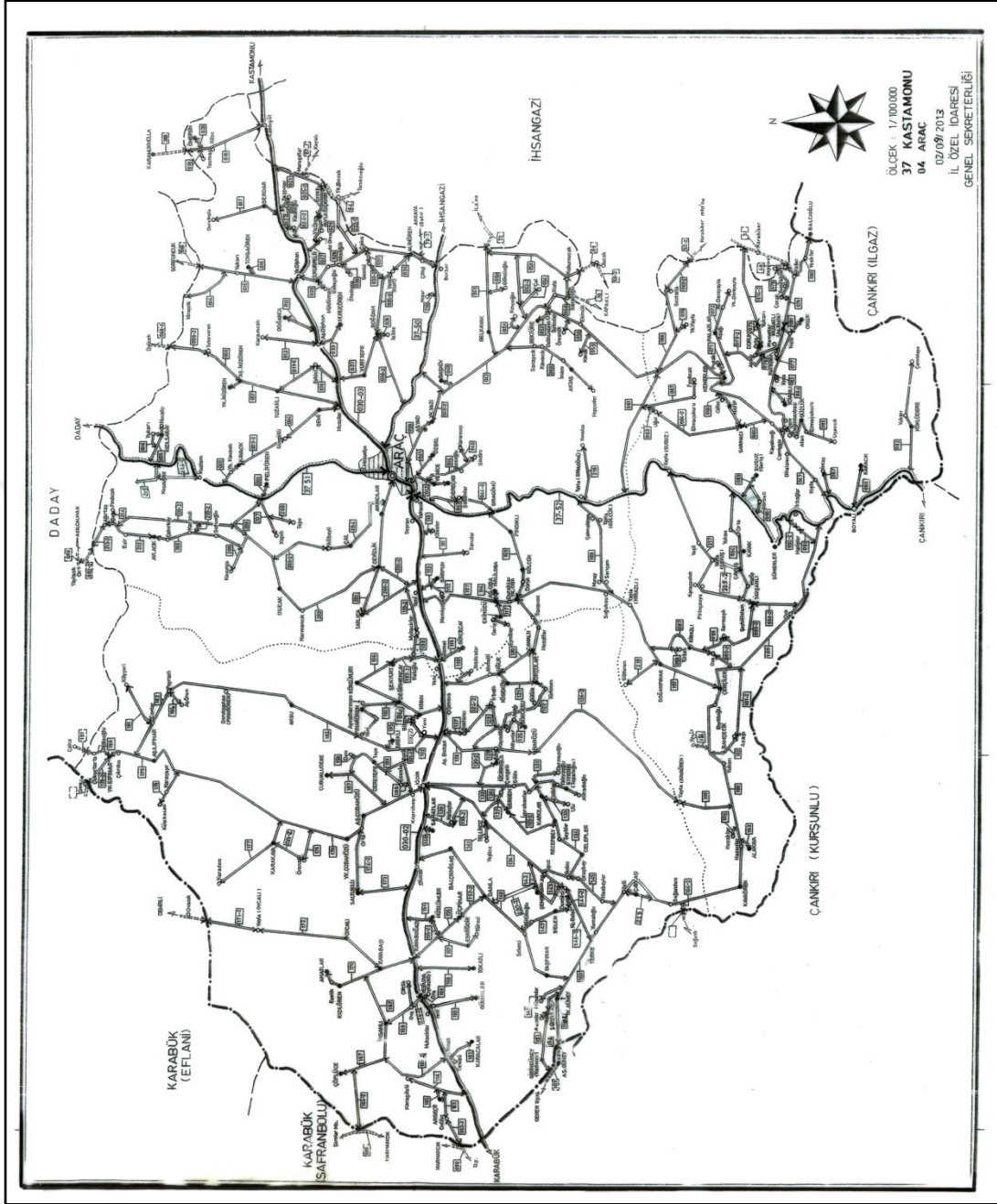
iki adet PTT şubesi bulunmaktadır (Fotoğraf 49). Her iki şubenin kargo bölümleri aktif durumdadır. Ayrıca ilçede Aras Kargonun Araç şubesi hizmet vermektedir.

Fotoğraf 48. Araç Şehirlerarası Otobüs Terminali

Fotoğraf 49. Araç PTT şubesi

Harita 15. Kastamonu İl Özel İdare Müdürlüğü Tarafında Hazırlanan Araç İlçesi Yol Haritası

5.4. Sağlık ve Spor

Araç ilçesinde 2012 yılında temeli atılıp 2018 yılında hizmete açılan 20 yataklı bir devlet hastanesi hizmet vermektedir (Fotoğraf 50).

Fotoğraf 50. 20 yataklı Araç İlçe Devlet Hastanesi

İlçede bir toplum sağlığı merkezi ve bir adet aile sağlığı merkezi bulunmaktadır. Aile sağlığı merkezinde dört adet aile hekimliği birimi mevcuttur (Anonim, 2018). Hastanenin acil servisinde dokuz pratisyen hekim; iç hastalıkları polikliniğinde iki hekim; ağız ve diş sağlığı kliniğinde ise bir hekim görev yapmaktadır (Araç İlçe Devlet Hastanesi, 2019). İlçenin uzak köylerinde geçmiş dönemlerde aktif olan sağlık ocakları kapalı durumdadır (Fotoğraf 51).

Fotoğraf 51. Araç İlçesi'nin uzak köylerinden biri olan Terke Köyü'nde kapatılmış bir sağlık ocağı

Araç ilçesinde bir adet futbol sahası ve bir adet kapalı spor salonu bulunmaktadır (Fotoğraf 52). Futbol sahası yeterince aktif olarak kullanılmamaktadır. Gerekli dönemlerde okullarda düzenlenen organizasyonlara açıktır.

Fotoğraf 52. Araç futbol sahasının güney yönünden görünümü

5.5. Kültür ve Turizm

Turizm bazı bölgelerin temel geçim kaynakları içindeki en önemli sektör iken, bazı bölgelerde ikincil ya da sadece sektörler içinde gelir getirici alternatif bir faaliyet olabilmektedir (Deniz, 2013). Bir alanın turizm açısından cazibe alanı olabilmesi için doğal ve beşeri kaynak zenginliğinin bulunması gerekmektedir. İlçede çok sayıda dernek faaliyet göstermektedir (Yıldız, 2013). Araç İlçesi'nde bir adet kütüphane bulunmaktadır. Kastamonu 2018 Türk Dünyası Kültür Başkenti etkinlikleri kapsamında Araç Kültür Sanat ve Yayla Festivali Fındıklı Yaylası'nda gerçekleştirilmiştir (Kastamonu Valiliği, 2018).

Araç milli mücadele döneminde yüzölçümü büyüklüğüne göre en fazla şehit veren yerlerden birisi olması nedeniyle şehitler anıtı dikilmiştir (Fotoğraf, 53). şehitlerin isimlerinin yer aldığı yazıt yıpranmış durumda olmakla beraber manevi duyguların güçlendiği ve vatan sevgisinin arttığı bu alan ziyaretçilerini beklemektedir.

Fotoğraf 53. Araç İlçesi milli mücadele döneminde yüzölçümüne göre en fazla şehit veren idari birim olmasının anısına inşa edilen şehitlik anıtı

Araç'ta görülmeye değer birçok koruma altında olan kültür varlığı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır (Araç Kaymakamlığı, 2019):

Eski Hükümet Konağı: 1341 (1925) yılındaki yangından sonra Kastamonu Valisi Fatih GÜVENDİREN tarafından 1926 yılında yaptırılmıştır (Fotoğraf 54).

Fotoğraf 54. Belediye binası olarak kullanılmakta olan eski hükümet konağı

Kötürüm Beyazıt Cami: Kitabede 1374 yılında Candaroğulları Hükümdarlarından Kötürüm Beyazıt tarafından yaptırıldığı yazmaktadır. 17x9 metre ebatlarındadır.

Araç Kalesi: Kale, Araç'ın güneyinden geçen Araç Çayı'na bakmaktadır. Kalenin üst kısmı gayri muntazam olup 150 m² alana sahiptir. Doğu Roma (Bizans)'lılar tarafından inşa edilmiştir. Kalenin Osmanlı döneminde tadilat gördüğü tespit edilmiştir (Fotoğraf 55).

Fotoğraf 55. Bizanslılar tarafından inşa edildiği bilinen Araç Kalesi

Vezenedar Cami: Baş veznedar Halil Bey tarafından 1916 yılında moloz taşından harçla yapılmıştır. Çatı ahşap üzeri kiremitlidir. Mihrabı Araç mermerinden 16,40x14,40 m ebatlarında yapılmıştır (Fotoğraf 56).

Akıncılar Köyü Çeşmesi: Üzerindeki kitabe Osmanlıcadır. Yapım tarihi 1820 olduğu tahmin edilmektedir. 2007 yılında Safranbolu'dan taş getirilerek kaymakamlık tarafından restore edilmiştir.

Abdal Paşa Türbesi: Abdal Paşa; Seydi Ali oğlu, Seydi Mehmet adında bir kimsedir. 14. Yüzyıl başlarında muhtemelen Konya'dan göç etmiştir. Türbe, 11x5,5 ebatlarındadır. Herhangi bir kitabe ve bilgi yoktur. Yalnızca 1431 tarihli bir inabe vardır.

Fotoğraf 56. İlçede 1916 yılında yapılmış olan Veznedar Camii

Koruma altında bulunan kültür varlıklarının dışında olan bazı değerler şunlardır:

Tatlıca Köyü Camii: Araştırma alanının en eski kültürel yapılarından birisi Tatlıca köyünde bulunan Tatlıca Köyü Camii'dir (Fotoğraf 57-58). Camii tabelasında yazılı olan çeviri metnine göre Miladi 1727 (Hicri 1140) yılında İbrahim ağa tarafından o dönemki ismiyle Süzey Camii'nin tadilatı yapılmış olup, inşa edildiği gerçek tarih hakkında bilgi olmadığı ifade edilmektedir. Yöre halkı ile olan görüşmelerde büyüklerinden duydukları bilgilere göre camii daha sonraki dönemlerde de tadilat yaşamış ve caminin taş yapılı esas bölümüne ekleme yapıldığı belirtilmekle beraber bu olayın tarihinin bilinmediği bilgisine ulaşılmıştır. Camii'nin dış duvarları taş örmesi olup tavan bölümünün taşıyıcıları ağaç direklerden oluşmaktadır. Merkez bölümden ise üç sütunlu (ağaç sütun) olarak inşa edilen caminin minber, mihrap ve tavan işlemleri ise tam anlamıyla birer sanat şaheserlerini yansıtmaktadır. Camiinin iç duvarları ve çatı bölümlerinde meydana gelen bozulmalar nedeniyle köy halkı tarafından iç duvarlar yakın dönemlerde ahşap lambiri ile kaplanmış ve çatı bölümünde düzenlemeler yapılmıştır.

Fotoğraf 57. Tatlıca Köyü Camii'nin iç bölümünden bir görünüm: Minber, ağaç sütun ve tavan işlemleri

Fotoğraf 58. 1727 yılında İbrahim ağa tarafından onarımı yaptırılan Tatlıca Köyü Camii

Melik Gazi Türbesi: Kastamonu ve çevresinin Türkleşmesinde önemli rolü bulunan Danişmend beylerinden Ahmet Gazi oğlu Melik Gazi Gümüştekin'in (1105 yılı) kabri Araç'ta bulunmaktadır (Fotoğraf 59). Türbede her yıl Ağustos ayında Kur'an-ı Kerim okunup pilav dağıtılma geleneği bulunmaktadır.

Fotoğraf 59. Melik Gazi Gümüştekin'in Kabri

Şeyh Suzi Türbesi: Tatlıca Köyü'nde yer almaktadır. Türbe içerisinde altı mezar bulunmakla birlikte diğer beş mezarın kime ait olduğuna dair bilgi bulunmamaktadır (Fotoğraf 60). Köy halkının söyledikleri ve yazılı olan panoda ifade edilenler şöyledir: Köye dışarıdan gelerek yerleşen biri olan hazret fakir görünüşlü bir olması nedeniyle kim olduğu bilinmemesinin de etkisiyle itibar görmeyen biridir. Bir gün harman esnasında elinde yabasıyla koşarak ortadan kaybolur. Aradan birkaç gün sonra köyden yara bere içerisinde kalabalık bir grup geçer köylüler kim olduklarını sorarlar grup anlatmaya başlar. Derler ki biz muharebeden geliyoruz. Düşman etrafımızı çevrelemişti ve perişan haldeydik tam o anda elinde yaba ile bir adam geliverdi ve düşmanlara vurarak bizi kurtardı. Elimizde de yabasından kırılan bu parça vardır. Köylüler zatın elinde yaba ile koşarak ortadan kaybolduğunu bilirler ve kırık parça ile zatın yabasının yanına gelirler ve kırık parça yabada eksik olan kısmı tamamladığını görürler ve zatın önemli bir kişi olduğunu böylelikle öğrenirler.

Yukarıda verilenlerin dışında Araç İlçesi'nde Akman ve Calay (2010) tarafından birçok veli, dağ, ağaç, taş, su kültü tespit edilmiştir. Bunlar: Erenler Türbesi, Tellikoz Camii Türbesi, Bektüre Yaşlı Çam Ağacı, Taşpınar Köyü Yaşlı Ağaç, Kümbet Camii, Gürne Taş Kültü'dür. Bu alanlar halkın inanç kültürünün bir parçası olup çevreden ziyaretçi çekmektedir.

Araştırma alanı büyük ölçüde ormanlarla kaplı olup doğal güzellikleri bulunan bir yerdir. Yükseltinin arttığı sahalarda ki geniş orman alanları arasında bulunan açıklıklarda görmeye değer yaylalar bulunmaktadır. En önemlisi Susuz Yaylası olmak üzere Başköy Yaylası, Fındıklı Yaylası, İkiornaz Yaylası, Kirazlı Yaylası, Munay Yaylası, Sıragözü Yaylası, Soğucova Yaylası çalışma sahasının turizm potansiyeli olan yaylalarıdır. Sarıçam ve göknar ağaçlarının ortasında doğa ile iç içe olma imkânı veren yaylalar ziyaretçilerini beklemektedir (Fotoğraf 61-62).

Fotoğraf 60. Tatlıca Köyünde yer alan Şeyh Suzi Türbesi

Fotoğraf 61. Büyük Yayla'nın güneydoğu yönünden görünümü

Fotoğraf 62. Susuz Yaylası

Araştırma alanında görülmeye değer güzelliklerinden bir diğeri Okçular Şelalesidir. Okçular Köyü'nde yer alan şelalede sular yaklaşık beş metre kadar yükseklikten düştükten sonra yüzeyde oluşan birkaç basamağın tüm yüzeyini kaplayarak akmaktadır (Fotoğraf 63).

Fotoğraf 63. Araştırma alanının doğal güzelliklerinden birisi Okçular Şelalesi

Araştırma alanında doğal göl bulunmamakla birlikte DSİ tarafından Tuzaklı mevkiinde orman içerisinde ki bir vadinin önünün set ile kapatılarak sulama amaçlı inşa edilen Tuzaklı Göleti cazibe alanı oluşturmaktadır (Fotoğraf 64).

Fotoğraf 64. Araştırma alanında DSİ tarafından inşa edilmiş olan Tuzaklı Göleti

Araştırma alanında kanyon ve mağara turizmine yönelik potansiyel bulunmaktadır. Kayaboğazı mevkiinde kuleli karst başlangıçları ve görsel değeri yüksek kanyon vadiler yer almaktadır. Fındıklı yaylası yakınlarında yer alan karstik mağara (İntaş Mağarası) alanın önemli doğal oluşumlu zenginliklerinden birini oluşturmaktadır (Fotoğraf 65).

Araştırma alanında konaklama ihtiyacının karşılamaya yönelik üç adet işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerden Elik Otel ve Restaurant üç yıldızlı bir işletme olup düğün, nişan, söz, sünnet gibi organizasyonlar içinde hizmet sunmaktadır (Fotoğraf 66). Ahşap mimari tarzı ve havuzu ile dikkat çeken Kavasoglu Konakları Otel ve Restorantın toplam 38 yatak kapasitesi bulunmakta olup ziyaretçilerini doğa ile iç içe bir ortamla buluşturmaktadır. İlçede konaklama hizmeti veren diğer bir işletme ise Şerife Bacı Apart Oteldir. İlçede 2018 yılında 1.410 yerli turist toplamda 4.988 gece konaklama yapmıştır. Ortalama kalış süreleri 3,54 gün olurken işletmelerin doluluk oranları %15,58 olarak gerçekleşmiştir (Kastamonu TÜİK Bölge Müdürlüğü, 2019).

Fotoğraf 65. Fındıklı Yaylası yakınlarında doğal oluşumlu, dışarıdan su girişi bulunan yüksek tavanlı, aktif bir karstik mağara: İntaş Mağarası

Fotoğraf 66. Araç'ta turizm amaçlı kurulmuş Elik Otel'den bir görünüm (Elik, geyiklere verilen yöresel isimdir)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Araştırma alanının büyük bölümü ormanlar ile kaplıdır. İlçede tarım alanları kısıtlı olmakla beraber mevcut alanlarda zirai faaliyetlerin terk edildiği alanlar artmaktadır.

Araç ilçesinde nüfus azalma eğilimindedir. Alanın ekonomik yetersizlikleri genç nüfusun göç etmesine neden olmaktadır. Bu durum ilçede doğurganlık oranının azalmasına neden olmaktadır. Alanda ölüm sayısının doğum sayısından fazla olması nüfusun yaş ortalamasının yükselmesinden kaynaklanmaktadır.

Kırsal bölgelerde gelişmenin temeli tarımsal fonksiyonlara dayanmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin ekonomik olabilmesi için her tarım ürününün belirli ölçekte üretim yapılması durumunda üreticiye gelir getirmektedir. Tarım alanlarının parçalanmış olması üretimin ekonomik yönünü zayıflatmaktadır. Özel mülkiyet alanları oldukça parçalanmış durumdadır. Köy nüfusunun fazla olduğu ilçede özel mülkiyet vasfında yetersiz arazi varlığı halkın göç olayına katılmasının nedenlerinden birisini oluşturmaktadır. Araştırma alanında topografya şartlarının sınırlandırdığı tarım alanları yanlış arazi kullanımı nedeniyle daha da kısıtlı bir hal almıştır. Bu durum halkın sosyoekonomik gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Araştırma alanında zirai ve hayvansal üretim genel olarak düşmektedir. Artış gösteren üretim alanı et tavukçuğuna yöneliktir.

Araştırma alanında Soğanlı Çayı havzasında bulunan köylerle Araç ilçe merkezi arasında ki mesafe oldukça uzundur. Bu durum idari işlemlerin gerçekleştirilmesinde vatandaşlar için sorun teşkil etmektedir. Bu köylerdeki sağlık ocaklarının kapatılmış olması halkın sağlık hizmetlerine ulaşımını zorlaştırmaktadır.

Yerleşme alanlarının uygunluk analizlerine göre yerleşmeye uygun olmayan alanlarda kurulu yerleşmeler bulunmaktadır.

Araştırma alanının en önemli doğal kaynak zenginliğini ormanlar oluşturmaktadır. Ancak orman alanlarının işletme yetkisi orman işletme müdürlüklerinde olması nedeniyle kamu tarafından işletilmektedir. Geniş orman

alanları sınırlı sayıda istihdam alanı oluşturmaktadır. Ayrıca sahanın odun dışı orman ürünü potansiyeli yüksektir.

Çalışma sahasında belirli ölçüde sanayi tesisi bulunmaktadır. İlçede yer alan un fabrikası, tekstil fabrikası, ormancılığa dayalı atölyeler ve sanayi sitesi bir miktar istihdam alanı oluşturmaktadır.

İlçenin turizm potansiyeli bulunmaktadır. Araştırma alanı doğal ve kültürel değerlerinin cazibesi ve turizm destinasyon potansiyelinin yeterince canlandırılmayan ilçelerden birisi konumundadır.

Öneriler

Araştırma alanında parçalanmış arazilerin ekonomik özelliklerini kaybetmesinden dolayı terk edilen arazi sorununun çözümü için tarım alanlarına yönelik miras hukukunun yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. İşletmelerin bir ürün grubundan gelir elde edebilmesi için gerekli olan minimum arazi varlığının belirlenmesi ve işletmeleri o ölçeğin altına düşürebilecek miras paylaşımlarının önüne geçilmesi ülke tarımının geleceği için de önem taşıdığı düşünülmektedir.

Araç ilçesinin ekolojik ortam özelliklerine uygun tarımsal ürün çeşitliliğinin sağlanması alternatif gelir kaynaklarını artırması beklenmektedir. Alanın ortam özelliklerine uygun olan kinoa ve kurt üzümü gibi daha fazla gelir getiren tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi ve yaygınlaştırılması tavsiye edilmektedir.

Çalışma sahası hayvancılık açısından gelişim potansiyeli olan bir sahadır. Hayvancılık altyapısı olan bir yer olması nedeniyle geri dönüşü daha başarılı olabilecek bir fonksiyon özelliği taşımaktadır. Kümes hayvancılığı gelişiminin yaşandığı ilçede bu işletmelerin yaygınlaştırılması yoluyla iktisadi başarıyı yakalaması muhtemel olarak görülmektedir.

Araştırma alanında özellikle Soğanlı havzasında yer alan yerleşmelerin önemli bir bölümü yerleşmeye uygun alanlarda kurulmamıştır. Bu yerleşmelerin çevrelerinde mera alanları arazi kabiliyet durumuna göre orman alanına daha uygun olmasına karşılık Araç Çayı havzasında tarıma uygun kabiliyette bulunan sahalarda geniş ormanlar oluşturulmuştur. Eğimli alanlardaki yerleşmelerin az eğimli alanlara kaydırılması ve orman alanlarının yer değiştirilmesi ile daha verimli ve etkin bir arazi

kullanımı sağlanmalıdır. Bu sayede nüfusun yerinde kalmasına katkı sağlaması ve gelir artışının sağlanması destekleyeceği öngörülmektedir.

Araştırma alanının önemli bir bölümü orman alanlarından oluşmaktadır. Ülkede çoğu alanda özelleştirme çalışmalarının yapıldığı düşünüldüğünde orman alanlarının işletme yetkileri orman işletme personelleri kontrolü altında sınırları içerisinde kaldığı köylerde ikamet eden alanın gerçek sahibi olan köylülere devredilmesi düşünülmelidir.

Orman alanları içerisinde kalan her boş alanın odun amaçlı ormana dönüştürülmesi yerine uygun alanlarda orman meyveligi alanları oluşturulması tavsiye edilmektedir. Bu sayede hem köylülerin ihtiyaçları olan meyvelere ulaşımı sağlanabilir hem de bu meyveler ormanlarda yaşayan canlılar için besin kaynağı oluşturarak biyolojik çeşitliliği artıracığı beklenmektedir. Ayrıca bu alanlar sayesinde domuz gibi tarım alanlarına zarar veren yaban hayvanlarının orman içinde ihtiyaçlarını karşılaması köylüler ile yaban hayvanlarının karşı karşıya gelmesini önleyecektir. Ayrıca orman yan ürünleri olarak kanlıca mantarı ve kuzugöbeği mantarı gibi türlerin üretimi sağlanıp, bölgede yaşayanlar için ek gelir oluşturulabilir.

Sanayi faaliyetlerine hammadde oluşturabilecek tarımsal üretimin gelişmesi, yatırım yapma potansiyelini artırması yönüyle önemli görülmektedir. Bu sayede sanayicilerin alana çekilmesi ile istihdam adına pozitif sonuçları beraberinde getireceği öngörülmektedir.

Araştırma alanında orman açıklıklarında turizm potansiyeli olan yaylaları görülmesi gereken kaynak değerleridir. İlçede bulunan koruma altındaki kültür mirasları ve tarihi yapıları turizm etkinlik alanlarını çeşitlendirmektedir. Okçular Şelalesi görülmesi gereken başka bir kaynak değeridir. DSİ tarafından sulama amaçlı yapılan Tuzaklı Göleti önemli bir rekreasyon alanı potansiyeli taşımaktadır. Bu alanlarda doğal yapının korunarak gerekli düzenlemeler ile sürdürülebilir bir turizm gelişimi sağlamak mümkün görülmektedir.

Geniş orman alanları avcılık ve yaban hayatı gözlemciliği gibi ekoturizm faaliyetleri için uygun koşullar sunmaktadır. Araştırma alanı, sürdürülebilir bir kaldırma kapasitesi belirlemek koşuluyla turizm etkinlikleri çeşitlendirilebilir bir ilçedir. Bütüncül bir tanıtımın yapıldığı web tabanlı tanıtım ağının kurulması geniş

kitlelere ulaşmanın en kolay yolu olarak görülmektedir. Bu yol ile ilçenin tanınırlılığının arttırılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akman, E. Ve Calay, P. (2010). **Kastamonu İli Araç İlçesi'ndeki Adak Yerleri ve Bu Yerler ile İlgili İnanışlar**. Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları.

Anonim (2013). **Orman Atlası**. Ankara: Orman Genel Müdürlüğü.

Anonim (2018). **Araç Devlet Hastanesi 2018 Yılı Faaliyet Raporu**.

Araç Belediyesi. (2019). <http://www.arac.bel.tr/content/tarihce-106> / Erişim Tarihi: 03.04.2019.

Araç İlçe Devlet Hastanesi. (2019). <https://aracdh.saglik.gov.tr/> Erişim tarihi: 05.06.2019.

Araç İlçe Mal Müdürlüğü. (2019). **Araç İlçesi Faal Vergi Mükellefleri Sayısı**.

Araç İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, (2019). [.http://arac.meb.gov.tr/](http://arac.meb.gov.tr/) Erişim Tarihi: 28.03.2019.

Araç İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, (2018). **Çiftçi Kayıt Sistemi**. Çiftçi Sayısı ve Üretim Alanları.

Araç Kaymakamlığı. (2019). [.http://www.arac.gov.tr](http://www.arac.gov.tr) / Erişim Tarihi: 03.04.2019.

Araç Meslek Yüksekokulu (2019). <https://arac.kastamonu.edu.tr/index.php/tr/yuksekokulumuz/hakkimizda> / Erişim Tarihi: 28.03.2019.

Araç Orman İşletme Müdürlüğü, 2019. <https://kastamonuobm.ogm.gov.tr/AracOIM/Lists/OrmanVarligi/AllItems.aspx> / Erişim tarihi: 06.06.2019.

Atalay, İ. (2008). **Ekosistem Ekolojisi ve Coğrafyası**. İzmir: META Basım ve Matbaacılık Hizmetleri.

Atalay, İ. (2010). **Uygulamalı Klimatoloji**. İzmir: META Basım ve Matbaacılık Hizmetleri.

Atalay, İ. (2014). **Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri**. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Atalay, İ. ve Efe, R. (2015). **Türkiye Biyocoğrafyası**. İzmir: META Basım Matbaacılık Hizmetleri.

Atalay, İ. ve Gökçe Gündüzoğlu, H.A. (2015). **Türkiyenin Ekolojik Koşullarına Göre Arazi Kabiliyet Sınıflandırılması**. İzmir: Meta Basım.

- Avcı, M. (1996). **İlgaz Dağı ve Çevresinin Bitki Coğrafyası I.** İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi, Sayı.6, s. 138-216.
- Aydal, D. (2000). **Araç Masifinin Jeodinamik Süreçleri, Batı Pontidler, Kastamonu, Türkiye.** Maden Tetkik ve Arama Dergisi No.122.
- Boztuğ, D. (1992). **Daday-Devrekani Masifi Güneybatı Kesiminin Litostratigrafi Birimleri ve Tektoniği.** *Maden Tetkik ve Arama Dergisi*, 114(114), 1-22.
- Bulut, E. (2013). **Kastamonu İli Merkez ve Güney İlçeleri'ndeki Orun ve Bazı Cadde, Sokak Adları Üzerine Bir İnceleme.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Coşkun, S. (2017). **Karabük Çevresinin Vegetasyon Ekolojisi ve Sınıflandırılması,** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Çavuş, C.Z. (2014). **Çanakkale Boğazı Doğusunda Arazi Kullanımı Uygunluğunun Yerleşme İçin Değerlendirilmesi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Day, R. A. (1996). *How to Write and Publish A Scientific Paper.* Çeviri: Altay, G. A. (1996). **Bilimsel bir makale nasıl yazılır ve yayımlanır?** Tübitak.
- Deniz, M. (2013). **Nazilli İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Doğanay, H. (1991). **Demografya,** Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Ofset Tesisleri.
- Doğanay, H. (2014). **Türkiye Beşeri Coğrafyası.** Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., ve Şahin, İ. F. (2011). **Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya.** Ankara: Pegem Yayınevi.
- Dönmez, Y. (1984). **Umumi Klimatoloji ve İklim Çalışmaları.** İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Eriñç, S. (1996). **Klimatoloji ve Metodları.** İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım
- Göney, S. (1984). **Şehir coğrafyası I.** İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. İstanbul: Acar Matbaacılık.

Harita Genel Komutanlığı. **1/25000 Ölçekli Türkiye Topoğrafya Haritası**, Ankara.

Kastamonu İl Özel İdare Müdürlüğü. (2013). **Araç İlçesi Yol Haritası**.

Kastamonu TÜİK Bölge Müdürlüğü. (2019). **Araç İlçesi Gelen Turist Sayıları Ve Konaklama Süreleri**.

Kastamonu Valiliği. (2019). <http://www.kastamonu.gov.tr/arak-kultur-sanat-ve-yayla-festivali-gerceklestirildi/> / Erişim tarihi: 05.06.2019.

Kolcu, C.T. (2011). **Zala (Araç, Kastamonu) Hidroelektrik Santrali Yerindeki Kaya Kütlelerinin Jeoteknik Özelliklerinin Araştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Kurt, L. (1992). **Köklüce Dağı (Kastamonu)'nın Bitki Sosyolojisi Bakımından Araştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kurter, A. (1971). **Kastamonu ve Çevresinin İklimi**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1627 Coğrafya Enstitüsü Yayınları , İstanbul.

Kurter, A. (1982), **Kastamonu ve Çevresinin Doğal Görünümü**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:2930, İstanbul.

Önlem, F. (2015). **Kastamonu Araç İlçesinde Yetişen Yaşlı Ceviz Ağaçlarının Belirlenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.

Özçağlar, A. (1997). **Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşimler (Kasabalar-Şehirler)**. İstanbul: Ekol Yayınevi.

Özdemir, Ü. (2000). **Safranbolu'da Köy Meskenleri**. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 6.

Polat, N. (2019). **Araç Çayı Havzasının Uygulamalı Hidroğrafyası**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

Sarıcı, G. (2015). **Araç İlçesinin Fiziki Coğrafya Özellikleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Şahin, S. (2010). *Geçmiş, Günümüz ve Gelecekte Nüfus Gerçeği*. Ankara: ÖzBaran Ofset Matbaacılık.

Tanoğlu, A. (1969). **Nüfus ve Yerleşme**. İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1183, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:45, İstanbul: Taş Matbaası.

Tiryaki, O. (2014). **Bilimsel Yayın Hazırlama Teknikleri**. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 2014: 2 (1): 143–155.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2012). **Ekonomik Coğrafya**. Çantay Kitabevi, İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2019).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ce5d0bc178ff8.94633760 / Erişim Tarihi: 23.05.2019.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2019. <https://biruni.tuik.gov.tr/> Erişim tarihi: 04.04.2019.

Yalçın, G., Demircan, M., Ulupınar, Y. Ve Bulut, E. (2005). **Klimatoloji-1**. Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Ankara.

Yıldız, T. (2013). **Araç İlçe Analizi**. T.C. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.

Yiğit, G. K. (2011). **Ovacık (Karabük) İlçesinin Nüfus Özellikleri**. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/2 Spring 2011, p. 523-536*.

Yücel, T. (1995). **Türkiye'nin Kır Yerleşmeleri ve Tipleri Üzerine Yeni Görüşler**. *Türk Kültürü*.

Zaman, N. (2015). **Susuz İlçesi'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Araştırma Alanının Lokasyon Haritası.....	17
Harita 2. Araştırma Alanının Jeoloji Haritası.....	23
Harita 3. Araştırma Alanının Fiziki Haritası	25
Harita 4. Araştırma Alanının Eğim Haritası.....	28
Harita 5. Araştırma Alanının Bakı Haritası.....	31
Harita 6. Araştırma Alanının Yıllık Ortalama Sıcaklık Haritası	35
Harita 7. Araç İlçesinin Yıllık Ortalama Yağış Haritası	38
Harita 8. Araştırma Alanının Hidrografi Haritası.....	54
Harita 9. Araştırma Alanında 2018 Yılında Nüfusun Yerleşmelere Dağılım Haritası .	60
Harita 10. Araştırma Alanının 2018 Yılı Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası	65
Harita 11. Araç Kasabasının Arazi Kullanımı Haritası.....	95
Harita 12. Çok Kriterli Karar Verme Yöntemine Göre Oluşturulan Yerleşme Uygunluk Alanı Haritası	104
Harita 13. Araştırma Alanının Arazi Kabiliyet Sınıfları Haritası.....	106
Harita 14. Araştırma Alanının Arazi Kullanım Haritası	109
Harita 15. Kastamonu İl Özel İdare Müdürlüğü Tarafından Hazırlanan Araç İlçesi Yol Haritası.....	136

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Yükselti Basamaklarına Göre Alansal Dağılım.....	26
Tablo 2. Araştırma Alanında Eğitim Gruplarının Dağılışı.....	29
Tablo 3. Araştırma Alanında Bakı Yönlerinin Alansal Dağılışı	33
Tablo 4. Erinç Formülüne Göre Aylık ve Yıllık İndis Değerleri.....	44
Tablo 5. Araç İstasyonuna Ait Thornthwaite Su Bilançosu.....	45
Tablo 6. Araştırma Alanında Yer Alan Toprakların Oransal Dağılımı	46
Tablo 7. Kayaboğazı mevkiinde Araç Çayı üzerinde yer alan Tefer akım gözlem istasyonuna (460 m) ait aylık ortalama (m^3/sn) akım (hm^3) değerleri.....	56
Tablo 8. Araç ilçe merkezinde Araç Çayı üzerinde yer alan akım gözlem istasyonuna ait aylık ortalama (m^3/sn) akım (hm^3) değerleri	57
Tablo 9. Araştırma Alanında Nüfusun Yerleşmelere ve Yıllara Göre Değişimi (2007-2018)	61
Tablo 10. Araç İlçesinin İllere Göre Aldığı ve Verdiği Göç Sayıları (2018)	67
Tablo 11. Araç İlçesinde Nüfusun Yaş ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı (2018)	70
Tablo 12. Araştırma Alanında Kadın-Erkek Nüfusunun Yıllara Göre Değişimi (2007-2018).....	70
Tablo 13. Araştırma Alanında Nüfusun Yerleşme Tiplerine Göre Dağılımı (2007-2018).....	71
Tablo 14. Yerleşme Tiplerine Göre Nüfusun Cinsiyetlere Dağılımı (2007-2018).....	72
Tablo 15. Araştırma Alanında Nüfusun Eğitim Özellikleri (2017)	72
Tablo 16. Araştırma Alanında Eğitim Kurumlarının Yapısı (2019).....	73
Tablo 17. Araştırma Alanında Adını İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Objeler Arasındaki Bağlı Doğrudan Yansıtan Yeradları	76
Tablo 18. Araştırma Alanında İnsan ve İnsan Faaliyetleriyle Coğrafi Nesnelere Arasındaki Bağlı Dolaylı Olarak Yansıtan Yeradları	78
Tablo 19. Kuruluş Yerlerine Göre Köy Yerleşmeleri.....	82
Tablo 20. Araştırma Alanında Yükselti Basamaklarına Göre Köyler	85
Tablo 21. Araştırma Alanında Yerleşme Dokularına Göre Köyler	87
Tablo 22. Araştırma Alanında Yüzölçümü Büyüklüklerine Göre Köyler (2018).....	89
Tablo 23. Araştırma Alanında Nüfus Büyüklüğüne Göre Köyler	91
Tablo 24. Yetiştirilen Ürün Gruplarının Alansal Dağılımı	112
Tablo 25. Türlerine Göre Ekili-Dikili Alan ve Üretim Miktarları	114
Tablo 26. Araç İlçe sınırlarında faaliyet gösteren orman işletme şeflikleri ve yüzölçümü büyüklükleri	130

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Alanının 100 metre Aralıklı Yükselti Frekans Histogramı	27
Şekil 2. Araştırma Alanında Eğim Gruplarının Alansal Dağılışı	29
Şekil 3. Araştırma Alanının Bakı Yönlerinin Oransal Dağılımı	33
Şekil 4. Araştırma Alanına Belirli Tarihlerde Güneş Işınlarnın Düşme Açıları	34
Şekil 5. Çeşitli Parametrelere Göre Aylık Sıcaklık Değerleri (Kaynak: MGM, 2018)	36
Şekil 6. Araç İstasyonunun Aylık Yağış Miktarı (mm) (Kaynak: MGM, 2018)	37
Şekil 7. Araştırma Alanında Yağışın Mevsimlere Dağılışı (%)	39
Şekil 8. Araştırma Alanında Nispi Nemin Aylara Dağılışı (Kaynak: MGM, 2018)....	40
Şekil 9. Araştırma Alanında Don Olaylı Günler Sayıları (Kaynak: MGM, 2018).....	40
Şekil 10. Araştırma Alanında Aylık Dolulu Günler Sayıları (Kaynak: MGM, 2018) .	41
Şekil 11. Araştırma Alanında Bulutlu, Kapalı ve Açık Günler Sayıları (Kaynak: MGM, 2018)	42
Şekil 12. Araştırma Alanında Aylık Ortalama Hava Basıncı (Kaynak: MGM, 2018). 43	
Şekil 13. Araç İstasyonunun Yıllık Rüzgâr Gücü (Kaynak: MGM, 2018).....	43
Şekil 14. Araç İstasyonu Thornthwaite Su Bilançosu Diyagramı	45
Şekil 15. Araştırma Alanında Nüfusun Yıllara Göre Değişimi (Kaynak: Tüik, 2019)	59
Şekil 16. Araç İlçesinin 1990 Yılı Verilerine Göre Oluşturulan Nüfus Piramidi.....	69
Şekil 17. Araç İlçesinin 2018 Yılı Verilerine Göre Oluşturulan Nüfus Piramidi.....	69
Şekil 18. Araştırma alanında geleneksel mimariye uygun olarak inşa edilen bir meskenin giriş katına ait ölçeksiz çizim	98
Şekil 19. Araştırma alanında geleneksel mimariye uygun olarak inşa edilen bir meskenin yaşam katına ait ölçeksiz çizim	99
Şekil 20. Çok kriterli karar vermede izlenen yol ağı.....	103
Şekil 21. Araştırma alanında arazi kabiliyet sınıflarının alansal dağılımı.....	107
Şekil 22. Araştırma alanında mevcut arazi kullanım alanları	110
Şekil 23. Yetiştirilen Ürün Gruplarının Oransal Dağılımı (Kaynak: Tüik, 2019).....	113
Şekil 24. Türlerle Göre Meyve Üretim Alanları (Kaynak: Tüik, 2019).....	113
Şekil 25. Yıllara Göre Sığır Sayıları ve Süt Üretimindeki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019)	117
Şekil 26. Yıllara Göre Manda Sayıları ve Süt Üretimindeki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019)	118
Şekil 27. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Küçükbaş Hayvan Sayılarındaki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019)	120
Şekil 28. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Küçükbaş Hayvan Sütü Üretimindeki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019).....	120
Şekil 29. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Küçükbaş Hayvanlara Ait Yapağı, Tiftik ve Keçi Kılı Üretimindeki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019)	121
Şekil 30. Araştırma Alanında Belirli Yıllara Göre Yük ve Çeki Hayvan Türlerinin Sayılarındaki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019).....	123
Şekil 31. Araştırma Alanında Yıllara Göre Et ve Yumurta Tavuğu Sayılarındaki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019)	124

Şekil 32. Araştırma Alanında Yıllara Göre Hindi, Kaz ve Ördek Saylarındaki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019).....	125
Şekil 33. Araştırma Alanında Yıllara Göre Arıcılık Yapan İşletme Sayısı (Kaynak: Tüik, 2019).....	127
Şekil 34. Araştırma Alanında Yıllara Göre Kovan Sayısındaki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019).....	127
Şekil 35. Araştırma Alanında Yıllara Göre Bal ve Balmumu Üretimindeki Değişim (Kaynak: Tüik, 2019).....	128

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Araç ilçe merkezinin batı yönünden görünümü.....	16
Fotoğraf 2. Araştırma alanının güney kesimini (Kışlaköy ve çevresi) Araç'a bağlayan yolun yüksek eğimli sahadan geçtiği bölümde yol yapım çalışmaları	30
Fotoğraf 3. Araştırma alanında güneyli bakılarda artan ışık oranı ve sıcaklık nedeniyle buharlaşmanın etkisiyle bitki örtüsünde ışık isteği olan ve kuraklığa dayanıklı türlerin ortama yayılışı.....	32
Fotoğraf 4. Akgeçit köyü mevkiinde önde Araç Çayı vadi tabanında ılgın (<i>Tamarix tetrandra palas</i>) arkada kuzey bakıda kızılçam (<i>Pinus brutia</i>) ormanları.....	48
Fotoğraf 5. Araç-Kışla Köy yolu üçüncü kilometresinde karaçam (<i>Pinus nigra</i>) ve meşelerden (<i>Quercus sup.</i>) oluşan karışık ormanlar	49
Fotoğraf 6. Karaçam ormanlarına çalı katında eşlik eden patlangaç çalısı (<i>Colutea cilicica</i>), defneyapraklı laden (<i>Cistus laurifolius</i>)	49
Fotoğraf 7. Karaçam ormanlarının bulunduğu sahada vadi içlerine yerleşen adi gürgen (<i>Carpinus betulus</i>) ve fındıklar (<i>Corylus avellana</i>).....	50
Fotoğraf 8. Önde karaçam (<i>Pinus nigra</i>) ormanlarından arkada göknar (<i>Abies bornmülleriana</i>) topluluklarına geçiş hattı	50
Fotoğraf 9. Susuz Yaylasının çevresinde gen koruma alanı olarak seçilen verimli sarıçam (<i>Pinus sylvestris L.</i>) ormanları yer almaktadır. Ancak göknar (<i>Abies bornmülleriana</i>) gençlikleri orman altını kaplamış durumdadır.	51
Fotoğraf 10. Akçay vadisinin güneye bakan üst yamaçlarında Karaçam (<i>Pinus nigra</i>) toplulukları yayılış göstermektedir.	52
Fotoğraf 11. Sümenler mevkiinde Akçay vadisine doğru alçaldıkça meşeler (<i>Quercus sup.</i>) yaygınlaşmaktadır.	52
Fotoğraf 12. Araç çayının Kayaboğazı mevkiinde kireç taşlarından oluşan arazi üzerinde dar bir boğazdan geçtiği alan.	53
Fotoğraf 13. Araç Çayı'nın vadisinin genişlediği bir yerde kurulan Yeşilova Köyü ..	55
Fotoğraf 14. Araştırma alanında DSİ tarafından sulama amaçlı yapılan Tuzaklı Göleti.	56
Fotoğraf 15. Depreme dayanıklılık testi olumsuz çıkan bu nedenle yıkılan Araç Anadolu İmam-Hatip Lisesinin inşaat aşaması devam etmekte olan yeni hizmet binası	74
Fotoğraf 16. Araştırma alanında az eğimli plato yamacında kurulan köy yerleşmesi örneği: Sıragözü.....	83
Fotoğraf 17. Araştırma alanında akarsuların oluşturduğu bir sırt üzerinde kurulan köy yerleşmesi örneği: Sümenler.....	83
Fotoğraf 18. Araştırma alanında vadi içine kurulmuş köy yerleşmesi örneği: Kışlaköy	84
Fotoğraf 19. Araç Çayı vadi tabanına kurulmuş olan ve kasaba özelliği göstermekle beraber idari olarak köy statüsü olan İğdir Köyü	84
Fotoğraf 20. Araştırma alanında en düşük rakımlı yerleşmelerden 135 nüfuslu Kayaboğazı Köyü	86

Fotoğraf 21. Araştırma alanının güneybatısında toplu yerleşme özelliği gösteren Şehrimanlar Köyü	88
Fotoğraf 22. Araştırma alanında Büyük Yayla'nın güney yönünden görünümü	93
Fotoğraf 23. Araştırma alanında en önemli yaylası olan Susuz Yaylası'nın kuzey yönünden görünümü	93
Fotoğraf 24. Araç yerleşmesinin batı yönünden görünümü	94
Fotoğraf 25. Susuz Yaylası'nda modern bir betonarme yapıli bir konut	96
Fotoğraf 26. Tatlıca Köyü'nde geleneksel yapı tarzını taşıyan bir köy konutu.....	97
Fotoğraf 27. Tatlıca Köyü'nde tahribattan sonra modern malzeme ile onarılan geleneksel köy meskeni	97
Fotoğraf 28. Araç Merkez'de geleneksel ve modern evler.....	100
Fotoğraf 29. Araç yerleşmesinin kuzeye doğru genişlediği alanda çok katlı olarak inşa edilmekte olan mesken örneği	101
Fotoğraf 30. Araştırma alanında zirai faaliyetler içerisinde en geniş üretim alanına sahip olan buğday üretim alanı örneği: Akgeçit Köyü mevkii	115
Fotoğraf 31. Gemi ile Tuzaklı köyleri arasında yer alan meyve üretim bahçesi	115
Fotoğraf 32. Araştırma alanında Akgeçit Köyü'nde kapama bahçe ceviz üretim alanı	116
Fotoğraf 33. İğdir mevkiinde örtü altı sebze yetiştiriciliği örneği: Seralarda domates üretimi yapılmaktadır.....	116
Fotoğraf 34. Tatlıca Köyü'nde büyükbaş hayvanların akşam saatlerinde otlak alanlarından dönüşü: Hayvanlar etçil ırk olan simental sığırlarıdır.....	119
Fotoğraf 35. Tuzaklı Köyü çevresinde otlayan koyun sürüsü	122
Fotoğraf 36. Araştırma alanında Kayabaşı Köyü mevkiinde otlamakta olan keçi sürüsü.	122
Fotoğraf 37. Araştırma alanında etçil ırk tavuk üretimi yapan bir işletme: İşletme tesisi iki katlı olarak inşa edilmiştir. Yılda 8 boy üretim gerçekleştirilebilmekte olup her dönemde 50 bin tavuk yetiştirme kapasitesine sahiptir.	125
Fotoğraf 38. Araştırma alanında gezen tavuk yumurtası üretiminin yapıldığı bir aile işletmesi	126
Fotoğraf 39. Araştırma alanında Terke Köyü 'nde hindiler	126
Fotoğraf 40. Araştırma alanında arıcılık faaliyetlerinde bulunan aile işletmesi örneği	129
Fotoğraf 41. Araç Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı Sarpun orman deposu.....	130
Fotoğraf 42. Sarpun orman deposunda depolanan orman ürünleri.....	131
Fotoğraf 43. Araştırma alanında orman ürünlerine dayalı olarak faaliyet gösteren bir işletme örneği.....	131
Fotoğraf 44. Araç İlçesi'nde faaliyet gösteren un fabrikası	132
Fotoğraf 45. Araç İlçesi'nde aktif bir tekstil fabrikası	133
Fotoğraf 46. Araç sanayi sitesi	133
Fotoğraf 47. Araç'ta her hafta Cuma günü kurulan Pazar alanı	134
Fotoğraf 48. Araç Şehirlerarası Otobüs Terminali	135
Fotoğraf 49. Araç PTT şubesi.....	135

Fotoğraf 50. 20 yataklı Araç İlçe Devlet Hastanesi.....	137
Fotoğraf 51. Araç İlçesi'nin uzak köylerinden biri olan Terke Köyü'nde kapatılmış bir sağlık ocağı	138
Fotoğraf 52. Araç futbol sahasının güney yönünden görünümü	138
Fotoğraf 53. Araç İlçesi milli mücadele döneminde yüzölçümüne göre en fazla şehit veren idari birim olmasının anısına inşa edilen şehitlik anıtı	139
Fotoğraf 54. Belediye binası olarak kullanılmakta olan eski hükümet konağı.....	140
Fotoğraf 55. Bizanslılar tarafından inşa edildiği bilinen Araç Kalesi	141
Fotoğraf 56. İlçede 1916 yılında yapılmış olan Veznedar Camii	142
Fotoğraf 57. Tatlıca Köyü Camii'nin iç bölümünden bir görünüm: Minber, ağaç sütun ve tavan işlemleri	143
Fotoğraf 58. 1727 yılında İbrahim ağa tarafından onarımı yaptırılan Tatlıca Köyü Camii.....	144
Fotoğraf 59. Melik Gazi Gümüştekin'in Kabri	144
Fotoğraf 60. Tatlıca Köyünde yer alan Şeyh Suzi Türbesi.....	146
Fotoğraf 61. Büyük Yayla'nın güneydoğu yönünden görünümü	147
Fotoğraf 62. Susuz Yaylası.....	147
Fotoğraf 63. Araştırma alanının doğal güzelliklerinden birisi Okçular Şelalesi	148
Fotoğraf 64. Araştırma alanında DSİ tarafından inşa edilmiş olan Tuzaklı Göleti ...	149
Fotoğraf 65. Fındıklı Yaylası yakınlarında doğal oluşumlu, dışarıdan su girişi bulunan yüksek tavanlı, aktif bir karstik mağara: İntaş Mağarası	150
Fotoğraf 66. Araç'ta turizm amaçlı kurulmuş Elik Otel'den bir görünüm (Elik, geyiklere verilen yöresel isimdir)	150

ÖZGEÇMİŞ

Hüsameddin ECE, 1991 yılında Manisa'nın Gördes İlçesi'nde dünyaya geldi. Lise eğitimini Serik İMKB Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde tamamladı. 2010 yılında Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne kayıt oldu. 2015 yılında bu bölümden mezun olarak aynı yıl Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Yüksek lisans tez konusunu danışmanı ile birlikte "Araç İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası" olarak belirledi. Halen 2015 yılı ekim ayında coğrafya öğretmeni olarak göreve başladığı Araç Anadolu İmam-Hatip Lisesinde görev yapmaktadır.